

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชนชาวไทยเขตภาคใต้
ตำบลเวียง คีรีทอง เชียงแสน จังหวัดเชียงราย

พงษ์ วัฒนวิชัย

สารนิพนธ์ฉบับนี้พิมพ์ขึ้นตามเงินของภาควิชาภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สาขาวิชา ศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พฤษภาคม 2561

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาว
ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

เฟิ่ง อินทะมีไชย

มหาวิทยาลัย

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสังคมวิทยา

บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย

พุทธศักราช 2561

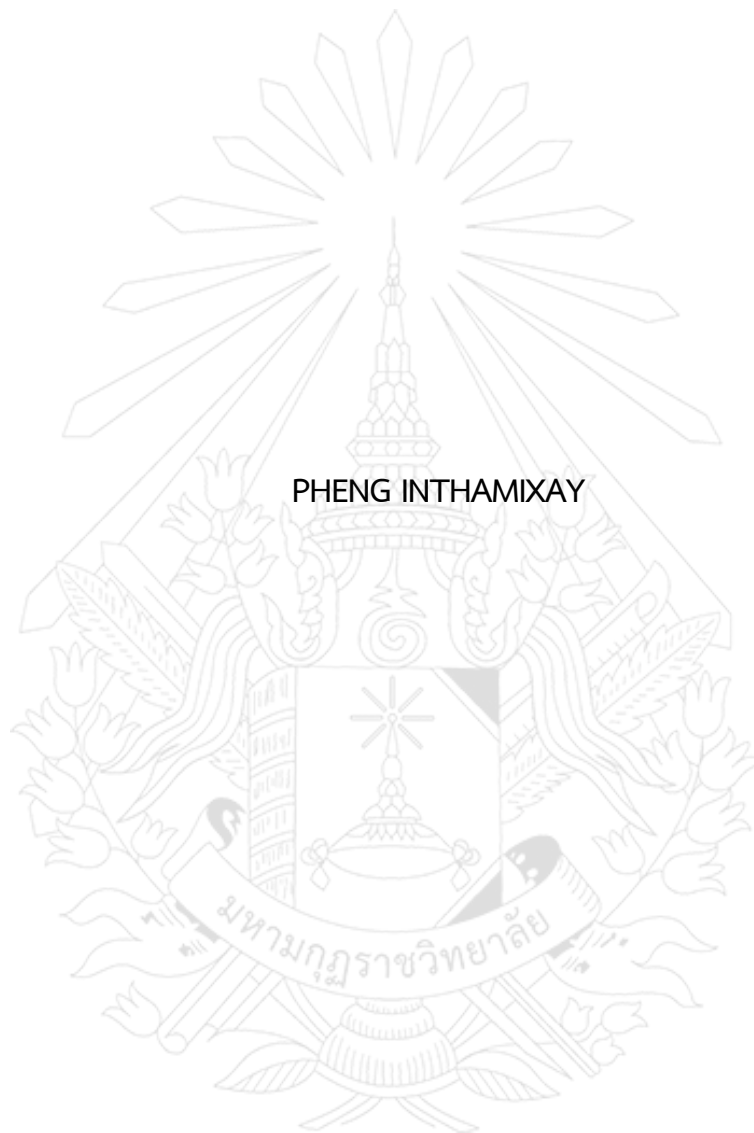
การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาว
ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

เฟิ่ง อินทะมีไชย

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสังคมวิทยา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2561

CULTURAL CHANGE OF LAO-THAI COMMUNITY, WIANG SUB-DISTRICT,
CHIANG SAEN DISTRICT, CHIANG RAI PROVINCE

A THEMATIC PAPER SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
DEPARTMENT OF SOCIOLOGY
GRADUATE SCHOOL
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
2018

หัวข้อสารนิพนธ์ : การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาว
ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
ชื่อนักศึกษา : นายเพ็ง อินทะมีไชย
ชื่อปริญญา : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา : สังคมวิทยา
ปีพุทธศักราช : 2561
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก : รองศาสตราจารย์สมหมาย เปรมจิตต์
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : ดร.จรรยาศักดิ์ แผง

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้รับสารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา

รักษาการในตำแหน่งคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

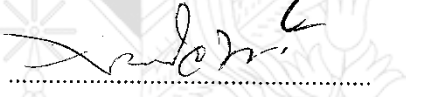

.....
(พระศรีวินยาภรณ์, ดร.)

คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์:

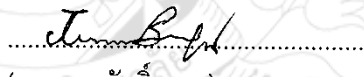
ประธานกรรมการ

.....
(พระครูสุนทรมหาเจตยานุรักษ์, ดร.)

กรรมการ(อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก)

.....
(รองศาสตราจารย์ สมหมาย เปรมจิตต์)

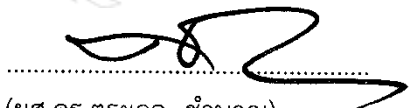
กรรมการ/อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

.....
(ดร.จรรยาศักดิ์ แผง)

กรรมการ

.....
(ดร.สงเสริม แสงทอง)

กรรมการ

.....
(ผศ.ดร.ตระกุล ชำนาญ)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Thematic Title : Cultural Change of Lao-Thai Community, Wiang
Sub-district, Chiang Saen District, Chiang Rai Province
Student's Name : Pheng Inthamixay
Degree Sought : Master of Arts
Program : Sociology
Anno Domini : 2018
Advisor : Assoc. Prof. Sommai Premchit
Co-Advisor : Dr. Charoonsak Phaeng

Accepted by the Graduate School, Mahâmâkut Buddhist University in Partial
Fulfillment of the Requirements for the Degree of Master of Arts (Sociology)

Acting Dean of Graduate School

P. Siinyaphon

(Phrasravinayaphon, Dr.)

Thematic Committee:

Chairman

Ph. Suntorn

(Phrakhru Suntornmahachetiyannuruk, Dr.)

Member (Advisor)

Sommai Premchit

(Assoc. Prof. Sommai Premchit)

Member/Co-Advisor

Charoonsak Phaeng

(Dr. Charoonsak Phaeng)

Member

Songserm Sangthong

(Dr. Songserm Sangthong)

Member

Trakoon Chamnan

(Asst. Prof. Dr. Trakoon Chamnan)

บทคัดย่อ

หัวข้อสารนิพนธ์	: การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาว ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
ชื่อนักศึกษา	: นายเพ็ง อินทะมีไชย
ชื่อปริญญา	: ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	: สังคมวิทยา
ปีพุทธศักราช	: 2561
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	: รศ. สมหมาย เปรมจิตต์
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	: ดร. จรูญศักดิ์ แผง

สารนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาว บ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาว บ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลวิจัย ได้แก่ สมาชิกในชุมชนทุกเพศทุกวัยที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ และผู้รู้ที่เคยอาศัยอยู่ในชุมชนนี้มาก่อน จำนวน 15 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) การเก็บข้อมูลคือ การสำรวจพื้นที่วิจัย การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มย่อย การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปของการพรรณนาตามปรากฏการณ์ที่พบเห็น

ผลการวิจัยพบว่า

ด้านภาษา มีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต กล่าวคือ ชาวไทยเชื้อสายลาวบ้านสบคำในอดีตใช้ภาษาลาวในการสื่อสารระหว่างกัน ไม่สามารถอ่านและเขียนอักษรภาษาลาวได้ เนื่องจากในอดีตคนส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษาเท่าที่ควร ต่อมาเมื่อวัฒนธรรมจากภายนอกได้แพร่กระจายเข้ามาสู่ชุมชนจนมีหลายสิ่งเปลี่ยนแปลงไป รวมถึงวัฒนธรรมทางภาษา จากเดิมคนในชุมชนส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนหนังสือ ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ แต่ปัจจุบันคนรุ่นใหม่ได้เรียนหนังสือ ได้เรียนรู้ภาษาอื่นร่วมด้วย เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ การใช้ภาษาของชาวไทยเชื้อสายลาวจึงเกิดการผสมผสานระหว่างภาษาอื่น มีการพูดคุยสื่อสารกันในภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาลาว จนกระทั่งใช้ภาษาไทยกลางมาเป็นภาษาในการสื่อสารระหว่างกัน จนในที่สุดภาษาลาวค่อย ๆ เลือนหายจากสังคมคนรุ่นใหม่

ด้านการแต่งกาย ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก โดยเฉพาะรูปแบบของการนุ่งห่ม มีความทันสมัยและสากลไปกว่าเดิม โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ไม่นุ่งห่มผ้าเหมือนในอดีต สวมใส่เสื้อผ้าที่ทันสมัย นิยมใช้เสื้อผ้าสำเร็จรูปที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ ซึ่งเป็นค่านิยมที่กำลังพัฒนาและเผชิญอย่างหลีกเลี่ยง

ไม่ได้ สิ่งดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของชาวลาวไม่มากนัก การปลูกฝังค่านิยมในการดำรงชีวิตของผู้หญิงลดน้อยลง ซึ่งจะทำให้ค่อย ๆ เเหินห่างจากกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีของเชื้อชาติลาว เนื่องจากปัจจัยด้านระยะทางและสภาวะแวดล้อมใหม่

ด้านการบริโภค มีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างเห็นได้ชัดเจน เนื่องจากสังคมมีการพัฒนา และมีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น การบริโภคอาหารจึงเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย จากอดีตที่หากินของป่าตามธรรมชาติก็เปลี่ยนเป็นการซื้อวัตถุดิบทางท้องตลาด หรือซื้ออาหารที่ขายตามตลาดทั่วไป จะเห็นได้ว่าปัจจุบันชาวไทยเชื้อสายลาวบริโภคอาหารสำเร็จรูปมากขึ้น มีการบริโภคอาหารที่หลากหลาย ประกอบกับชุมชนมีร้านค้าขายของชำและมีรถเข้ามาขายอาหารสามารถเลือกซื้อได้ตามความต้องการ

ด้านความเชื่อ มีการเปลี่ยนแปลงจากอดีต กล่าวคือ ในอดีตก่อนจะพบวัดพระธาตุผาเงา ชาวบ้านยังไม่ค่อยเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาเท่าที่ควร หลังจากค้นพบองค์พระธาตุผาเงาและองค์หลวงพ่อดำ ชาวบ้านจึงเกิดมีความเลื่อมใสศรัทธาต่อวัดแห่งนี้เป็นอย่างมาก วัดพระธาตุผาเงาได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและเป็นศูนย์กลางของสังคม พระสงฆ์นอกจากนำคำสอนของพุทธศาสนาออกไปเผยแผ่ให้กับประชาชนแล้ว ยังช่วยเหลือให้คำปรึกษาแก่ชาวบ้านที่เข้ามาวัด พระสงฆ์จึงเป็นผู้นำแห่งจิตวิญญาณและปัญญา วัดและสถาบันสงฆ์ถือเป็นกลไกสำคัญที่เข้าถึงความเป็นอยู่ของประชาชนและมีอิทธิพลต่อสังคมโดยรวมมากที่สุด

ด้านประเพณี ประเพณีของชาวไทยเชื้อชาติลาวชุมชนบ้านสบคำ ส่วนใหญ่จะเป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาเกือบทั้งหมด โดยเฉพาะประเพณีทานข้าวจี และประเพณีไหลเรือไฟ มีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างเห็นได้ชัดเจน คือ ประเพณีทานข้าวจีในอดีตมีรูปแบบที่เรียบง่ายและใช้วัสดุจากธรรมชาติ และคนในชุมชนจะรวมตัวกันทำข้าวจี แต่ปัจจุบันชาวบ้านนิยมทำข้าวจีที่บ้าน ชาวบ้านไม่สามารถรวมตัวกันได้เหมือนเมื่อก่อน เพราะต่างคนต่างมีวิถีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน มีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย วิธีการทำข้าวจีในปัจจุบันมีกระบวนการและวิธีการทำข้าวจีได้มีขั้นตอนและกระบวนการที่ซับซ้อนมากขึ้น ส่วนประเพณีไหลเรือไฟ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดเจนเหมือนกัน ในอดีตเรือไฟทำด้วยท่อนกล้วย ไม้ไผ่ แต่ในปัจจุบันวิธีทำเรือไฟมีการนำเอาเทคโนโลยีแนวใหม่ ๆ เข้ามาช่วย มีการดัดแปลงการทำเรือไฟให้แปลกตา ดัดแปลงรูปร่างได้หลากหลาย รวมทั้งมีการจัดประกวดเรือไฟขึ้น จนกลายเป็นตัวดึงดูดนักท่องเที่ยวให้หลั่งไหลเข้ามาในชุมชน

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายลาว การเพิ่มของประชากร การพัฒนาของภาครัฐ การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม และเทคโนโลยี ปัจจัยทั้ง 5 ด้านล้วนมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายลาวบ้านสบคำมาจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ : การเปลี่ยนแปลง / วัฒนธรรม / ชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาว

ABSTRACT

Thematic Title : Cultural Change of Lao-Thai Community, Wiang Sub-district,
Chiang Saen District, Chiang Rai Province

Student's Name : Pheng Inthamixay

Degree sought : Master of Arts

Program : Sociology

Academic Year : 2018

Advisor : Assoc. Prof. Sommai Premchit

Co-Advisor : Dr. Charoonsak Phaeng

The objectives of this thesis were 1) to study the cultural change of the Lao Thai community of Ban Sobkam, Wiang sub-district, Chiang Saen district, Chiangrai province 2) to study the factors causing the cultural change of the Lao Thai community of Ban Sobkam, Wiang sub-district, Chiang Saen district, Chiangrai province. The research sampling subjects consisted of fifteen key informants who are living in the area and the persons concerned. Data collection was made through field survey, observation of community lifestyles, participant observation, in-depth interview, and focus group discussion. Results of the data analysis were presented in explanation as duly perceived.

The research findings were as follows:

The language aspect: the language has gradually changed due the diffused culture such as Thai and English which widely used in the Thai society nowadays. In the past, the Lao language was strongly used among members in the area, mainly verbally. Since people have been attending Thai school, the usage of the Lao language is getting less day by day. Thai language also has been combined in communicating in their daily lives. This happens in the group of the new generation.

Dressing aspect: it is hardly to see people wearing homemade *pha sin* or long skirt nowadays. In the past, some women preferred weaving cloth and making clothes for their family members. In present, the modernized fashion has been

replacing the Lao style of dress. The locals lost their weaving skills which are significantly dealing with the Lao tradition or the way of life transferred by old generation to new generation.

Food consumption aspect: the consumption of food is obviously changed too. The villagers are actively adapting themselves to the change happens in the Thai society. They prefer to buy food selling at the store or market rather than collecting it from the forest like in the past. There is a variety of food which they could have as they desire today.

Belief aspect: primarily, the locals did not have much faith in Buddhism until they found the sacred ancient Buddhist Stupa and ancient Buddha image (Luang Por Pha Ngao) which drawing attention of the villagers making them believe in Buddhism. Monks who is considered knowledgeable and also a spiritual leader play a great role by delivering the Buddha's teaching, giving an advice to the people about how to live peacefully and happily in the society. They therefore can apply what they have learned from monks into their daily life. Nowadays, Wat Phra Dhat Pha Ngao becomes the Buddhism learning center for a community and a society.

Traditional aspect: grilling sticky rice and fired boat floating traditions have been gradually changing. On grilling rice day, villagers used to gather each other at the temple along with belonging to make grilling rice but today they prefer to do it separately by making it at home instead and the procedure of grilling rice is also more complexity. The fired boat floating tradition is also changes. Villagers used to make fired boat in a simple way by using bamboo tree and banana tree only but today new techniques have been applied, using more materials to make fired boat more colorful and creating more activities such as fired boat contest and boat racing to attract tourists. Therefore, they can make more income to the community.

The cultural change of the Lao Thai community of Ban Sobkam, Wiang sub-district, Chiang Saen district, Chiangrai province can be considered by these four factors, namely: the increasing of population, the government development policy, cultural diffusion and technology.

Keywords: change/ culture/ the Lao Thai community.

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความช่วยเหลือ ความกรุณา จากคณาจารย์และผู้เชี่ยวชาญในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และให้คำแนะนำ ชี้แนะแนวทางในการศึกษาเล่าเรียน ให้ข้อคิดและให้กำลังใจในการทำสารนิพนธ์

ขอขอบคุณ รศ.สมหมาย เปรมจิตต์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลักสารนิพนธ์ และ ดร.จรรยาศักดิ์ แพง อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมสารนิพนธ์ ที่ได้เสียสละดูแลเอาใจใส่ ให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางในการเขียนงานสารนิพนธ์ จนทำให้สารนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จด้วยดี

ขอขอบคุณ พระมหาวิเศษ ปญญาชีโร, รศ.ดร. ผศ.ดร.ตระกุล ชำนาญ และนางสาวพรทิพย์ พงษ์สงวนจันทร์ ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ให้ข้อมูล คำแนะนำ เพื่อให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณคณาจารย์สาขาวิชาสังคมวิทยาที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ และประสบการณ์ตลอดระยะเวลาที่ศึกษา ทั้งเจ้าหน้าที่ เพื่อนนักศึกษาปริญญาโท รหัส 57 สาขาวิชาสังคมวิทยาทุกท่าน รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ ที่ให้ความร่วมมือ คอยช่วยเหลือ และให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณ ชุมชนบ้านสบคำที่ให้ความเมตตา ให้ความช่วยเหลือในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลการวิจัย

คุณค่าและประโยชน์ อันพึงมีจากงานวิจัยเล่มนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของคุณพ่อคุณแม่ ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสศึกษาจนสำเร็จ

นายเพ็ง อินทะมีไชย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญแผนภูมิ.....	ญ
สารบัญแผนภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย.....	3
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	3
1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	4
1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
2.1 แนวคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลง.....	6
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม.....	19
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม.....	23
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	33
2.5 สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	36
2.6 บริบทพื้นที่ที่ศึกษา.....	37
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	48
3.1 ประชากรที่ศึกษา.....	48
3.2 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย.....	48
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	49
3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	50

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	50
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล.....	51
3.7 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	51
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	52
4.1 สภาพวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาวบ้านสบคำ.....	53
4.1.1 ด้านภาษา.....	53
4.1.2 ด้านการแต่งกาย.....	54
4.1.3 ด้านการบริโภค.....	56
4.1.4 ด้านความเชื่อ.....	58
4.1.5 ด้านประเพณี.....	59
4.2 สภาพวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน.....	61
4.2.1 ด้านภาษา.....	61
4.2.2 ด้านการแต่งกาย.....	62
4.2.3 ด้านการบริโภค.....	63
4.2.4 ด้านความเชื่อ.....	65
4.2.5 ด้านประเพณี.....	66
4.3 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม.....	68
4.3.1 การเพิ่มของประชากร.....	68
4.3.2 การพัฒนาของภาครัฐ.....	69
4.3.3 การผสมผสานทางวัฒนธรรม.....	70
4.3.4 เทคโนโลยี.....	71
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	72
5.1 ผลการวิจัย.....	73
5.2 อภิปรายผล.....	85
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	89
บรรณานุกรม.....	91
ภาคผนวก.....	95
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ.....	96
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ....	98
ภาคผนวก ค หนังสือขออนุเคราะห์เก็บข้อมูล.....	102
ภาคผนวก ง แบบสัมภาษณ์สารนิพนธ์.....	106

ภาคผนวก จ รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ / สันทนาการกลุ่ม.....	112
ภาคผนวก ฉ แผนที่แสดงพื้นที่.....	114
ภาคผนวก ช รูปภาพประกอบการวิจัย.....	116
ประวัติผู้วิจัย.....	125

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลรายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....	113

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 1 แสดงสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	36

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1	อาณาเขตพื้นที่บ้านสบคำ..... 46
ภาพที่ 2	แสดงแผนที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย..... 115
ภาพที่ 3	แสดงแผนที่เส้นทางไปบ้านสบคำ..... 115
ภาพที่ 4	ภาพการแต่งกายในอดีต..... 117
ภาพที่ 5	ภาพการแต่งกายในปัจจุบัน..... 117
ภาพที่ 6	ลายผ้าซิ่นของลาว..... 118
ภาพที่ 7	การแต่งกายในพิธีกรรม..... 118
ภาพที่ 8	วัดพระธาตุผาเงา อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย..... 119
ภาพที่ 9	วัดพระธาตุผาเงา อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย..... 119
ภาพที่ 10	ประเพณีไหลเรือไฟในอดีต..... 120
ภาพที่ 11	ประเพณีไหลเรือไฟในอดีต..... 120
ภาพที่ 12	ประเพณีไหลเรือไฟในปัจจุบัน..... 121
ภาพที่ 13	ประเพณีไหลเรือไฟในปัจจุบัน..... 121
ภาพที่ 14	การเตรียมข้าวเหนียวทำข้าวจี่..... 122
ภาพที่ 15	การเตรียมไม้เฝ้าข้าวจี่..... 122
ภาพที่ 16	การจี่ข้าวในอดีต..... 123
ภาพที่ 17	การจี่ข้าวในอดีต..... 123
ภาพที่ 18	ข้าวจี่ทอดในปัจจุบัน..... 124
ภาพที่ 19	การแปรรูปข้าวจี่ในปัจจุบัน..... 124

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องปกติของสังคมมนุษย์ สังคมและวัฒนธรรมของทุกสังคมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ซึ่งไม่มีผู้ใดสามารถหยุดยั้งได้ ดังที่ ยศ สันตสมบัติ (2540, หน้า 234) ได้กล่าวว่า เฮราคลิตัส ปรัชญาเมธีชาวกรีกได้เคยกล่าวไว้เมื่อสองพันปีมาแล้วว่า เราไม่สามารถจุ่มเท้าลงในสายน้ำเดียวกันได้ถึงสองครั้ง ทุกครั้งเมื่อหวนกลับมาสายน้ำก็เปลี่ยนแปลงไปแล้ว สายน้ำไม่มีวันไหลกลับเช่นเดียวกับเวลาที่ไม่มีความคืน การเปลี่ยนแปลงจึงเป็นสัจธรรมเที่ยงแท้ของชีวิตและธรรมชาติเช่นเดียวกับสังคมและวัฒนธรรมก็ย่อมปรับเปลี่ยน เปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวตลอดเวลาเช่นกัน เช่นเดียวกับ รุ่งอรุณ ที่ขุมนทเลียรและสมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2532, หน้า 1) ที่กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม จัดเป็นกระบวนการที่สามารถเกิดขึ้นได้ ตลอดเวลาทุกยุคทุกสมัย หากจะแตกต่างกันไปบ้างในเรื่องวิธีการและลักษณะของการเปลี่ยนแปลง สำหรับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในอดีตนั้นเป็นไปอย่างช้า ๆ เนื่องจากจากการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ยังมีน้อย และระบบการสื่อสารคมนาคมยังไม่ค่อยพัฒนาก้าวหน้าเท่ากับปัจจุบัน การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusion) จึงเป็นค่อนข้างยากแต่เมื่อเทคโนโลยีและสารสนเทศของทุกสังคมมีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น ทำให้การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมีอัตราการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นค่อนข้างรวดเร็วและเกิดขึ้นตลอดเวลา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของคนในสังคมการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในประเทศต่างๆ ทั้งประเทศที่พัฒนาแล้วและกำลังพัฒนานั้น รัฐบาลมักจะเป็นผู้กำหนดนโยบายในการเปลี่ยนแปลง โดยกำหนดเป้าหมายที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ซึ่งกลยุทธ์ในการพัฒนาประเทศรูปแบบต่างๆย่อมส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอยู่ไม่น้อย

นับตั้งแต่ประเทศไทยได้เริ่มแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรกในปี พ.ศ. 2504 เป็นต้นมาสังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก รัฐบาลมีเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดความเจริญทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม จึงพยายามสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานรวมทั้งการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าไปเผยแพร่ในชุมชนชนบททั่วทุกภาคของประเทศ เพื่อสร้างความทันสมัยให้แก่สังคมไทย สิ่งเหล่านี้จึงเป็นปัจจัยที่นำไปสู่การปรับตัวในการดำเนินชีวิตของประชาชน ประกอบกับที่สังคมไทยมีชาติพันธุ์หลากหลายกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มคนลาว กลุ่มคนจีน กลุ่มคนเขมร กลุ่มคนญวน กลุ่มคนมอญ กลุ่มคนเหล่านี้ต่างก็ต้องการความทันสมัยและความเจริญทัดเทียมกันกับ

คนไทย ดังนั้นความทันสมัยและความเจริญจึงเป็นที่ยอมรับของคนหลายกลุ่มที่อาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมไทย

สังคมไทยในปัจจุบันกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้านได้แก่การเปลี่ยนแปลงในด้านการติดต่อสื่อสารและเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงในด้านการเมืองการปกครอง การเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจและการค้า และที่สำคัญคือการเปลี่ยนแปลงทางด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม ทำให้ความหลากหลายของกลุ่มชนถูกทำลายไป มิติการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ดังกล่าวนี้นำผลทำให้เกิดกระบวนการโลกาภิวัตน์ (Globalization) ขึ้นดังจะเห็นได้ว่า ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวไปตามกระบวนการโลกาภิวัตน์ที่กำลังเกิดขึ้นนี้ จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทิศทางความเป็นไทย ศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณีต่างๆ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ประจำกลุ่มชนและจะทำให้ความหลากหลายซึ่งเป็นพลังของสังคมไทยและสังคมต่างๆ ลดความสำคัญลง (เอี่ยม ทองดี, 2543:85-86) ทำให้แบบแผนในการดำเนินชีวิตของคนในสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป

ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ยังมีกลุ่มชนหลายกลุ่มโดยเฉพาะกลุ่มชนลาวในชุมชนบ้านสบคำ แม้ว่าจะได้รับอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงที่เข้ามาสู่ชุมชนอย่างรวดเร็ว กลุ่มชนแห่งนี้ก็ยังรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองอยู่ได้ วัฒนธรรมดังกล่าว ได้แก่ ภาษา ศาสนา พิธีกรรม ความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเอาชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาวบ้านสบคำ หมู่ที่ 5 ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายเป็นตัวอย่างในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

บ้านสบคำ หมู่ที่ 5 ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย มีประชากรทั้งหมด 1,396 คน (2561) ประชาชนที่อาศัยอยู่ที่นี่เป็นการผสมผสานกันของกลุ่มคนหลายเชื้อชาติซึ่งส่วนใหญ่เป็นเชื้อชาติลาว รองลงมาคือ ลื้อ และญวน ตามลำดับ การดำเนินชีวิตของชนทุกกลุ่มในชุมชนเป็นการถ้อยที่ถ้อยอาศัยกันมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และยังมีการติดต่อสัมพันธ์กับกลุ่มชนสังคมที่อยู่แวดล้อม ตน ชาวลาวมินิสัยรักความอิสระนับถือพระพุทธศาสนา มีอาชีพในการทำนาทำไร่ทำสวนมีวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ของตนเองมีประเพณีความเชื่อเรื่องภูตผีสิ่งเหนือธรรมชาติโดยเฉพาะผีบรรพบุรุษและยังคงรักษาประเพณีบางอย่างที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มตนได้แก่งานบุญข้าวจีเดือนสามและงานบุญไหลเรือไฟปัจจุบันการดำเนินชีวิตแบบสังคมเมืองและสื่อสารมวลชนตลอดจนการศึกษาแผนใหม่ นับเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้คนรุ่นใหม่คลี่คลายเข้าสู่วัฒนธรรมส่วนกลางปรากฏการณ์เหล่านี้กำลังเกิดขึ้นกับคนทุกกลุ่มชาติพันธุ์และได้กลืนกลายเป็น (Assimilate) เข้าเป็นวัฒนธรรมส่วนกลางไปในที่สุด เนื่องจากความเป็นกลุ่มชนเดียวกันมาแต่ดั้งเดิมจึงทำให้เกิดการผสมกลมกลืนเป็นไปด้วยดี

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงประวัติความเป็นมาลักษณะทางวัฒนธรรม ปัจจัยและเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาวบ้านสบคำ หมู่ที่ 5 ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายโดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อ

ทำความเข้าใจต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและส่งเสริมวัฒนธรรมของชุมชนโดยสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชุมชนอื่นต่อไป

1.2 โจทย์วิจัย / ปัญหาการวิจัย

1.2.1 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาวบ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เป็นอย่างไร

1.2.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาวบ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย คืออะไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

สารนิพนธ์นี้ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยแบบคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของวิจัย ดังนี้

1.3.1 เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาวบ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

1.3.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาวบ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

สารนิพนธ์นี้ดำเนินการวิจัยโดยวิธีการวิจัยแบบคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาวบ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายมีขอบเขตเนื้อหา ดังนี้

1.4.1.1 การเปลี่ยนแปลงแบบแผนทางวัฒนธรรม เช่น ด้านภาษา ด้านการบริโภค ด้านความเชื่อ และด้านประเพณี เป็นต้น

1.4.1.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมประกอบด้วย

1.4.1.2.1 ปัจจัยด้านประชากร

1.4.1.2.2 ปัจจัยด้านการพัฒนาของภาครัฐ

1.4.1.2.3 ปัจจัยด้านการผสมผสานทางวัฒนธรรม

1.4.1.2.4 ปัจจัยด้านเทคโนโลยี

1.4.2 ขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants) ได้แก่ สมาชิกในชุมชนทุกเพศทุกวัยที่อยู่ในพื้นที่ และผู้รู้ที่เคยอาศัยอยู่ในชุมชนนี้มาก่อน จำนวน 15 คน ทั้งนี้ประชากรดังกล่าวอาจเป็นผู้มีส่วนร่วมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อจะสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และนำมาสู่ข้อสรุปของการวิจัยครั้งนี้

1.4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยกำหนดชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาวบ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายเป็นพื้นที่ดำเนินการการศึกษา เหตุผลในการเลือกพื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ชุมชนแห่งนี้ เป็นชุมชนหนึ่งของตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน ซึ่งเป็นแดนที่มีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจมาก มีอายุหลายร้อยปีและยังมีศิลปวัฒนธรรมและสถานที่ท่องเที่ยวที่โดดเด่น เช่น วัดพระธาตุมหาเจดีย์ สิ่งเหล่านี้ทำให้ชุมชนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชุมชนและจังหวัดเชียงรายอีกด้วย

1.4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาวบ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยกำหนดเอา 6-12 เดือน เพื่อให้การเก็บรวบรวมข้อมูลครอบคลุมทุกด้าน

1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.5.1 ทำให้ทราบความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาวบ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

1.5.2 ทำให้ทราบปัจจัยหรือสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อชาติลาวบ้านสบคำ

1.5.3 ทำให้ได้ข้อมูลเพื่อการค้นคว้าวิจัยในลักษณะนี้ต่อไป

1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การเปลี่ยนแปลง หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านสบคำ ได้แก่ ด้านภาษา ด้านการแต่งกาย ด้านการบริโภค ด้านความเชื่อ และด้านประเพณี

วัฒนธรรม หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมกลืนก้าวหน้าและศีลธรรมอันดีของประชาชนบ้านสบคำ หมู่ที่ 5 ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงแบบแผนทางวัฒนธรรมของ
ประชาชนบ้านสบคำ หมู่ที่ 5 ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ที่เปลี่ยนไปจากเดิม เช่น
ความคิด ค่านิยม ความเชื่อ ภาษา การแต่งกาย การบริโภค และประเพณี เป็นต้น

ชาวไทยเชื้อชาติลาว หมายถึง ชาวลาวที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นประชาชนชาวไทยที่อาศัย
อยู่บ้านสบคำ หมู่ที่ 5 ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาว บ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย” ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยแนวความคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางการวางกรอบความคิดที่ใช้ในการวิจัย ดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลง
- 2.2 แนวคิดเรื่องวัฒนธรรม
- 2.3 แนวคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม
- 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย
- 2.6 บริบทพื้นที่ที่ศึกษา

2.1 แนวคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลง

2.1.1 ความเข้าใจเรื่อง“การเปลี่ยนแปลง”

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมาย การเปลี่ยนแปลง (Change) 4 ศัพท์ คือ Cultural Change, Population Change, Social Change, Technological Change โดยให้คำอธิบายตามลำดับ ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม (Cultural Change) คือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในวัฒนธรรมของประชาชาติหนึ่ง ๆ ทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุและวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ แต่การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม 2 ประเภทนี้เป็นไปไม่เท่ากัน โดยทั่วไปวัฒนธรรมที่มีใช้วัตถุเปลี่ยนแปลงช้ากว่า นอกจากนั้น การเปลี่ยนแปลงอาจจะเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติหรือโดยการวางแผนก็ได้

การเปลี่ยนแปลงทางประชากร (Population Change)

1. จำนวนคนที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงในประชากรหนึ่งในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ถ้าเป็น

การเปลี่ยนแปลงทั้งหมด ก็นับรวมผลของการย้ายถิ่นเข้าด้วย ถ้าเป็นการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติก็ต้องแยกผลของการย้ายถิ่นออก

2. การเปลี่ยนแปลงในการแจกแจงในลักษณะต่าง ๆ เช่น เพศ อายุ สถานภาพสมรส ฯลฯ ของคนที่รวมกันเป็นประชากรหนึ่งในช่วงระยะเวลาหนึ่งโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางประชากรดังกล่าวในข้อ (1)

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Change) การที่ระบบสังคม กระบวนการ แบบอย่าง หรือรูปแบบทางสังคม เช่นขนบธรรมเนียมประเพณี ระบบครอบครัว ระบบการปกครองได้เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นด้านใดก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้ อาจจะเป็นไปในทางก้าวหน้าหรือถดถอย เป็นไปอย่างถาวรหรือชั่วคราว โดยวางแผนให้เป็นไปหรือเป็นไปเอง และที่เป็นประโยชน์หรือให้โทษก็ได้ทั้งสิ้น

การเปลี่ยนแปลงทางประยุกต์วิทยา (Technological Change) (เทคโนโลยี) ประยุกต์-วิทยา (เทคโนโลยี) คือ กลวิธีทั้งหมดที่คนกลุ่มหนึ่งหรือสังคมหนึ่งใช้ในยุคนั้นเพื่อปรับชีวิตให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางชีวภาพและกายภาพ ในความหมายที่กว้างขวางออกไป คำนี้รวมถึงส่วนต่างๆ ของการจัดระเบียบสังคม เช่นการร่วมมือ การแบ่งแรงงาน การจัดการ ฯลฯ ด้วย มนุษย์ในสภาพแวดล้อมหนึ่ง ย่อมปรับตัวโดยการใช้ทรัพยากรที่ธรรมชาติมีให้ ด้วยความรู้และกลวิธีที่ตนมีอยู่ ความเปลี่ยนแปลงทางประยุกต์วิทยาเกิดตลอดเวลาในประวัติศาสตร์ ด้วยการดัดแปลงรูปลักษณะของเครื่องมือและเครื่องใช้ให้แตกต่างออกไปมากขึ้น การคิดทำสิ่งประดิษฐ์กว้างขวางขึ้น รวมทั้งการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติ ที่เพิ่มความรู้ความสามารถในการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมมาสนองความต้องการของชีวิต ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางประยุกต์วิทยา อาจได้แก่การเคลื่อนย้ายของมนุษย์ไปสู่ถิ่นฐานใหม่ การเปลี่ยนกลวิธีและความรู้ด้วยการประดิษฐ์ขึ้นเอง หรือหยิบยืมจากที่อื่นการที่มนุษย์ในสังคมและวัฒนธรรมต่างกัน ในสมัยปัจจุบันมีการติดต่อคมนาคมกว้างขวางขึ้น ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทางประยุกต์วิทยาได้รวดเร็วขึ้น

2.1.2 การเปลี่ยนแปลงมีเพียง 2 มิติสังคม และวัฒนธรรม

จากความหมายและคำอธิบายข้างบนนี้ สรุปในภาพรวมสั้นๆได้ว่าสังคมกับวัฒนธรรมต่างกัน เพราะฉะนั้น เมื่อกล่าวถึงเรื่องการเปลี่ยนแปลง ก็หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม คล้ายกับที่กล่าวไว้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ดังกล่าวแล้ว ซึ่งอาจสรุปสาระได้ว่า

2.1.2.1 การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นการเปลี่ยนแปลงระบบความสัมพันธ์ ระหว่างสมาชิกในสังคม ทั้งในระบบบุคคลและกลุ่มคน การเปลี่ยนแปลงนี้อาจเป็นไปทั้งก้าวหน้าหรือถดถอย และถาวรหรือชั่วคราวก็ได้ และมีข้อน่าสังเกตเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมหลายประการ คือ

ก. เป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับกลุ่มคนนั้นคือ การเปลี่ยนแปลงในการกระทำต่อกันของมนุษย์

ข. เป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างหน้าที่ หรือกระบวนการต่าง ๆ ของความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างและหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่ง

ค. เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง อาจเป็นเรื่องใหญ่หรือเรื่องเล็กก็ได้

ง. เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องสอดคล้องและมีผลกระทบซึ่งกันและกันกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในสังคมนั้น ๆ

2.1.1.2 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ ที่มนุษย์ประดิษฐ์และสร้างขึ้นและที่สำคัญก็คือ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านค่านิยม บรรทัดฐานและระบบสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในสังคมนั้น ๆ การเปลี่ยนแปลงในแง่สิ่งของเครื่องใช้เกิดขึ้นง่ายกว่า แต่การเปลี่ยนแปลงในเรื่องค่านิยม และสัญลักษณ์ทางสังคมมักจะต้องใช้เวลานานและยากเย็นกว่า

2.1.3 แนวคิดพื้นฐานเรื่อง “การเปลี่ยนแปลง”

ในผลงานชื่อ “ความคิดทางสังคมและทฤษฎีทางสังคมวิทยา” วราคม ทีสุภะ ให้คำบรรยายเกี่ยวกับเรื่องการเปลี่ยนแปลงว่า “ในช่วงระยะเวลาหนึ่งจะต้องมีการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเราชอบหรือเกลียดสักเท่าใด ความเปลี่ยนแปลงจะต้องเกิดขึ้น เพราะทุกสิ่งทุกอย่างมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ สิ่งใดหยุดการเปลี่ยนแปลง สิ่งนั้นควรจะเป็นสิ่งที่ตายแล้วมากกว่าสิ่งที่ยังมีชีวิตอยู่ในการทำงานนับแต่กระบวนการแรกเริ่มโครงการจนถึงสิ้นสุดโครงการ เราบรรลุเป้าหมายดีแล้ว แต่ถ้าไม่พัฒนาเลยในการดำเนินงานขั้นต่อไป ปล่อยให้เป็นอย่างนั้นตามเดิม ไม่นานนักหรอก มันจะกลายเป็นสิ่งที่ล้าหลัง การตื่นตัวอยู่เสมอ การคิดหาวิธีการใหม่ ๆ อยู่เสมอ ไม่มีวันหยุดยั้ง นับได้ว่าเป็นนิมิตหมายของการพัฒนา นั่นคือความสำเร็จที่ทันสมัยอยู่นั่นเอง ในความหมายนี้ ความเปลี่ยนแปลงน่าจะมีดีมากกว่าไม่ดี และมีความสมบูรณ์มากกว่าไม่สมบูรณ์

ความเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องใหญ่มาก มีการพูดถึงกันทุกวงการ และทุกยุคทุกสมัย การศึกษาก็มีการเปลี่ยนแปลง การเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองก็มีการเปลี่ยนแปลง ระบบการเมืองโดยเฉพาะของไทยมีการเปลี่ยนแปลงมาแล้ว นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา เราเปลี่ยนแปลงรัฐบาลนับสิบรัฐบาล การศึกษาเราก็มีการปฏิรูปกันมาเป็นยุคๆ การเศรษฐกิจก็ยิ่งเห็นได้ชัด เพราะเราต้องกินต้องใช้อยู่ตลอดเวลา ในทำนองเดียวกัน สังคมโดยรวมก็ได้รับผลกระทบอันเกิดจากความเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ของชีวิตเราตลอดเวลา ทั้งนี้ เพราะสถานการณ์ของโลกและชีวิตล้วนต้องตกอยู่ภายใต้กฎแห่งความเปลี่ยนแปลงอย่างไม่มีทางหลีกเลี่ยง

แมคไควเวอร์และเพจ (Maclver and Page) ในผลงานชื่อ Society: An Introductory Analysis (1967) กล่าวว่า “เปลี่ยนแปลง” (Change) มีความหมายกลาง ๆ บางทีหมายถึงกระบวนการ วิวัฒนาการ การเจริญก้าวหน้า และการปรับตัว ทั้ง 4 คำศัพท์นี้ มีความหมายและสาระสำคัญโดยสังเขป ดังนี้

ความเปลี่ยนแปลงในฐานะที่เป็นกระบวนการ (Process) คำว่า “กระบวนการ” หมายถึง การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นไปอย่างต่อเนื่องและเป็นขั้นตอน ผลของการทำงานแบบ กระบวนการจะทำให้สภาวะอย่างหนึ่งกลายเป็นสภาวะอีกอย่างหนึ่ง และกระบวนการอาจหมายถึงเอา ทั้งที่เป็นไปตามธรรมชาติคือเกิดขึ้นเอง และที่บุคคลกำหนดจัดสรรขึ้น

ความเปลี่ยนแปลงในฐานะที่เป็นวิวัฒนาการ (Evolution) คำว่า “วิวัฒนาการ” เดิมทีเดียว ใช้หมายถึงกระบวนการการเปลี่ยนแปลงทางชีววิทยา หมายถึงการพัฒนาสิ่งที่มีชีวิต เฉพาะอย่างยิ่ง หมายถึงสัตว์ที่พัฒนาตัวเองแบบค่อยเป็นค่อยไป จากสัตว์ที่มีเซลล์เดียวจนในที่สุดก็พัฒนาขึ้นถึงขีด สมบูรณ์ที่สุด ซึ่งรวมเอามนุษย์เราเข้าไว้ด้วย นักวิทยาศาสตร์ที่มีชื่อเสียงโด่งดังในฐานะที่เป็นเจ้าของ ทฤษฎีวิวัฒนาการ ได้แก่ ชาร์ลส์ดาร์วิน กล่าวเฉพาะทางสังคมวิทยาในยุคแรกก็ได้มีนักสังคมวิทยา หลายท่านมีความเชื่อว่าสังคมมนุษย์ก็มีวิวัฒนาการมาเช่นเดียวกัน

ความเปลี่ยนแปลงในฐานะที่เป็นความเจริญก้าวหน้า (Progress) เมื่อพูดถึงความก้าวหน้า เรามักจะหมายถึงการก้าวไปสู่เป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งได้กำหนดไว้ล่วงหน้าแล้ว และมักหมาย เอาเป้าหมายที่สุจริตและยุติธรรมเท่านั้น

ความเปลี่ยนแปลงในฐานะที่เป็นการปรับตัว (Adaptation) คำว่า “การปรับตัว” หมายถึง การที่สิ่งมีชีวิตปรับปรุงตัวเองเพื่อให้สามารถมีชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมนั้นๆ ได้อย่างเหมาะสม เช่น กิ้งก่าเมื่ออยู่ในที่มีสีเขียวก็จะปรับตัว (สีผิว) ให้มีสีเขียว อยู่ในที่มีสีแดง ก็จะปรับตัวให้ใกล้เคียงกับสี แดง สำหรับในหมู่มนุษย์นั้น การปรับปรุงตัวเองเพื่อให้เหมาะกับสภาพดินฟ้าอากาศก็เป็นสิ่งที่จำเป็น แต่ไม่ได้หมายความว่า เมื่อมนุษย์ไปอยู่ในป่าสีเขียว ก็ปรับตัวให้มีสีเขียว เมื่ออยู่ในที่มีสีเหลือง ก็ ปรับตัวให้มีสีเหลือง ดังเช่นกิ้งก่าหรือผีเสื้อ แต่มนุษย์เราปรับตัวสองทาง คือ ทางหนึ่งเป็นการหา เครื่องป้องกันตัว เช่น เมื่อหนาวก็หาเครื่องกันหนาว เมื่อร้อนก็หาเครื่องกันร้อน อีกทางหนึ่ง คือ มนุษย์ปรับสิ่งแวดล้อมหรือสภาพดินฟ้าอากาศให้เหมาะสมกับตัว จึงกล่าวได้ว่ามนุษย์มีทั้งที่ปรับตัว และปรับให้เข้ากับตัว

2.1.4 แนวคิดพื้นฐานทั่วไปเรื่อง “การเปลี่ยนแปลง”

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดพื้นฐานทั่วไปของการ เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในมิติของสังคม ผลงานชื่อ สังคมและวัฒนธรรมไทย ของ วราคม ที่สุกะความว่า การเปลี่ยนแปลงทั่วไปเป็นกฎของธรรมชาติ ในสังคมก็มีกฎของการเปลี่ยนแปลง ในสรรพสิ่งมีการเกิด เจริญเติบโต พัฒนาตัวเองถึงขั้นสูงสุดจนไม่อาจเจริญเติบโตต่อไปได้อีกแล้วก็จะเสื่อมสภาพจน หยุด การมีชีวิตต่อไปในปรากฏการณ์ทุกอย่างจะมีวัฏจักรของมันเช่นนี้คือการกำเนิดเจริญเติบโตจนถึงขีด สุดการมีชีวิตต่อไปในประวัติศาสตร์ของสิ่งมีชีวิตก็มีวัฏจักรเช่นนี้รวมทั้งประวัติศาสตร์ของมนุษย์ และ สังคม วัฒนธรรม จนกล่าวได้ว่าการศึกษาลึกลงสิ่งหนึ่งโดยที่ไม่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของ

มันก็เท่ากับไม่ได้ศึกษาสิ่งผ่านมาย่อมไม่เหมือนกับในปัจจุบัน และเมื่อวันเวลาผ่านไปอีก 50 ปี 100 ปี 1000 ปีข้างหน้า สังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบันก็คงจะไม่เหลือสภาพเดิม

เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องใหญ่ที่ครอบคลุมสรรพสิ่งในโลกและในจักรวาล การเปลี่ยนแปลงนั้นในบางครั้งดูแล้วเป็นเรื่องเหลือเชื่อเหมือนหนึ่งเป็นเรื่องของอิทธิปาฏิหาริย์ของอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ (The Super Natural Being) ในธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตเป็นสิ่งน่าฉงนสนเท่ห์ แต่ก็ก็เป็นไปแล้ว เป็นไปตามกฎของมันเอง กาลเวลาที่ยาวนานเป็นหลายหมื่นปี หลายแสนปี หรือหลายล้านปี ทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างมีความเป็นไปได้ ต้นไม้ต้นหนึ่งที่โคนล้มตายลงเมื่อหลายล้านปีก่อน มาถึงวันนี้มันกลายเป็นหิน มันเป็นไปได้อย่างไรธรรมชาติเป็นผู้ให้คำตอบได้ดี หินงอกหินย้อยที่อยู่ในถ้ำดูแล้วสวยงามเหลือเกิน มันงอกมันย้อยออกมาได้อย่างไร คนสามัญจะไม่เข้าใจเรื่องนี้ว่าเป็นไปได้ได้อย่างไรภายใต้พื้นแผ่นดิน ลึกลงไปไม่กี่กิโลเมตรนั้นเป็นแหล่งก๊าซ น้ำมัน มีหินสีต่างๆ ที่มนุษย์เราเอามาเจียรนัยเป็นเพชรพลอย ไพลิน และสิ่งมีค่าอื่นๆ มันเป็นไปได้ได้อย่างไร กฎธรรมชาติให้คำตอบได้ดีเช่นเดียวกัน คนชาวบ้านสามัญจะไม่อาจมีคำตอบเรื่องนี้ได้แต่นักวิทยาศาสตร์ สามารถให้คำตอบเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามถ้าไม่รู้ว่าจะพูดถึงสิ่งเหล่านี้อย่างไรดีก็ให้นึกถึงหลักสังขธรรมที่ว่าสรรพสิ่งมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงที่ยาวนาน ก็เกิดการปรับตัวของมันเอง การปรับตัวนี้เองจะก่อกำเนิดสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้อย่างที่เราไม่อาจให้คำตอบแทนธรรมชาติได้

2.1.5 การเปลี่ยนแปลงในสังคมชนบท

การเปลี่ยนแปลงในสังคมชนบทนั้นอาจเกิดได้ใน 3 ลักษณะ ได้แก่

2.1.5.1 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างภายในทั้งหมดโดยตอบสนองต่อปัจจัยใหม่ สภาพสิ่งแวดล้อมใหม่โอกาสและบทบาทใหม่ที่ถูกกำหนดไว้แล้ว เช่น หมู่บ้านซึ่งถูกกำหนดให้กลายเป็นเขตชาวประมง เศรษฐกิจจะดีขึ้น และมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในแง่สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม

2.1.5.2 การเปลี่ยนแปลงโดยคนใดคนหนึ่งหรือ 2-3 คน บุคคลกลุ่มนี้มักเป็นผู้มีเงินสามารถติดต่อกับโลกภายนอกได้ หรือมีญาติอยู่ในเมืองส่งลูกไปรับการศึกษาในเมืองหรือใช้บริการจากหน่วยส่งเสริมหรือจากผู้เชี่ยวชาญที่เข้าไปในท้องถิ่น

2.1.5.3 การเปลี่ยนแปลงซึ่งเริ่มขึ้น หรืออย่างน้อยที่สุดก็ถูกกระตุ้นโดยรัฐบาล หรือโดยการที่มีการสร้างสถาบันใหม่ ๆ ขึ้นมา

2.1.6 กลไกการเปลี่ยนแปลง

ขบวนการหรือกลไกที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมก็คือการประดิษฐ์คิดค้นการแพร่กระจาย การถอยหลังเข้าคลอง และการรับเอาวัฒนธรรมใหม่ ขบวนการต่าง ๆ เหล่านี้ การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเป็นขบวนการที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การสูญเสียวัฒนธรรม หรืออีกนัยเรียกว่า การถอยหลังเข้าคลองถือว่าเป็นความเสื่อมโทรม หรือการสูญเสียวัฒนธรรมเกิดขึ้นในสังคม

ซึ่งอาจเกิดขึ้นช้าหรือเร็วก็ได้เพื่อให้เข้าใจขอบข่าย หรือกลไกของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ตามกระบวนการต่าง ๆ ดังนี้

2.1.6.1 การประดิษฐ์คิดค้น (Invention)

การประดิษฐ์คิดค้น คือ บุคคลหรือกลุ่มสร้างนิสัยแบบแผนการดำเนินชีวิตใหม่ขึ้นมา สร้างเครื่องมือหลักการใหม่ซึ่งเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น ๆ ในรูปแบบแลกเปลี่ยนแปลงทางสังคม การประดิษฐ์คิดค้นเครื่องมือเครื่องใช้หลักการแบบแผนวัสดุใหม่ ๆ ขึ้นนั้นสังคมต้องยอมรับความคิดเห็นนั้น ๆ การยอมรับนั้นอาจจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับหลักการแบบแผนหรือเครื่องมือเครื่องใช้เหล่านั้นมีประสิทธิผลมากน้อยเพียงไร ปัจจัยเหล่านี้หมายถึงรวมถึงการคิดค้นหลักการแบบแผน เครื่องมือ เครื่องใช้ชนิดเดิมแต่ได้มีการค้นคว้าวิจัย เพื่อปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้น การค้นคว้า วิจัยเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเหนือขึ้นไปเรื่อย ๆ เช่น การคิดประดิษฐ์เครื่องบินของวิลท์เบอร์ กับเออร์วิลล์ไรท์ ในครั้งแรกเรียกว่าการประดิษฐ์คิดค้นปฐมภูมิเมื่อมีคนอื่นปรับปรุงค้นคว้า วิจัยใหม่ให้ดีกว่ามีประสิทธิผลกว่า กลายเป็นประดิษฐ์ขั้นทุติยภูมิเรื่อยไป

2.1.6.2 การแพร่กระจายหรือการยืมทางวัฒนธรรม

การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม คือ การหยิบยืมทางวัฒนธรรมหรือการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมโดย ผู้ประดิษฐ์คิดค้นเป็นผู้แนะนำวัฒนธรรมใหม่เข้าไปในสังคมอื่น ๆ ของอาณานิคม อเมริกัน ยุโรปเป็นกลุ่มที่หยิบยืมวิธีการปลูกข้าวโพด ปลูกถั่วรวมทั้งกรรมวิธีการผลิตอาหารจากคนพื้นเมืองบรอนิสลอส มาลีเนาส์ก็กล่าวว่าการหยิบยืมวัฒนธรรมเป็นเรื่องธรรมดา เพราะเป็นเหมือนวัฒนธรรมความคิดของมนุษย์แต่ละกลุ่ม รัลฟลินตัน เสนอแนะว่าการหยิบยืมวัฒนธรรมของแต่ละสังคมมักจะหยิบยืมวัฒนธรรมประมาณ 90 หมายความว่า การรับวัฒนธรรมใหม่ที่แพร่กระจายเข้ามา นั้นคนในสังคมไม่ได้รับมาทั้งหมด แต่เป็นการรับมาเพียงอย่างมากที่สุดร้อยละ 90 เนื้อหาวัฒนธรรมที่รับมานั้นก็มักจะ สอดคล้องกับวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิมในสังคมถ้าวัฒนธรรมใหม่นั้น ขัดแย้งกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน การหยิบยืมก็จะเกิดขึ้นยากลำบาก หรือบางครั้งอาจเกิดความ ขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างคนในสังคมก็ได้

2.1.6.3 การถอยหลังเข้าคลอง

คนส่วนใหญ่มักคำนึงถึงเฉพาะการสังสรรค์วัฒนธรรม หรือแนวความคิดใหม่ สิ่งประดิษฐ์ใหม่ การที่มนุษย์คิดอย่างนั้นเพราะวัฒนธรรมและแนวความคิดใหม่เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต โดยที่มนุษย์มักไม่คิดว่าการรับเอาสิ่งเหล่านั้นเข้ามาแล้วทำให้เกิดความสูญเสียวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ติดมาบางอย่างไปเรียกว่าเป็นการถอยหลังเข้าคลอง เช่น ในสังคมไทยระยะเริ่มแรกอาจใช้ผ้าไหมมาทำเป็นเครื่องนุ่งห่ม ต่อมานิยมใช้ผ้าทำด้วยใยสังเคราะห์ คนไทยก็เกือบลืมผ้าไหม เมื่อนึกขึ้นได้ก็หันมาส่งเสริมการทอผ้าไหมขึ้นมาใหม่ และคิดว่าวัฒนธรรมผ้าไหมดีกว่าผ้าใยสังเคราะห์ หรือเมื่อถึงยุคพลา

สติก็มักลืมนะกร้า หรือวัสดุจักรสานที่ทำด้วยหวายและไม้ไผ่ เมื่อประสบกับสิ่งแวดล้อมเป็นพิษจึงได้คำนึงถึงสิ่งเหล่านี้ เป็นต้น

2.1.6.4 การรับเอาวัฒนธรรมใหม่

เมื่อมีวัฒนธรรมใหม่ๆ เข้ามาสู่สังคมเป็นที่แน่นอนว่าสมาชิกในสังคมต้องเปลี่ยนแปลงการดำรงชีวิตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แม้ว่าวัฒนธรรมใหม่นั้นจะเป็นวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลเป็นวัฒนธรรมเด่นหรือเป็นวัฒนธรรมด้อยก็ตาม ลักษณะการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมที่สำคัญก็คือ อาจเกิดการทดแทนวัฒนธรรมหรือไม่มีการทดแทนวัฒนธรรมขึ้นก็ได้ นักมานุษยวิทยาได้อธิบายการเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมที่สำคัญ คือ

การทดแทน หมายถึง การที่วัฒนธรรมใหม่เข้าทดแทนวัฒนธรรมเก่าทางด้านหน้าที่และความสำคัญอื่น เป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

การผสมผสาน หมายถึง การที่วัฒนธรรมเก่าและวัฒนธรรมใหม่เกิดการผสมผสานกันเพื่อเปลี่ยนแปลงรูปแบบระบบวัฒนธรรมใหม่ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นมา

การเพิ่มวัฒนธรรม หมายถึง เป็นการเพิ่มวัฒนธรรมใหม่เข้ามาทำให้โครงสร้างของชุมชนและระบบวัฒนธรรมมีความซับซ้อนมากขึ้น โครงสร้างของสังคมอาจจะเปลี่ยนหรือไม่เปลี่ยนแปลงได้

การสูญเสีย หมายถึง การที่วัฒนธรรมบางส่วนสูญหายไป โดยไม่มีการทดแทนเข้ามาใหม่

การเกิดวัฒนธรรมใหม่ หมายถึง การที่สังคมสร้างวัฒนธรรมใหม่ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น หรืออาจจะเกิดจากอิทธิพลอื่น ๆ ทำให้สถานการณ์เปลี่ยนแปลงไปเริ่มมีวัฒนธรรมใหม่เกิดขึ้น

2.1.7 ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงระดับมหภาค

ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมอาจจะกล่าวได้อยู่ 2 ปัจจัย คือ

2.1.7.1 ปัจจัยภายนอก

ปัจจัยภายนอกเป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นภายนอกชุมชนซึ่งได้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น การสาธารณสุขโรค เมื่อรัฐบาลได้ดำเนินการพัฒนาโดยการเร่งสร้างถนน ไฟฟ้า โรงเรียน ทำให้ชุมชนชนบทได้รับการพัฒนาที่ดีขึ้น การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมจากสังคมเมืองไปสู่สังคมชนบทเป็นเรื่องที่เกิดขึ้น และต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลาความสัมพันธ์ระหว่างสังคมชนบทและสังคมเมืองมีอยู่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งต้องพึ่งพาอาศัยกันในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และการสื่อสารมวลชน มีอิทธิพลอย่างมากและรวดเร็วต่อชุมชนชนบท ที่จะนำให้ชาวชนบทได้รับข่าวสารต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลาทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมอยู่ตลอดเวลา

2.1.7.2 ปัจจัยภายใน

ปัจจัยภายใน เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นหรือมีอยู่ในชุมชน ซึ่งส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ ปัจจัยต่างๆ ได้แก่ปัจจัยทางนิเวศวิทยาซึ่งได้แก่ สิ่งแวดล้อม ที่ตั้งของหมู่บ้าน ที่ดินและอื่นๆ ถ้า

หากชุมชนตั้งอยู่ในสภาพนิเวศวิทยาที่ดีก็อาจจะพัฒนาชุมชนของตนได้ดีขึ้น ซึ่งทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม ปัจจัยทางด้านบุคลิกภาพของปัจเจกบุคคล หรือสมาชิกแต่ละคนก็มีส่วนที่จะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะว่าถ้าหากบุคคลได้รับการศึกษาสูงมีประสบการณ์ต่างๆ การท่องเที่ยวก็อาจทำให้เกิดการยอมรับสิ่งใหม่่ง่ายกว่าบุคคลอื่นๆ ตลอดจนความเป็นผู้นำของชุมชนที่มีความรู้ ความสามารถอาจมีส่วนในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมได้เช่นกัน

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของจุดเริ่มต้นการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมสรุปได้ว่า การให้และการรับวัฒนธรรมนั้นมักจะเกิดขึ้นโดยการไม่ตั้งใจไม่รู้ตัว ไม่มีการบังคับหรือไม่มีข้อกำหนดใด ๆ อย่างแน่ชัด โดยจะมีลักษณะเป็นการเรียนรู้ โดยจิตใต้สำนึกทั้งผู้ให้และผู้รับทางวัฒนธรรมต่างก็พยายามที่จะปรับตัว หรือทำตนให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมในขณะนั้น ในระยะเวลาต่อมาย่อมจะมีการผสมกลมกลืนกันขึ้น เพราะต่างฝ่ายต่างก็พยายามที่จะปรับตัวเข้ากัน

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอาจเกิดจากตัวการหรือพลังต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนนั่นเองหรืออาจเกิดมาจากการติดต่อระหว่างวัฒนธรรมได้ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมจะทำให้เกิดเป็นวัฒนธรรมใหม่ และพื้นฐานเบื้องต้นที่สำคัญก็คือ ความเชื่อของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้ทราบถึงความต้องการของมนุษย์ ความเชื่อจะทำให้เกิดการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมที่สภาพแวดล้อม และจะเป็นผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในที่สุด

2.1.8 ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงระดับจุลภาค

เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องที่ได้รับความสนใจจากนักวิชาการสาขาต่างๆมากมายรวมทั้งบุคคล โดยทั่วไป ดังนั้น จึงอาจให้คำอธิบายปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างและหลากหลาย เช่นนักรัฐศาสตร์และนักเทวนิยมเน้นความสำคัญที่ “บุคคลพิเศษ” ซึ่งมีอำนาจสั่งการหรือดลบันดาลให้เกิดการเปลี่ยน นักเศรษฐศาสตร์ เน้นที่ปัจจัยเชิงเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนดการเปลี่ยนแปลง นักการศึกษาอาจเน้นความสำคัญไปที่การศึกษาและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ส่วนนักสังคมวิทยาได้ให้ข้อสังเกตโดยภาพรวมว่าเนื่องจากสังคมเป็นระบบใหญ่ซึ่งประกอบขึ้นจากระบบเล็ก ๆ เช่น บุคคลพิเศษ เศรษฐกิจ การศึกษา การเมืองการปกครองรวมทั้งระบบศีลธรรมศาสนา การเปลี่ยนแปลงอาจเกิดขึ้นจากระบบภายในตัวเองหรืออาจเกิดจากปัจจัยภายนอกอื่นก็เป็นไปได้ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแต่ละกรณีย่อมไม่เหมือนกัน การเปลี่ยนแปลงแต่ละกรณีก็มีสาเหตุให้เกิดที่แตกต่างกัน เช่นบางกรณีก็มีบุคคลพิเศษเป็นตัวกำหนดแล้วจึงมีปัจจัยอื่นสนับสนุน แต่หลายกรณีก็อาจมีปัจจัยเชิงเศรษฐกิจเป็นตัวนำการเปลี่ยนแปลงแล้วจึงได้รับการสนับสนุนจากปัจจัยทางสังคมและการเมือง แต่บางกรณีเริ่มกระบวนการการเปลี่ยนแปลงด้วยจิตใจที่มุ่งมั่นฟันฝ่าเพียงของบุคคลคนหนึ่ง คนอื่นเกิดความเห็นพ้องต้องกันก็จึงเข้าร่วมในกระบวนการ

แมคไอเวอร์และเพจ (MacIver and Page) ได้วิเคราะห์ไว้อย่างชัดเจนว่าการเปลี่ยนแปลงนั้น มีปัจจัยหลักเพียง 4 มีสาระโดยสรุปดังต่อไปนี้

1) กระบวนการทางธรรมชาติ

คำว่า ธรรมชาติ หมายถึงสิ่งที่เกิดเองและมีเองโดยไม่มีบุคคลใดเป็นผู้สร้างสรรค์ แต่เมื่อมันเกิดก็เกิดอย่างค่อยเป็นค่อยไป เมื่อธรรมชาติบังเอิญมารวมกันอย่างเหมาะสมก็จะเกิดเป็นบางสิ่งหรือปรากฏการณ์บางอย่างขึ้น นักธรรมชาติวิทยาสามารถที่จะอธิบายได้ถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์เหล่านั้น เช่นฟ้าแลบ ฟ้าร้อง แผ่นดินไหว ภูเขาไฟ ระเบิด พายุกระหน่ำ ฯลฯ

2) กระบวนการทางชีววิทยาและประชากร

การเปลี่ยนแปลงที่กระบวนการทางชีววิทยาของสิ่งมีชีวิตเริ่มต้นที่การก่อกำเนิดชีวิตหนึ่งโดยการแบ่งโครโมโซมมาจากฝ่ายพ่อกึ่งหนึ่งมารวมกับฝ่ายแม่อีกกึ่งหนึ่ง นั่นคือจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงในวัฏจักรชีวิตของหมู่มวลสรรพสิ่งที่มีชีวิตรวมทั้งมนุษย์ ในบางกรณีก็เกิดการผ่าเหล่าขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นวิวัฒนาการแบบก้าวกระโดด ผลจากการเปลี่ยนแปลงนี้ก่อให้เกิดรูปร่างหน้าตาของมนุษยชาติในปัจจุบันส่วนกระบวนการทางประชากรเป็นการเปลี่ยนแปลงต่อเนื่องมาจากกระบวนการทางชีววิทยาแต่นำหนักไปที่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากร อันหมายรวมหลายสิ่งหลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับประชากร รวมถึงอัตราการเพิ่มหรือการลดลงของจำนวนประชากรด้วย ถ้าการเพิ่มประชากรมากเกินไป ในที่สุดก็จะเกิดการระเบิดทางประชากร แต่ถ้าการลดลงของประชากรที่มากเกินไป และหากไม่ได้รับการจัดการที่ดีพอ ก็อาจจะเกิดปัญหาการสูญสิ้นเผ่าพันธุ์ได้

3) กระบวนการผลิตทางเทคโนโลยีสมัยใหม่

เทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นผลพวงของการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ เริ่ม ต้นเมื่อโลกของเรามีเครื่องจักรไอน้ำเครื่องกำเนิดไฟฟ้า เครื่องจักรกล เครื่องยนต์ ฯลฯ พัฒนาการต่อมาจนเกิดเครื่องคอมพิวเตอร์ในปัจจุบัน รวมความแล้วเทคโนโลยีสมัยใหม่ เมื่อตัวเกิดมาแล้วก็ยังผลให้กำเนิดสิ่งอื่นๆตามมามากมายอย่างที่กล่าวมาว่าประดิษฐ์กรรมก่อกำเนิดประดิษฐ์กรรมใหม่ ๆ ประดิษฐ์กรรมใหม่นั้นเองก็กำเนิดประดิษฐ์กรรมใหม่อีก เหมือนเมื่อเกิดคลื่นลูกแรกก็ก่อกำเนิดคลื่นลูกที่ 2 ที่ 3 ที่ 4 ที่ 5 เรื่อยไปไม่มีสิ้นสุด กระบวนการผลิตทางเทคโนโลยีสมัยใหม่จัดได้ว่าเป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว รุนแรงและไม่สิ้นสุด

4) กระบวนการทางวัฒนธรรม

กระบวนการทางวัฒนธรรม เป็นปัจจัยเชิงนามธรรม เป็นกระบวนการทางจิตใจ ในหลายกรณี วัฒนธรรมเน้นกิจกรรมทางภูมิปัญญาที่นำไปสู่การประดิษฐ์คิดค้น ความจริง ประดิษฐ์กรรมต่างๆ ที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นมาทุกอย่างทุกรูปแบบและทุกยุคสมัย ก็ล้วนแล้วแต่เป็นงานสร้างสรรค์ทางสมองอันเป็นผลที่เกิดจากกระบวนการทางจิตใจนี้เอง จิตใจจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง ตราบใดที่คนเรายังรู้สึก ยังต้องการ ยังสนใจยังมีค่านิยมแปลกใหม่ คนเราก็ก็น่าจะต้องคิด

สรรคสร้างประดิษฐกรรมใหม่ๆ แปลกๆ เพื่อสนองตอบความรู้สึก ความต้องการ ความสนใจและ คำนิยมของเขาเรื่อยไป และตราบใดที่คนเรายังมีจิตใจและยังมีตันทหา การคิดสร้างสรรคเพื่อบำบัด ตันทหาของคนก็ยังมีอยู่ การเปลี่ยนแปลงก็ยังมีอยู่

2.1.9 สาเหตุก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงอีกมิติหนึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 2 ด้าน ดังนี้

2.1.9.1 สาเหตุการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมที่เป็นอยู่ เช่น การ เปลี่ยนแปลงด้านขนานของโครงสร้าง การเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบหรือความสัมพันธ์ภายในสังคม นอกจากจะเปลี่ยนแปลงโครงสร้างแล้วยังมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมอันได้แก่ การ เปลี่ยนแปลงด้านความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษา และคุณค่าทางสังคมที่แต่ละชุมชนยึดถือ เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้จะเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา เพียงแต่ว่าจะเกิดขึ้นช้าหรือเร็วเท่านั้น สาเหตุก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้นมีมากมาย แต่ที่สำคัญ ๆ ซึ่งผู้เขียนจะขอนำมากล่าวใน ที่นี้ ได้แก่

1) เกิดจากการพัฒนาการทางด้านวิชาการและทางด้านวัตถุ

คนมีการศึกษาสูงมีการเดินทางไปศึกษาต่างประเทศ ทำให้นำเอาวัฒนธรรมหรือจารีต ประเพณีใหม่ๆ เข้ามาใช้นอกจากนี้ความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว มีการ ผลิตเครื่องมือใหม่ๆ ขึ้น และผลจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยากรนี้ ทำให้ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้นจึง ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพ ซึ่งเดิมมุ่งด้านการเกษตรกรรมแต่ปัจจุบันมาทำงานด้านอุตสาหกรรม มากขึ้น

2) เกิดจากการเปลี่ยนแปลงค่านิยม

ค่านิยมที่ยึดถืออยู่แต่เดิม คือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เห็นอกเห็นใจกันกลายมาเป็นตัวใครตัว มั่น ใครดีใครอยู่ เป็นต้น ผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงค่านิยมที่เคยยึดถือกันมาทำให้กลายเป็นคนใจ แคบเห็นแก่ตัว

3) เกิดจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางครอบครัว

จากครอบครัวที่อยู่รวมกันทั้งบิดามารดาปู่ย่าตายายลูกหลานกลายเป็นครอบครัวสมัยใหม่ที่มี เฉพาะพ่อแม่ลูก และจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางครอบครัวนี้มีผลทำให้ความอบอุ่นและความ สัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกในครอบครัวรูปแบบเดิมเปลี่ยนแปลงไปกลายเป็นความห่างเหิน

2.1.9.2 สาเหตุการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม

นักสังคมวิทยาได้กล่าวถึงสาเหตุของการเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมไว้หลาย ประการ ดังนี้

1) เกิดการเปลี่ยนแปลงในสิ่งแวดล้อมซึ่งมีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม โดยตรง เช่น การเปลี่ยนแปลงทางภูมิประเทศและภูมิอากาศ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เป็นต้น

2) การเบียดเบียนในความเข้าใจ จำเจ ซึ่งเป็นเรื่องของจิตวิทยา เป็นเรื่องปกติและเป็นเรื่อง ธรรมชาติของมนุษย์ที่เกิดขึ้นได้เสมอกับทุกคนในสังคม

3) การอพยพโยกย้ายถิ่น เป็นการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยอย่างถาวรด้วยสาเหตุมาจากการ แต่งงานกับคนต่างสังคม การอาชีพ ภัยธรรมชาติ และสาเหตุทางการเมือง เช่น ศักสงครามทำให้คน ต้องอพยพหนีภัย เป็นต้น

4) การติดต่อกับคนต่างสังคม แล้วรับเอาแนวคิดใหม่ ๆ และพฤติกรรมใหม่ ๆ มาใช้ เช่น การ ไปศึกษาต่อ การไปท่องเที่ยว และการทำการค้าขายกับคนต่างสังคม เป็นต้น

5) เกิดจากการเปลี่ยนแปลงกลไกทางวัฒนธรรม สามารถแบ่งเป็น 4 ลักษณะดังต่อไปนี้

ก. การประดิษฐ์คิดค้น แบ่งได้เป็น 2 ขั้นตอน คือ การประดิษฐ์ขั้นปฐมภูมิ และการประดิษฐ์ ขั้นทุติยภูมิ

ข. การแพร่กระจายและการหิบบั้ม เกิดจากการที่คนต่างวัฒนธรรม และผู้คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ได้ มีโอกาสมาพบปะและติดต่อกัน แล้วแลกเปลี่ยนหิบบั้มส่วนวัฒนธรรมของกันและกันไป

ค. การละทิ้งวัฒนธรรมเดิม อาจเป็นการละทิ้งวัฒนธรรมเดิมโดยมีวัฒนธรรมใหม่มาแทน เพราะวัฒนธรรมใหม่ดีกว่าหรือไม่มีวัฒนธรรมใหม่มาแทนก็ได้เพราะวัฒนธรรมเก่าไม่มีประโยชน์อีก ต่อไป

ง. การปรับปรนทางวัฒนธรรม (Acculturation) โดยมีสาเหตุดังนี้

- การรวมตัวของสองวัฒนธรรม ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อวัฒนธรรมทั้งสองสูญเสียแบบแผนของ ตัวเอง

- การรวมตัวของสองวัฒนธรรมโดยจำยอมเนื่องจากการสูญเสียเอกราช

- การมีฐานะภาพเป็นวัฒนธรรมย่อยที่ขาดศักดิ์ศรี ไม่มีหลักยึดเหนี่ยวมากนัก เช่น วัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย เป็นต้น เจ้าของจึงหันไปประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมของผู้อื่นที่ได้รับ การยอมรับมากกว่า

- เมื่อใดก็ตามที่วัฒนธรรมเริ่มสูญเสียส่วนประกอบต่าง ๆ จนไม่สามารถทำหน้าที่ของมันได้ การรวมตัวกับวัฒนธรรมอื่นจะเกิดขึ้นตามมาเสมอ

- เกิดศรัทธาและนิยมชมชอบในวัฒนธรรมใหม่ อันเนื่องมาจากความแปลกใหม่

2.1.9.3 สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนักสังคมวิทยาอีกคนได้กล่าวถึง สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมว่ามีสาเหตุดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ อันได้แก่ สภาพของดินฟ้าอากาศซึ่งเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เช่น ความเสื่อมคุณภาพของเนื้อดิน น้ำท่วมลมพายุ ความแห้งแล้ง และความเยือกเย็น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติดังกล่าวกระตุ้นให้มนุษย์ประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ เพื่อควบคุมการผันแปรเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เช่น ผลิตปุ๋ยเพื่อทำให้เนื้อดินอุดมสมบูรณ์ สร้างเขื่อนกั้นน้ำท่วม และประดิษฐ์เครื่องปรับอากาศ อันทำให้วิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไป

2) การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทางสังคม สังคมมนุษย์ย่อมไม่อยู่คงที่ (Static) มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอยู่ตลอดเวลา เช่น จำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นมีการแข่งขันการประกอบอาชีพสูงขึ้น ตลอดจนการขัดแย้งระหว่างชนชั้น (Class Conflict) เพิ่มมากขึ้น อันเป็นปัญหาทางสังคม มนุษย์จึงต้องหาวิธีการและสร้างระเบียบปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาข้อยุ่งยากดังกล่าว เช่น สร้างระบบสังคมนิยม (Socialism) ขึ้นมาเพื่อการแก้ไขช่องว่างระหว่างชนชั้น ดังนั้นวัฒนธรรมของมนุษย์ย่อมเปลี่ยนแปลงไปด้วย

3) การแลกเปลี่ยนหยาบย้อมวัฒนธรรม มนุษย์ในสังคมต่าง ๆ ได้มีการติดต่อสื่อสารอยู่ตลอดเวลาโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในปัจจุบันนี้การคมนาคมติดต่อการทำได้โดยสะดวกรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงหยาบย้อมวัฒนธรรมจึงเป็นไปอย่างกว้างขวาง และมักจะปรากฏว่ามนุษย์ในสังคมที่กำลังพัฒนามานิยมหยาบย้อมวัฒนธรรมของสังคมที่เจริญแล้ว (Advanced Society) คือ สังคมตะวันตก เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน และสหรัฐอเมริกา สังคมไทยได้หยาบย้อมวัฒนธรรมตะวันตกมาใช้หลายอย่าง เช่น เครื่องแต่งกาย เครื่องดนตรี และอาหาร เป็นต้น

สรุปได้ว่า แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมนั้น นักวิชาการทั้งหลายต่างให้การยอมรับกันว่า สังคมและวัฒนธรรมเป็นเรื่องเกี่ยวกับมนุษย์ และมีลักษณะเคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่งคงที่ คือ มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงนั้นมาจากปัจจัย 2 ประการที่สำคัญ คือ ปัจจัยภายในชุมชน และปัจจัยภายนอกชุมชน ผลของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมย่อมส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชนนั้น ซึ่งจะเกิดเป็นประโยชน์หรือเป็นโทษในชุมชนก็ได้ตามสถานการณ์ และเวลาที่แตกต่างกันของชุมชนแต่ละแห่ง

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมมองที่โครงสร้างและหน้าที่ของระบบสังคมที่ได้เปลี่ยนแปลงไป ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมองที่วิถีชีวิต ระเบียบ แบบแผนที่ได้เปลี่ยนแปลง ไปจากเดิม หรืออาจจะกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมเป็นการศึกษาเรื่องของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมเรื่องเดียวกัน ลักษณะและกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อปัจจัยใหม่ๆ สภาพสิ่งแวดล้อมใหม่ โอกาสและบทบาทใหม่ที่ถูกกำหนดไว้แล้ว ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเริ่มจากปัจจัยที่เกิดขึ้นภายนอกชุมชน และปัจจัยที่เกิดขึ้นภายในชุมชนตามลำดับ เมื่อลักษณะและปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นแล้ว สิ่งที่มีก่อกำเนิดตามมาด้วยเสมอคือ ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงในระบบสังคม และวัฒนธรรมทุกระบบ

2.1.10 แนวคิดเรื่อง “การยอมรับหรือต่อต้านการเปลี่ยนแปลง”

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้น บางกรณีก็ได้รับยอมรับอย่างรวดเร็ว ตรงกันข้าม บางกรณีอาจไม่ยอมรับ โดยเฉพาะนักพัฒนาชุมชนซึ่งมีหน้าที่ต้องปฏิบัติเพื่อให้เกิดการยอมรับนั้นก็จะต้องใช้วิธีการต่างๆ เพื่อให้ประชาชนยอมรับ ดังนั้น จึงควรเข้าใจให้ถูกต้องว่ามีปัจจัยหลายประการที่ทำให้มีการยอมรับหรือการต่อต้าน ปัจจัยที่ทำให้เกิดการยอมรับ หรือการต่อต้านการพัฒนาอันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ นั้น มีอยู่ 6 ประการ ดังนี้

1) ความต้องการในการเปลี่ยนแปลง หากบุคคลยังไม่ตระหนักหรือเห็นความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงแล้ว อัตราการยอมรับย่อมจะช้าในการที่บุคคลจะยอมรับสิ่งใหม่นั้น จะต้องเป็นสิ่งที่บุคคลในสังคมเห็นว่ามีความประโยชน์ สามารถบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของตนหรือสังคมได้

2) การได้รับความพึงพอใจอย่างสูง ผลของการยอมรับการเปลี่ยนแปลงนั้นต้องทำให้เกิดความพึงพอใจต่อบุคคลอย่างสูงทั้งด้านสถานภาพของสังคม เศรษฐกิจ และจะต้องชดเชย หรือสมน้ำสมเนื้อกับปัญหา และความยากลำบากในการสนับสนุน และเปลี่ยนแปลงทั้งในรูปแบบของวัฒนธรรมและอวัตรธรรม

3) การสาธิตผลประโยชน์ การสาธิตให้เห็นประโยชน์อย่างมีคุณค่าจะทำให้การยอมรับการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้สะดวก จึงเป็นเกณฑ์สำคัญในการยอมรับการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม

4) การเข้ากันได้กับวัฒนธรรมที่มีอยู่ หากการเปลี่ยนแปลงไม่ขัดกับกระแสวัฒนธรรมวิถีชีวิตเดิมของสังคมแล้ว การยอมรับย่อมเกิดขึ้นได้โดยปรับให้เข้ากันได้กับวัฒนธรรมเดิม ฉะนั้นก็จะปฏิเสธ

5) ต้นทุนของการเปลี่ยนแปลง หากเสียค่าใช้จ่ายมากก็ยอมรับน้อยลงไป

6) ผู้นำในการเปลี่ยนแปลง หากผู้นำการเปลี่ยนแปลงมียุทธวิธีที่ดี เข้าใจชาวบ้าน รู้จักวิธีเสนอการเปลี่ยนแปลง รู้จักเนื้อหาของการเปลี่ยนแปลงได้พอดี ประกอบกับความชำนาญในการเปลี่ยนแปลงรวมทั้งบุคลิกภาพ ภูมิหลังที่ดีก็ย่อมทำให้การเปลี่ยนแปลงเป็นไปได้ง่ายขึ้น

2.1.11 ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

1) ผลกระทบทางด้านสังคมผลกระทบทางสังคมของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีหลายด้านด้วยกันทั้งในด้านขนาด ลักษณะ ประเภท และองค์ประกอบของความสัมพันธ์ทางสังคม ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงในสังคมชนบทที่ชัดเจนก็มีความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูกห่างเหินกันไป ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านก็ลดความเข้ม และความเหนียวแน่นลงไปทำให้ไม่ค่อยมีความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันเหมือนสมัยก่อนความเคารพเชื่อฟังพ่อแม่ และญาติผู้ใหญ่ของเด็กชนบทสมัยใหม่ก็ลดน้อยลงแม้ความสัมพันธ์ระหว่างพระกับชาวบ้านก็ลดลงไป ชุมชนชนบทมีความชำนาญเฉพาะด้านมากขึ้นมีคนเลี้ยงไก่ คนเลี้ยงหมู ไม่ได้เป็นชาวนา ชาวไร่ทั่วไปเหมือนสมัยก่อน ทำให้มีความจำเป็นต้องพึ่งคนอื่นมากไป พึ่งตนเองน้อยลง

2) ผลกระทบทางด้านวัฒนธรรมการเปลี่ยนแปลงในสังคมชนบททำให้เกิดผลกระทบต่อวัฒนธรรมชนบทหลายด้านบางอย่างก็เกี่ยวพันใกล้ชิดกับผลกระทบทางสังคมที่กล่าวมา ตัวอย่างเช่น ประเพณีการเคารพผู้อาวุโสหาย หรืออาจไปชาวชนบทนิยมวัตถุมากขึ้น ยังถือการวัดคุณค่าของคนด้วยเงินตรา หรือวัตถุตีค่าของคนตามปริมาณเงินตรา หรือวัตถุมีค่าที่เขามีอยู่ถ้าจะทำอะไรให้กันก็คิดเป็นเงินคิดกำไรขาดทุน มิได้เป็นการช่วยเหลือกันเอาแรงกันระหว่างเพื่อนบ้านใกล้เคียงเหมือนสมัยก่อนมีความนิยมวัฒนธรรมเมือง ซึ่งสืบทอดมาจากวัฒนธรรมตะวันตกมากขึ้นแต่งตัวเหมือนชาวเมือง ดำรงชีวิตเอาอย่างชาวเมืองใช้ รถยนต์ จักรยานยนต์ หรือรถแทรกเตอร์เครื่องยนต์กลไกอื่นมากขึ้น เสียค่าใช้จ่ายมากขึ้นแต่รายได้ของตนไม่ได้เพิ่มขึ้น รวมถึงค่านิยม ความคิด ความเชื่อ ในสมัยก่อนอาจหายไปหรือสูญหายไปในชุมชนชนบทนั้นๆ

3) ผลกระทบทางเศรษฐกิจ ผลกระทบทางเศรษฐกิจของการเปลี่ยนแปลงในชนบทนั้นอาจมองเห็นได้ง่าย ๆ การเปลี่ยนแปลง ต่าง ๆ ทำให้ชาวชนบทต้องเสียค่าใช้จ่ายมากขึ้น ในขณะที่รายได้ไม่เพิ่มเท่าที่ควร ทรัพยากรในชุมชนก็ถูกใช้ร่อยหรอไปมากขึ้น บางอย่างอาจหมดไป หรือเหลือน้อยไป ไม่ว่าจะเป็น ป่าไม้ แร่ธาตุทั้งหลายยังมีการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาชาวชุมชนชนบทก็เลยเสียเปรียบ การกระจายรายได้และโอกาสเศรษฐกิจ ก็ยังไม่ยุติธรรม ยิ่งพัฒนาชาวชนบทก็ยิ่งยากจนยิ่งทำงานมาก ยิ่งได้ผลตอบแทนน้อย เพราะการเอาไรต์เอาเปรียบชาวชนบททำได้มากขึ้น

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม

คำว่า “วัฒนธรรม” ในทางภาษาศาสตร์ และสันสกฤต โดยคำว่า “วิท” เป็นภาษาศาสตร์ แปลว่า สิ่งที่เจริญงอกงาม ความก้าวหน้า ส่วนคำว่า “ธรรม” เป็นภาษาสันสกฤต หมายถึง คุณความดี เมื่อนำมารวมกันจึงหมายถึง คุณธรรม หรือลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Culture” มารากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า “Cultura” หมายถึงการเพาะปลูกหรือการปลูกฝัง เป็นการอธิบายได้ว่า มนุษย์เป็นผู้ปลูกฝังอบรมนิสัยให้เกิดความเจริญงอกงาม วัฒนธรรมจึงเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมหรือความประพฤติของมนุษย์ในแต่ละสังคม

ส่วนความหมายในทางมานุษยวิทยา นักวิชาการได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ดังนี้

เทเลอร์ (Tylor, Edwar B., 1871 อ้างใน ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ, 2533:6) ได้ให้ความหมายวัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรมเป็นผลรวมของบรรดาสิ่งต่าง ๆ ที่มีความสลับซับซ้อนที่ประกอบด้วยความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศิลธรรม กฎหมาย ประเพณี อุปนิสัย ตลอดจนพฤติกรรมอื่น ๆ ที่มนุษย์แสดงออกในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม

พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติปี พ.ศ. 2485 (2540:9) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมกลืนทั่วหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีงามของประชาชน

เอี่ยม ทองดี (2548:139) ได้ให้ความหมายวัฒนธรรมไว้ว่าเป็นสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น กระทำขึ้น เพื่อใช้ในวิถีชีวิตหรือการดำรงชีพ ซึ่งประกอบด้วยภูมิปัญญา เงื่อนไข แรงจูงใจ แบบแผน พฤติกรรม องค์กร องค์การ องค์วัตถุ ประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือร้อยรัดจัดการ ระวังมนุษย์กับมนุษย์และมนุษย์กับธรรมชาติต่าง ๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของตน ๆ ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามกลุ่ม เวลา สถานที่

สรุปได้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อสนองต่อความต้องการของ มนุษย์ และได้เปลี่ยนแปลงปรับปรุงจากการเรียนรู้ของพฤติกรรมที่มนุษย์ได้รับการ ถ่ายทอด สืบต่อกันมาเป็นแบบแผนประเพณี หรือความคิดเห็นความรู้สึกความประพฤติและกิริยาอาการหรือการกระทำใดๆ ของมนุษย์ จนมีการยอมรับพฤติกรรมกันมาเป็นวิธีการและมีการอบรมถ่ายทอดไปสู่ สมาชิกรุ่นต่อมาเพื่อปรับปรุงให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของมนุษย์

2.2.1 ลักษณะของวัฒนธรรม

ลักษณะของวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเจริญงอกงามและเป็นสิ่งที่มนุษย์พยายาม นำมากำไขปัญหาในชีวิตประจำวันทำให้เกิดลักษณะเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์จนกลายเป็นแบบแผนชีวิต ลักษณะพื้นฐานของวัฒนธรรมแบ่งออกได้ 4 ประการ (สุพัตรา สุภาพ, 2543:108-109) ดังนี้

1) เป็นสิ่งที่ได้มาโดยการเรียนรู้การรับรู้ต้องเรียนรู้จากมนุษย์ด้วยกันโดยเฉพาะจากกลุ่ม บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ เช่น หุงข้าว ทอดไข่ แต่งกาย การนั่ง กานเดิน ร้องเพลงการใช้พลังงานจาก ดวงอาทิตย์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ต้องได้รับการเรียนรู้มาก่อนเป็นสิ่งที่ไม่ได้มาโดยกรรมพันธุ์แต่เราเรียนรู้ สิ่งที่ใช้อยู่ในสังคมที่เราเป็นสมาชิกอยู่เช่นเรียนรู้วิธีดำน้ำ หวานข้าว อ่านหนังสือก็เพราะว่าสังคมอยู่ แล้ว ดังนั้นวัฒนธรรมจึงเป็นการถ่ายทอดโดยการเรียนรู้ไม่ใช่ถ่ายทอดทางชีวภาพหรือทางพันธุกรรมตั้ง กลาวมาและการเรียนรู้อยู่ทำให้เกิดปฏิกิริยาโต้ตอบสัมพันธ์กัน

2) เป็นมรดกทางสังคมวัฒนธรรมจะต้องมีการเรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้แบบไม่รู้ตัวก็ตาม วัฒนธรรมจะต้องมีการสอนแม้จะไม่จงใจก็ตาม ถ้าวัฒนธรรมจะต้องสิ้นสุดหรือสูญหายไปก็แสดงว่า คนรุ่นก่อนไม่ได้ถ่ายทอดให้แก่คนรุ่นต่อมา เช่นยากลำบากบางชนิดไม่มีใครรู้ส่วนผสมดังนั้นคนรุ่น ต่อมาจึงอาจจะต้องค้นคิดวัฒนธรรมขึ้นมาใหม่

3) เป็นวิถีชีวิตหรือแบบของการดำรงชีวิตความคิดในเรื่องวัฒนธรรมทำให้สามารถจำแนก วัฒนธรรมของสังคมหนึ่งจากอีกสังคมหนึ่งเป็นวัฒนธรรมเฉพาะ อย่างเพราะบุคคลเกิดในสังคมใดก็ เรียนรู้วัฒนธรรมของสังคมนั้น เช่นวัฒนธรรมชาวเขาต่างกับวัฒนธรรมของคนในเมืองวัฒนธรรมของ ชาวไทยอิสลามก็ต่างกับวัฒนธรรมของชาวไทยที่นับถือพุทธศาสนาไม่จำเป็นต้องเหมือนกันทุกชาติ หรือทุกยุคทุกสมัยเป็นการสอนให้มนุษย์เข้าใจสภาพการณ์ต่างๆที่ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างกลุ่ม ต่างๆ ที่แตกต่างกัน

4) เป็นสิ่งไม่คงที่เพราะมนุษย์มีการคิดค้นสิ่งใหม่ๆ หรือปรับปรุงของเดิมให้เหมาะกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การเปลี่ยนแปลงนี้อาจจะมีคนที่มีความคิดแบบเก่าๆ คัดค้านบ้าง ซึ่งเป็นธรรมชาติของสังคมที่กำลังพัฒนาหรือพัฒนาที่ที่ไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนเหมือนกันหมดทุกคนเรียกว่า Cultural Lag ซึ่งถ้าเราเข้าใจถึงข้อขัดกันนี้ได้ก็จะ เป็นแนวทางในการช่วยสร้างวัฒนธรรมที่เป็นประโยชน์แก่คนส่วนใหญ่ได้มาก

สรุปได้ว่า ลักษณะของวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อสนองตอบความต้องการและ เป็นสิ่งที่ยอมรับร่วมกันของสมาชิกในสังคม วัฒนธรรมในแต่ละสังคมอาจจะมีการแตกต่างกันไปตาม สภาพแวดล้อม เปลี่ยนแปลงไปและสลายไปได้ และวัฒนธรรมยังถือว่าเป็นมรดกทางสังคม

2.2.2 หน้าที่ของวัฒนธรรม

เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการ ดำรงชีวิตของสมาชิกในสังคม วัฒนธรรมจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะทำให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน ในสังคมได้อย่างเหมาะสม วัฒนธรรมจึงมีหน้าที่สำคัญ (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2536:11-12) ดังนี้

1) วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดรูปแบบสถาบัน และสถาบันก็เป็นตัวกำหนดลักษณะการดำเนิน ชีวิตของสมาชิกในสังคม เช่น การกำหนดพฤติกรรมของนักเรียน เป็นต้น

2) วัฒนธรรมทำหน้าที่กำหนดพฤติกรรมของของบุคคลในสังคม ให้เหมาะสมกับบทบาทและ สัมพันธ์กับสถานการณ์หรือเหตุการณ์

3) วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดค่านิยมของบุคคลในสังคมและการที่มนุษย์มีวัฒนธรรมเป็น เครื่องกำหนดพฤติกรรมต่างๆ ที่มนุษย์ได้แสดงออกมานั้นย่อมเป็นการกำหนดค่านิยมต่อสิ่งต่างๆที่ มนุษย์ได้แสดงออกอย่างเหมาะสมถูกต้องเพียงใด

4) วัฒนธรรมเป็นแนวทางสำหรับมนุษย์ใช้ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ในการถ่ายทอดความรู้เพื่อ ใช้ในการสร้างบุคลิกภาพแก่สมาชิกใหม่ของสังคมเพื่อจะได้ปฏิบัติตนได้ตามที่สังคมต้องการ

5) วัฒนธรรมทำหน้าที่เป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่าง มนุษย์ด้วยกัน ซึ่งต่อมาได้มีการพัฒนาการสื่อสาร โดยใช้ภาษาเขียนสื่อประเภทต่าง เช่น โทรเลข โทรศัพท์ เป็นต้น ในการสื่อความหมายซึ่งกันและกันแทน

6) วัฒนธรรมเป็นวิธีควบคุมสังคมโดยการสร้างกฎเกณฑ์ ระบบ ข้อห้าม และจารีตประเพณี ต่างๆมาควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

7) วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ช่วยกำหนดเป้าหมายชีวิตของบุคคล

สรุปได้ว่า วัฒนธรรมมีหน้าที่อำนวยความสะดวกให้มนุษย์มีวิถีชีวิตแบบแผนการปฏิบัติของ แต่ละสังคมให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันเพื่อให้บุคคลในสังคมนั้นๆจะได้อยู่ร่วมกันอย่างเหมาะสม

2.2.3 การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม

ลินตัน (Ralph Linton อ้างใน อานนท์ อภิภากริม, 2525:100) กล่าวว่าไว้ว่า การเปลี่ยนแปลง

ทางสังคมเกิดจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเกิดจากการติดต่อสื่อสารกันระหว่างสังคมที่แตกต่างวัฒนธรรมกัน โดยสังคมที่จะเจริญกว่าสามารถแพร่กระจายวัฒนธรรมไปสู่สังคมที่ด้อยกว่า ซึ่งเป็นปกติวิสัยของวัฒนธรรม แต่เมื่อเกิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นแล้วสังคมที่เจริญกว่าจะรับวัฒนธรรมบางอย่างของสังคมที่ด้อยกว่าก็ได้ และในทำนองเดียวกันสังคมที่ด้อยกว่าอาจจะไม่รับวัฒนธรรมของสังคมที่เจริญกว่าก็ได้ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้นส่วนใหญ่แล้วเกิดจากการกระของวัฒนธรรมจากภายนอกมากกว่าเกิดจากประดิษฐ์คิดค้นขึ้นเองในสังคม หรือถ้ามีก็มักจะเกิดจากการนำสิ่งใหม่ๆ จากภายนอกเข้ามาผสมผสานกับของที่อยู่ก่อนแล้วเกิดเป็นของใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน

การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม เป็นการกระจายของกระสวนแห่งพฤติกรรมจากสังคมหนึ่งไปยังสังคมอื่น ซึ่งเกิดขึ้นได้ 2 วิธีด้วยกัน คือการแพร่กระจายโดยตรงอันได้แก่การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลมีการติดต่อทางกายภาพ (Physical Contact) และการแพร่กระจายทางอ้อม ซึ่งเป็นการแพร่กระจายโดยที่มิได้ติดต่อกันทางบุคคลหรือกลุ่มคน

นิยพวรรณ วรณศิริ (2540:93) กล่าวได้ว่าหลักของการแพร่กระจายวัฒนธรรมหนึ่งๆ จะแพร่กระจายไปยังแหล่งอื่นๆ ได้ต้องยึดหลักว่า วัฒนธรรมคือความคิดและพฤติกรรม (ผลของความคิด) ที่ติดตัวบุคคล บุคคลไปถึงที่ใดวัฒนธรรมก็จะไปถึงที่นั่น ดังนั้น การแพร่กระจายของวัฒนธรรมจะขึ้นอยู่กับปัจจัยดังต่อไปนี้

1) ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ต้องไม่มีอุปสรรคทางภูมิศาสตร์มาขวางกั้น เช่น ไม่มีภูเขาสูงทะเลกว้าง ทะเลทราย แหล่งหิมะป่าทึบ เป็นต้น เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการเดินทางของคนที่มีวัฒนธรรมติดตัว

2) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ การที่ผู้คนต้องเดินทางไปหาหาสู่กันส่วนมาก เนื่องจากปัญหาทางเศรษฐกิจ บ้างก็ต้องการติดต่อค้าขาย หรือแสวงหาโอกาสที่ดีกว่าทางเศรษฐกิจ บ้างก็ต้องการไปเที่ยวเตร่ ดูสิ่งแปลกใหม่ แต่ก็ต้องมีเงินทองจึงจะไปเที่ยวยังถิ่นอื่นได้ คนที่มีเศรษฐกิจดีจึงมีโอกาสนำวัฒนธรรมติดตัวไปสังสรรค์กับวัฒนธรรมอื่นได้

3) ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ การตั้งใจไปเปลี่ยนแปลงวิธีการ พฤติกรรมใหม่ และความรู้เป็นต้น การไปศึกษายังถิ่นอื่นจึงเป็นการไปแพร่กระจายวัฒนธรรมโดยตรง การรู้จักใครและแต่งงานกับคนต่างวัฒนธรรม การไปร่วมปฏิบัติตามพิธีกรรมทางศาสนาและการอพยพย้ายถิ่นเพราะเกิดภัยทางสังคม เช่น ข้ายากหมากแพง แห้งแล้งและการยึดครองโดยผู้รุกราน เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยให้เกิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม

4) ปัจจัยทางคมนาคมขนส่ง เป็นปัจจัยเอื้อต่อการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม เช่น ถนนดี พาหนะสำหรับโดยสารและการเดินทางในระยะทางไกลล้นแล้วแต่เป็นอัตราเร่งการแพร่ที่ดีด้วย

2.2.4 การผสมผสานทางวัฒนธรรม

เจอร์เบอเรน (Gerald Berreman, 1964 อ้างใน ฉววรรณ ประจวบเหมาะ, 2533:48) ได้กล่าวสรุปในสถานการณ์ของการผสมผสานทางวัฒนธรรมว่า การที่คนกลุ่มหนึ่งมีสถานภาพทางสังคม การเมืองและเศรษฐกิจมาก หรือสูงกว่าคนอีกกลุ่มหนึ่งกลุ่มที่ต่ำกว่าก็พยายามที่จะใช้กลุ่มที่สูงกว่าในการอ้างอิงทั้งนี้ในความเป็นจริงยังอยู่ในสถานะที่แปลกแยก ทั้งนี้สถานการณ์ของการผสมผสานทางวัฒนธรรมอาจเป็นลักษณะที่กล่าวไว้ก็เป็นได้ หรืออาจจะมีลักษณะเป็นอย่างอื่นก็ได้ซึ่งก็ย่อมที่จะแปรผันไปตามปัจจัยต่างๆที่มีอิทธิพลนั่นเอง

เสาวคนธ์ สุดสาสดี (2540:25-26) กล่าวว่าว่าการผสมผสานทางวัฒนธรรมเป็นภาวะการณ์หนึ่งของวัฒนธรรมที่เกิดจากวัฒนธรรมต่างสังคมมากระทบกันโดยการที่บุคคลจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมาติดต่อกัน และมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในระบบวัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มหนึ่งหรือทั้งสองกลุ่ม นั่นคือบุคคลหรือกลุ่มคนยอมรับวัฒนธรรมอื่นซึ่งมิใช่วัฒนธรรมดั้งเดิมของตนซึ่งเป็นกระบวนการสองทาง (Two way process) คือเมื่อกลุ่มหนึ่งถ่ายทอดให้อีกกลุ่มหนึ่งในขณะเดียวกันก็อาจจะรับวัฒนธรรมที่ตนถ่ายทอดมาด้วยก็ได้

การผสมผสานทางวัฒนธรรมจะเกิดขึ้นในภาวะแห่งความสอดคล้อง (Strainto Consistency) ซึ่งเป็นจุดที่เกิดความพอดีหรือสมดุลกัน และจะเกิดขึ้นได้ง่ายเมื่อวัฒนธรรมทั้งสองมีความคล้ายคลึงกันรวมทั้งทัศนคติของคนด้วยหากฝังแน่นอยู่ในชนบทรอบนิยามและความเชื่อเดิมอยู่มาก โอกาสที่จะรับวัฒนธรรมใหม่จะทำให้มีความพร้อมจะรับวัฒนธรรมใหม่มากขึ้น

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

ปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่งในยุคโลกาภิวัตน์คือการเปลี่ยนแปลง ทุกสังคมจะมีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ เช่น ด้านเทคโนโลยี ประชากร สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การเมือง และด้านอื่น ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะการเปลี่ยนแปลงเป็นคุณลักษณะอย่างหนึ่งของมนุษย์ และสังคมกำลังพัฒนา

2.3.1 ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม (Culture Change) หมายถึง ความแตกต่างในระบบหรือเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบย่อยของวัฒนธรรมเช่น การเปลี่ยนแปลงในระบบครอบครัวและเครือญาติ ระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมืองการปกครองการขัดเกลาทางสังคมและการศึกษาระบบศาสนาและความเชื่อ ระบบการแพทย์ และสาธารณสุข ระบบการสื่อสาร ศิลปะ และนันทนาการ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมยัง หมายถึง ความแตกต่างในองค์ประกอบย่อยของระบบวัฒนธรรม เช่น ความแตกต่างในค่านิยม ความเชื่อ อุดมการณ์ ประเพณี พิธีกรรม สัญลักษณ์ สถานะภาพและบทบาท โลกทัศน์ รวมทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุด้วย

เอี่ยม ทองดี (2548:139) ได้อธิบายความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไว้ว่า เป็นความไม่คงที่ หรือไม่คงเดิม หรือความไม่เที่ยงของเครื่องมือ เครื่องใช้ ที่มนุษย์ใช้เข้าถึงธรรมชาติหรือจัดการ ธรรมชาติเพื่อสิ่งต่างๆที่มนุษย์สร้างขึ้น กระทำขึ้นเพื่อใช้ในวิถีชีวิตหรือการดำรงชีพ

เฮ็นรี่ (Henry Pratt Fair child, 1955 อ้างใน เอี่ยม ทองดี 2548:139) ได้อธิบายการ เปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไว้ว่า เป็นลักษณะกระบวนการแบบแผนหรือรูปแบบการผันแปรหรือ เปลี่ยนแปลงในเรื่องต่างๆของสังคม ซึ่งจะก้าวหน้าหรือหล้าหลังก็ได้ ถาวรหรือชั่วคราวก็ได้มีการ วางแผนหรือไม่ก็ได้ เป็นไปในทิศทางเดียวหรือหลายทิศทางก็ได้ และอาจก่อให้เกิดประโยชน์หรือ โทษก็ได้

คิงสลีย์ (Kingsley Devis, 1949 อ้างใน เอี่ยม ทองดี, 2548:139) ได้อธิบายการเปลี่ยนแปลง ทางวัฒนธรรมไว้ว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงทุกอย่างที่เกิดขึ้นในสังคม เช่น ศิลปศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ปรัชญา ศาสนา เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงทางสังคม (การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างและ หน้าที่ รูปแบบและกฎเกณฑ์ของสังคม) เป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเท่านั้น

ไวส์ (Leopold Van Wiese, 1956 อ้างใน เอี่ยม ทองดี 2548:139) ได้อธิบายการ เปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไว้ว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงทุกอย่างระหว่างมนุษย์กับผลงานหรือ เรื่องราวต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมเป็นผลผลิตของมนุษย์

2.3.2 ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

มาร์วินฮาร์ริส (Marvin Harris, 1968:1-7) ได้อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้วย แนวคิดวัฒนธรรมวัตถุนิยม โดยได้จัดแบ่งองค์ประกอบทางวัฒนธรรมเป็น 3 ส่วน คือ 1) โครงสร้าง พื้นฐาน ได้แก่ วิธีการผลิตเทคโนโลยีเพื่อการยังชีพ 2) โครงสร้างหลัก ได้แก่ ระเบียบแห่งการสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลทั้งในระบอบครัวและระดับการเมือง 3) โครงสร้างระดับบน ได้แก่ ศิลปะ ดนตรี พิธีกรรมและลัทธิศาสนา เป็นต้น

จากนั้นฮาร์ริสได้อธิบายแนวคิดหลักว่า สังคมประกอบได้ด้วยโครงสร้างหลัก 2 ระดับ 1) โครงสร้างพื้นฐาน และ 2) โครงสร้างระดับบน ในกรณีที่หากเกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างพื้นฐาน หรือวิธีการผลิต (ซึ่งฮาร์ริสถือว่าเป็นวัฒนธรรมทางวัตถุ) ก็จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่เป็นแบบแผน การกระทำระหว่างบุคคล รูปแบบแห่งศิลปกรรม พิธีกรรมและลัทธิทางศาสนาด้วย หรือในกรณี ตัวอย่าง เช่น หากมีทรัพยากร อาหาร ที่ดิน สัตว์เลี้ยงมาก ก็จะทำให้เกิดการขัดแย้ง ระหว่างกลุ่มใน การแย่งอาหาร (ทรัพยากร) ที่มีจำนวนน้อย หรือนำไปสู่การแบ่งหน้าที่ทางสังคม เช่น ผู้ชายล่าสัตว์ ผู้หญิงเก็บของป่า เป็นต้น หรือในกรณีที่ผู้ชายและผู้หญิง หรือในกรณีที่เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม เพื่อแย่งชิงหรือพิทักษ์ทรัพยากร ทำให้เกิดสงครามซึ่งมีส่วนทำให้ผู้ชายมีอำนาจมากกว่าผู้หญิง เป็น ต้น ซึ่งทั้งหมดนี้ฮาร์ริสเห็นว่า แบบแผนหรือการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมนั้นขึ้นอยู่กับ ทรัพยากร ระบบการจัดการทรัพยากรและปัจจัยการผลิตซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐาน หรือย้ำให้เห็นชัด

ตามแนวคิดนี้ คือวัตถุนิยม (ทรัพย์สิน) เป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม หรือที่ฮาร์ริส เรียกว่า “วัฒนธรรมวัตถุนิยม” (Culture of Materialism)

ฟองพันธุ์ มณีรัตน์ (2521:15-16) ได้อธิบายไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมี 2 ลักษณะ คือ 1) การเปลี่ยนแปลงอย่างช้า ๆ แบบค่อยเป็นค่อยไป (Static) 2) การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทันทีทันใด (Dynamic)

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอาจเกิดขึ้นได้ทั้งทางภายในและภายนอก การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากภายในมีสาเหตุมาจากการค้นพบหรือการประดิษฐ์ซึ่งอาจแบ่งออกได้เป็น 2 อย่าง คือ การประดิษฐ์ทางเทคโนโลยี (Technological Invention) อันได้แก่ การประดิษฐ์พวกเครื่องมือ เครื่องใช้ เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และการประดิษฐ์ทางสังคม (Social Invention) อันได้แก่ การคิดสร้างกฎหมาย กฎระเบียบ หรือธรรมเนียมประเพณี รวมทั้งศาสนาใหม่ๆ ขึ้นมา ปัจจัยภายในที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ กระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization Process) อันเป็นกระบวนการอบรมสมาชิกใหม่ให้เรียนรู้เกี่ยวกับระบบสังคมที่ตนอยู่ ปัจจัยอีกตัวหนึ่ง คือ ปัจจัยภายนอก อันได้แก่ การยับยั้งทางวัฒนธรรม ซึ่งเกิดขึ้นภายหลังการติดต่อทางวัฒนธรรมระหว่างสังคมต่าง ๆ โดยผ่านการคมนาคมสื่อสารทั้งทางตรงและทางอ้อม

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับทางเลือกปฏิบัติของคนในสังคมถ้าเลือกปฏิบัติตาม พฤติกรรมอุดมคติก็มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเพียงเล็กน้อย แต่ในทางปฏิบัติมักจะมีแนวโน้มที่จะรับวัตถุนิยมหรือเฟื่องเลี้ยงค่านิยมทางเศรษฐกิจมากกว่า ดังนั้นจึงมีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอย่างสูง

2.3.3 สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม มีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายประการ ดังนี้

เอี่ยม ทองดี (2548:146-148) ได้กล่าวถึง กระบวนการในการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในสังคมต่าง ๆ โดยสังเขป 6 ประการ ดังนี้

1) การสร้างความรู้หรือการได้มาซึ่งความรู้ สังคมทั่วไปจะได้ความรู้มาจากแหล่งต่าง ๆ ด้วยวิธีการต่าง ๆ หลายอย่าง ซึ่งในกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั่วไป ความรู้ที่ได้มามีมาจากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

- การค้นพบ (Discovery) หมายถึง การได้ข่าวใหม่ องค์ความรู้ใหม่ เช่น โคลัมบัสค้นพบอเมริกา กัปตันเจมส์ คุก ค้นพบออสเตรเลีย ก่อให้เกิดการอพยพโยกย้าย เกิดเกิดประเทศใหม่ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของโลก หรือการค้นพบว่า โลกกลม หลังจากที่โลกแบนมาเป็นเวลานานนับพันปีก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมหาศาลขึ้นในหมู่มนุษย์ชาติ เป็นต้น

- การประดิษฐ์คิดค้น (Invention) หมายถึง การนำข่าวสาร หรือองค์ความรู้ที่มีอยู่แล้วมาประกอบเข้าด้วยกัน ทำให้เกิดสิ่งใหม่ขึ้น เช่น Gottlieb Daimler ผู้สร้างยนต์คนแรกของโลก เป็นการ

ประดิษฐ์สิ่งใหม่ขึ้นหรือสร้างความรู้ใหม่ขึ้น โดยนำความรู้เดิมทางเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้ว เช่น เครื่องยนต์ เกียร์ เพลา ตัวถังรถ ซึ่งเป็นความรู้ที่มีอยู่เดิมมาประกอบขึ้นในรูปแบบใหม่ ให้ความรู้ใหม่ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างมหาศาลเช่นเดียวกัน

- การแพร่กระจาย (Diffusion) เป็นการนำข่าวสารความรู้จากสังคมหนึ่งไปยังอีกสังคมหนึ่ง หรือจากส่วนหนึ่งไปยังส่วนหนึ่งในสังคมเดียวกัน จึงทำให้วิวัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นไปด้วยอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีผลให้เกิดการแทนที่ การปรับปรุงพัฒนา การแก้ไข และการสูญเสียเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางด้วย

-การดัดแปลง (Alternation) คือ การปรับเปลี่ยนจากสิ่งที่มีอยู่เดิมให้เกิดความเหมาะสมตามความต้องการและสอดคล้องกับปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งเป็นรูปแบบการเปลี่ยนแปลงที่มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในวงกว้างได้เช่นเดียวกัน เช่น การดัดแปลงรถไถนา การดัดแปลงนิทานโบราณ การดัดแปลงเทคโนโลยี การดัดแปลงคำสอนในศาสนา เป็นต้นเหล่านี้คือที่มาของความรู้หรือการบวนการสร้างความรู้ให้เป็นพื้นฐานแรกสุดในกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

2) การสร้างทักษะ สังคมได้ความรู้มาแล้วใช้ว่าจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นทันทีทันใด การเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นไม่ได้ ตราบใดที่ยังไม่เกิดทักษะหรือสังคมยังไม่มีทักษะในการนำความรู้เหล่านั้นมาใช้ประโยชน์ และใช้ได้จนเชี่ยวชาญ นั่นหมายความว่า สังคมจะต้องนำความรู้เหล่านั้นมาใช้ฝึกฝนให้เกิดทักษะก่อน จึงจะเริ่มมีผลต่อการเปลี่ยนแปลง

3) การสร้างค่านิยมหรือทัศนคติ สังคมนั้นต้องมีค่านิยมหรือทัศนคติในทางที่ดีต่อสิ่งนั้น ๆ ก่อน คือ เมื่อมีทักษะแล้ว ทำอย่างไรให้ทักษะเหล่านั้นแพร่หลายไปในคนหมู่มาก หรือทำอย่างไรให้คนหมู่มากเห็นดีเห็นงามไปด้วย

4) ความคิดสร้างสรรค์ ต้องสร้างสรรค์ให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพของประชากร ทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ จึงจะเกิดความยั่งยืนได้ เช่น การผลิตพันธุ์ข้าวชนิดใหม่ขึ้นมาแล้ว ส่งเสริมให้ชาวนานำไปปลูกจนเป็นที่นิยม และจะต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตและสภาพทางนิเวศวิทยาหรือสภาพทางภูมิศาสตร์ด้วย เช่น ด้านทานโรค ราสี รสชาติดี ผลผลิตไรรุ่ง เป็นต้น ให้เกิดขึ้นอย่างคงเส้นคงวา

5) การวิพากษ์วิจารณ์ เป็นกระบวนการพิสูจน์ด้วยการวิพากษ์วิจารณ์เพื่อสร้างความเข้มแข็ง มั่นคงยั่งยืนหรือความเหมาะสมให้เกิดแก่สิ่งที่เปลี่ยนแปลงมาแล้ว ขณะเดียวกันจะได้กำจัดหรือปรับปรุงจุดอ่อนให้กลายเป็นจุดแข็ง นำจุดแข็งมาเป็นจุดขายเพื่อให้เกิดกระแสในสังคม และเกิดการพัฒนาให้ก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้น จนกระทั่งมีประสิทธิภาพสูงสุดเท่าที่จะกระทำได้ในสภาพนั้น ๆ

6) ความกล้าหาญทางจริยธรรม คือ กล้าหาญที่นำผลผลิตที่ได้มารับใช้ชีวิตประจำวันอย่างภูมิใจ ใช้ทดแทนสิ่งอื่น ๆ จนเกิดเป็นอัตลักษณ์ของตนเองหรือสังคม นี่คือ กระบวนการสุดท้ายของการเปลี่ยนแปลง

ชาร์มา (Ram Nath Shama อ้างใน สมเกียรติ ตันสกุล, 2525:195-200) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไว้ 7 ประการ ดังนี้

1) ปัจจัยทางวัฒนธรรม เช่น คำสอนทางศาสนามีความสัมพันธ์กับอัตราความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

2) ปัจจัยทางเทคโนโลยี เทคโนโลยีทำให้สิ่งแวดล้อมทางวัตถุเปลี่ยนแปลงไป และเป็นเหตุให้วัฒนธรรม ประเพณี สถาบันต่าง ๆ ของสังคมเปลี่ยนแปลงไปด้วย

3) ปัจจัยทางชีววิทยา เช่นชาติพันธุ์และพันธุกรรมมีผลต่อคุณภาพของประชากร และกฎทางชีววิทยาที่ว่าด้วยการเลือกสรรและการต่อสู้เพื่ออยู่รอด ทำให้มนุษย์ดิ้นรนเพื่อให้ชีวิตอยู่รอดและเป็นการอยู่รอดที่ดีกว่าหรือเหนือกว่าเดิม มนุษย์จึงแสวงหาสิ่งใหม่ ประดิษฐ์สิ่งใหม่ ทำให้สังคมและวัฒนธรรมเกิดการเปลี่ยนแปลง

4) ปัจจัยทางประชากร การเปลี่ยนแปลงทางคุณภาพและขนาดของประชากร มีผลกระทบต่อการจัดระเบียบสังคม พอ ๆ กับการเปลี่ยนแปลงทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณีสถาบัน และสมาคมต่าง การเพิ่มการลดจำนวนประชากรมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอัตราส่วนของหญิงและชายต่ออัตราส่วนของคนหนุ่ม-แก่ ซึ่งผลของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะกระทบกระเทือนต่อความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างชัดเจน

5) ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ มีอิทธิพลต่อมนุษย์เป็นอย่างมาก เช่น ภูมิอากาศมีอิทธิพลต่อวิวัฒนาการของอารยธรรมและวัฒนธรรมของโลก รวมทั้งแผ่นดินไหว น้ำท่วม ฝนแล้ง เป็นต้น ก็ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมได้

6) ปัจจัยทางจิตวิทยา นักจิตวิทยาเชื่อว่าสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเนื่องมาจากจิตใจของมนุษย์ในสังคม เพราะมนุษย์โดยธรรมชาติชอบที่จะเปลี่ยนแปลง ชอบค้นคว้าสิ่งใหม่ ๆ ชอบหาประสบการณ์ใหม่ มนุษย์ในทุกสังคมจะมีแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีประเพณีของตนอยู่เสมอ

7) ปัจจัยอื่น ๆ นอกเหนือปัจจัยต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ยังมีปัจจัยอื่น อีก เช่น ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางการศึกษา ปัจจัยทางสงคราม หรือแม้แต่แนวคิดของนักคิด เช่น มหาตมะ คานธี หรือคาร์ล มาร์กซ์ ก็สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้เช่นเดียวกัน

2.3.4 ปัจจัยและเงื่อนไขของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

เอี่ยม ทองดี (2548:142-144) ได้แบ่งปัจจัยและเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของสังคมต่างๆ โดยได้กำหนดจากพื้นฐานความเป็นธรรมชาติของมนุษย์

ทรัพยากรธรรมชาติและความต้องการพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1) ปัจจัยและเงื่อนไขพื้นฐาน

- ประชากรมนุษย์ ได้แก่ มนุษย์สี่ผิวต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในโลกนี้ เป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญยิ่งในการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม โดยมีเงื่อนไขว่า ประชากรมนุษย์เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเป็นธรรมดา และเพิ่มขึ้นค่อนข้างรวดเร็ว เมื่อประชาชนเพิ่มขึ้น ความต้องการบริโภคทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มขึ้นตามด้วย บนเงื่อนไขดังกล่าวนี้ มนุษย์จึงต้องดิ้นรนต่อสู้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อความอยู่รอด หรือมนุษย์ต้องพยายามขวนขวายหาทางสนองต่อความต้องการที่เกิดเพิ่มขึ้นให้เพียงพอ

- ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ดิน น้ำ ลมฟ้าอากาศ แร่ธาตุ พืชพรรณ ป่าไม้ ต้นไม้กึ่งหอยปูปลา แหล่งน้ำ คูคลอง หนองบึง ฯลฯ โดยมีเงื่อนไขว่าสิ่งเหล่านี้มีอยู่อย่างจำกัด เพิ่มจำนวนได้ยาก ใช้ไปแล้วต้องใช้เวลาในการเกิดขึ้นใหม่ และบางอย่างใช้แล้วหมดไปเลย เช่น น้ำมัน แร่ธาตุ ข้อจำกัดเหล่านี้เป็นปัญหาบีบคั้นให้มนุษย์ต้องแสดงความพยายามเพิ่มขึ้นรอบด้าน เพื่อแสวงหาหรือเพิ่มทรัพยากรที่มีอยู่ให้เพียงพอต่อความต้องการของมนุษย์ที่เพิ่มขึ้นได้หรือทดแทนทรัพยากรที่ใช้แล้วหมดไปให้ทันต่อความต้องการ

- เทคโนโลยีหรือเครื่องมือเครื่องใช้ ได้แก่ สิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยมีเงื่อนไขว่าเทคโนโลยีหรือเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ เหล่านี้เกิดขึ้นในยุคสมัยใด สามารถสนองต่อความต้องการของมนุษย์ยุคนั้นสมัยนั้นได้ดีที่สุด เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไปสิ่งเหล่านี้ไม่สามารถสนองต่อความต้องการได้อย่างเหมาะสม เช่น เกวียน ใช้เป็นพาหนะขนส่งสิ่งต่าง ๆ ได้ดีที่สุดในยุคก่อน แต่ไม่ดีที่สุดในยุคปัจจุบันแล้ว เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงให้เกิดศักยภาพสูงขึ้น เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคมให้ได้

2) ปัจจัยและเงื่อนไขทั่วไป

- ภูมิศาสตร์และดาราศาสตร์ ตามแนวคิดทางภูมิศาสตร์ที่กล่าวไว้ว่า การที่ประเทศต่าง ๆ ในทวีปยุโรปสามารถพัฒนากิจการด้านอุตสาหกรรมได้สำเร็จ เป็นเพราะเงื่อนไข คืออากาศอบอุ่นช่วยให้คนมีความขยัน อดทน ต่อสู้ รู้จักการวางแผน การใช้ชีวิตตามแผนที่วางไว้ การประเมิณผล การปรับปรุงแก้ไข มีระเบียบ เคารพกฎเกณฑ์ เป็นต้น นักคิดทางวิทยาศาสตร์บางคนเชื่อว่าดวงดาวเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยมีเงื่อนไขว่า การโคจรของดวงดาวมีผลต่อสังคมมนุษย์ในลักษณะที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตได้

- ลักษณะทางชีววิทยา หมายถึงรวมถึงการถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรมในความสามารถทางปัญญาตามความเห็นของกลุ่มเชื้อชาติ โดยมีเงื่อนไขตามความเชื่อว่า เผ่าพันธุ์มนุษย์แต่ละเผ่าพันธุ์มีความสามารถไม่เท่าเทียมกัน เผ่าพันธุ์มนุษย์ที่มีความสามารถสูงสุด คือเผ่าอารยัน เป็นบรรพบุรุษของชาวผิวขาวในปัจจุบัน ปัจจัยและเงื่อนไขนี้เป็นที่มาของการแบ่งแยกสีผิวและวัฒนธรรมอื่น ๆ อีกมากมายในปัจจุบัน

- ลักษณะทางการเมืองการปกครองและการทหาร หมายถึงรูปแบบ อุดมการณ์ ปรัชญา ทาง การเมืองการปกครอง การทหาร โดยมีเงื่อนไขว่า การได้มาซึ่งอำนาจทางการเมืองการปกครอง การใช้อำนาจทางการเมืองการปกครองและการทหาร การรักษา ปกป้องคุ้มครองอำนาจทางการเมืองการ ปกครอง ทั้งสามประการนี้เป็นที่มาของกาเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่สำคัญยิ่ง สมัยปัจจุบันสงคราม เศรษฐกิจเป็นปัจจัยและเงื่อนไขให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมขึ้นทุกหนทุกแห่งไม่แพ้สงคราม ทหารในอดีตเช่นเดียวกัน

- ศาสนา หมายถึงลัทธิ ความเชื่อ เช่น ศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม พราหมณ์ ฯลฯ เป็นปัจจัย ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นมากมาย โดยมีเงื่อนไขเป็นอย่างเดียวกันกับเงื่อนไขทางวัฒนธรรมใน ปัจจัยพื้นฐาน เพราะอันที่จริงแล้ว ศาสนา คือ วัฒนธรรมประการหนึ่งที่มนุษย์ใช้เพื่อเข้าถึงสิ่งต่าง ๆ ที่ต้องการ

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2536:27) ได้แบ่งปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ปัจจัยภายใน (Internal Factor) หมายถึง ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทาง วัฒนธรรม ซึ่งสามารถมองได้ 2 ลักษณะ คือ

- 1) ปัจจัยที่แสดงออกอย่างเปิดเผยหรือตั้งใจกระทำการเปลี่ยนแปลง ได้แก่กระบวนการ เคลื่อนไหวทางสังคม การประดิษฐ์สิ่งใหม่ การวางแผนทางสังคม การกระทำของปัจเจกบุคคลในสังคม
- 2) ปัจจัยที่ไม่ได้แสดงออกอย่างเปิดเผยหรือตั้งใจ ได้แก่ การตั้งเครือข่ายในระบบสังคม และการขาดแคลนทรัพยากรทำให้มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลง

2. ปัจจัยภายนอก (External Factor) หมายถึง ปัจจัยต่าง ๆ ที่อยู่ภายนอกตัวบุคคลหรือ กลุ่มชุมชนที่ถูกผลกระทบของปัจจัยนั้น ๆ ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบแผนพฤติกรรม

- 1) การเปลี่ยนแปลงลักษณะของประชากร ได้แก่ การย้ายถิ่นของประชากร ความ แตกต่างขององค์ประกอบของประชากร เช่น อายุ เพศ และการศึกษา เป็นต้น
- 2) การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ได้แก่ สภาพสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่ เปลี่ยนไป เช่น ภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติ แผ่นดินไหว น้ำท่วม เป็นต้น
- 3) กลุ่มกระทบจากภายนอก ได้แก่ การล่าอาณานิคมและการโจมตีจากชาติอื่น
- 4) การยืมวัฒนธรรม ได้แก่ การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับสังคมอื่น ๆ หรือรับวัฒนธรรม อื่นมาใช้ วัฒนธรรมได้รับจากการยืมจากวัฒนธรรมทำให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ วัฒนธรรม

2.3.5 รูปแบบการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

เอี่ยม ทองดี (2548:149-150) ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม ต่าง ๆ มีลักษณะเป็นไปตามรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ดังนี้

1) แบบก้าวหน้า (Progress) หมายถึง เปลี่ยนแปลงไปจากพื้นฐานเดิมที่มีอยู่ให้เจริญก้าวหน้าไปในทิศทางที่พึงปรารถนา จากความชอบน้อยสู่ความชอบมาก จากความพอใจน้อยสู่ความพอใจมาก จากความไม่เพียงพอสู่ความเพียงพอ จากความด้อยสู่ความดีมากกว่าและมากยิ่งขึ้น ขึ้นบนพื้นฐานเดิม รากฐานเดิม หรือทุนเดิมที่มีอยู่ เช่น ความก้าวหน้าทางการศึกษาของครอบครัว พ่อแม่เรียนเพียงระดับปริญญาตรี แต่ลูก ๆ สามารถเรียนจบชั้นปริญญาเอก ก้าวหน้าไปจากเดิม ที่เรียกว่า “อภิชาติบุตร” ในพระพุทธศาสนา เป็นต้น

2) แบบวิวัฒนาการ (Evolution) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นแบบค่อยเป็นค่อยไปอย่างมีระเบียบ จากความเรียบง่ายสู่ความซับซ้อน จากต่ำสู่สูง จากความไม่มีอะไรสู่ความมีปัจจัยต่าง ๆ มากมาย ผ่านกลไกการขับเคลื่อนตามธรรมชาติ เช่น วิวัฒนาการของพืชสัตว์ จากสิ่งมีชีวิตเซลล์เดียวสู่เซลล์ซ้อน ที่รวมตัวกันขึ้นในเบื้องต้น แล้วแบ่งแยกไปในท่ามกลาง จนเป็นอาณาจักรพืช อาณาจักรสัตว์ แล้วก็นิยติ หรือกำหนดไว้เป็นชนิด ประเภทต่าง ๆ ในที่สุด

3) แบบพัฒนา (Development) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการวางแผนแล้วดำเนินการตามแผนดังกล่าวไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ (Change & Planning) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบนี้ต้องดำเนินการไปตามแผนที่กำหนดไว้ เช่น วางแผนการศึกษาสร้างความรู้ วางแผนการนำความรู้มาใช้พัฒนาหรือสร้างทักษะ วางแผนการสร้างค่านิยมและสร้างทัศนคติที่เกื้อกูลต่อการเปลี่ยนแปลง ฯลฯ ผ่านการมีส่วนร่วมของสมาชิกหรือชุมชน หรือสั่งอย่างเท่าเทียมกัน คือ ร่วมคิด ตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติการ ร่วมรับผลและร่วมประเมินผล ตัวอย่าง เช่น หลักการในการดำเนินงานของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยและการจัดทำแผนการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่เริ่มใช้มาตั้งแต่ฉบับแรก (พ.ศ. 2504-2509) จนถึงฉบับที่ 10 ในปัจจุบัน (พ.ศ. 2550-2554) ซึ่งมีเป้าหมายมุ่งเปลี่ยนแปลงในลักษณะ การพัฒนา (Development) ทางด้าน เศรษฐกิจและสังคมโดยทั่วไปให้เกิดแก่ชุมชนเป้าหมายในรูปแบบนี้

4) แบบกระทำให้เป็นสมัยใหม่ (Modernization) หมายถึง การกระทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองไปตามยุคตามสมัยตามอย่างประเทศที่เจริญแล้วโดยอาศัยมาตรฐานจากสังคมอื่น เช่น การเปลี่ยนแปลงการผลิตทางการเกษตรจากแบบพื้นบ้าน เป็นแบบสมัยใหม่ โดยการนำเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ในกระบวนการผลิต จากกลายเป็นการทำเกษตรแบบสมัยใหม่ ใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตรเป็นหลัก ใช้สารเคมี ปุ๋ยเคมี เป็นหลักในการบำรุง ดูแลรักษาพืช ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์มาปรับปรุงและคัดเลือกพันธุ์ เป็นต้น เช่น ที่เกิดขึ้นในแวดวงการพัฒนาสายพันธุ์ข้าวของประเทศไทย จนปัจจุบันข้าวพื้นเมืองสูญพันธุ์ไปหมด เหลือที่พันธุ์ข้าว กข. เท่านั้น เช่น การใช้มาตรฐาน ISO

5) แบบปฏิวัติ (Revolution) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันโดยอาศัยอำนาจใดอำนาจหนึ่งเข้ามารื้อโครงสร้างเดิมหรือหน้าที่เดิมหรือรูปแบบเดิม หรือเนื้อหาสาระเดิมแล้วนำเอาสิ่ง

ใหม่มาแทนที่ ในลักษณะบังคับฉับพลันทันทีทันใด โดยคณะบุคคลหรือฝูงชน เช่น การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมทางการเมืองการปกครองที่เกิดขึ้นในประเทศไทยปี พ.ศ. 2475 เปลี่ยนจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นประชาธิปไตย วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 และวันที่ ตุลาคม พ.ศ. 2519 หรือเมื่อพฤษภาคม 2535 เป็นต้น ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวงกว้าง และมีผลกระทบต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน

2.3.6 ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

เอี่ยม ทองดี (2548:150-152) ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจะก่อให้เกิดผลต่อสังคม หรือชุมชน หรือท้องถิ่น หรือประเทศชาติ หรือมนุษยชาติในลักษณะที่แตกต่างกัน ตามคุณลักษณะปัจจัยพื้นฐาน 2 ประการ ดังนี้

1) การคัดเลือกภายในสังคม ปัจจัยเงื่อนไขและกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงเป็นต้นว่าประชากรเพิ่มขึ้น ทรัพยากรจำกัด สังคมต้องการอาหารเพิ่มขึ้น อาหารไม่เพียงพอต่อความต้องการนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมหรือเทคโนโลยี เช่น ต้องประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ สร้างทางเลือกใหม่หลากหลายรูปแบบของสังคม เมื่อสังคมเลือกวิธีใดแล้ว วิธีที่ไม่ได้ใช้ก็สูญหายไปจากแบบแผนของวัฒนธรรมเดิม ส่วนการที่สังคมจะเลือกวิธีใดนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ข่าวสารเกี่ยวกับทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่ อย่างไรก็ตาม การเลือกวิธีใดวิธีหนึ่งนั้น บางครั้งยากที่จะพิจารณาว่าอย่างไรดีกว่ากัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่เกี่ยวข้องกับอุดมการณ์ ความเชื่อ ส่วนเรื่องของเทคโนโลยีไม่ค่อยมีปัญหา ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีเป็นไปได้เร็ว ขณะที่การเปลี่ยนแปลงทางด้านคุณธรรม จริยธรรม ภูมิปัญญาความรู้ต่าง ๆ เป็นไปได้ช้า รวมถึงกฎระเบียบแบบแผนข้อปฏิบัติต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้ กระบวนการคัดเลือกของสังคม วิธีที่สังคมเลือกใช้ ในบางครั้ง ไม่ได้นำไปสู่ความก้าวหน้าของสังคมเสมอไป หรือในทางตรงกันข้ามกลับทำให้ล่าหลังไปด้วย

2) การแข่งขันระหว่างสังคม ในสมัยโบราณขึ้นอยู่กับกำลังทหารของสังคมที่จะปกป้องวัฒนธรรมของตนเองได้หรือไม่ ในสมัยประวัติศาสตร์จะเห็นได้ว่าสังคมที่อ่อนแอ วัฒนธรรมจะสูญหายไป เช่น มอญ อินเดียนแดง อาณาจักรต่าง ๆ ต้องล่มสลายไปในยุคสมัยต่าง ๆ ปัจจุบันการแข่งขันทางสังคมนอกจากขึ้นอยู่กับกำลังทหารแล้วยังขึ้นอยู่กับกำลังเงินตราหรือความมั่งคั่งของสังคมด้วย ส่วนในอนาคตขึ้นอยู่กับความรู้และเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร ใครเข้าถึงองค์ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ได้ก่อนอย่างมีประสิทธิภาพก็จะได้เปรียบในการแข่งขันสูงมาก และจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแข่งขันทางเศรษฐกิจ จนกระทั่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสูญเสียเอกลักษณ์ที่สำคัญทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์

ปัจจัยทั้ง 2 ประการนี้ มีส่วนสำคัญที่กำหนดการเปลี่ยนแปลงว่าจะออกมาในลักษณะหรือรูปแบบใด ซึ่งโดยทั่วไปผลการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจะเกิดขึ้นอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างดังต่อไปนี้

1) สังคมก้าวไปสู่ความทันสมัย หมายถึง มีความเจริญก้าวหน้าด้านต่าง ๆ มากขึ้นกว่าเดิม เช่น เปลี่ยนจากเทคโนโลยีพื้นบ้านไปใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ สามารถเพิ่มผลผลิต ทั้งในเชิงคุณภาพ และปริมาณได้เพียงพอต่อความต้องการของสังคมอย่างมีประสิทธิภาพและก้าวไปสู่ความเป็นสังคมที่มีความเจริญทัดเทียมกับนานาอารยประเทศ

2) สังคมเกิดการพัฒนา หมายถึง เกิดกระบวนการที่ทำให้ประชากรสามารถเพิ่มศักยภาพ ประสิทธิภาพในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมได้มากขึ้น จนเพียงพอต่อความต้องการในการครองชีพและทำให้ความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของประชากรดีขึ้น เจริญก้าวหน้าต่อไปตามกรอบการพัฒนาที่กำหนดไว้

3) เกิดผลกระทบต่อระบบวัฒนธรรมเดิม หมายถึง อาจจะทำให้วัฒนธรรมเดิมสูญสลายไป เช่น ภูมิปัญญาพื้นบ้าน การแพทย์พื้นบ้าน ผ้าพื้นบ้าน พิธีกรรมพื้นบ้าน ฯลฯ หรือที่เรียกว่าต้นทุนเดิมสูญหายไป นำไปสู่การสูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งระยะยาวอาจจะมีผลต่อความเข้มแข็ง และความยั่งยืนทางสังคมด้วย หรืออาจจะทำให้วัฒนธรรมเดิมต้องปรับตัวเปลี่ยนแปลงเพื่อความอยู่รอด เช่น การคิดนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการผลิตยาแผนโบราณ เป็นต้น

4) มีผลกระทบต่อระบบภูมิปัญญา หมายความว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อาจจะทำให้อุดมคติ ภูมิปัญญาบางประการให้ทันสมัยขึ้น แต่ขณะเดียวกันก็ทำลายบางประการให้สูญหายไปด้วย เช่น ความคิด จินตนาการ ความรู้พื้นบ้าน ค่านิยม ทศนคติ ความสามารถ ความฉลาดไหวพริบ ความเชื่อ เป็นต้น อาจจะทำให้ส่วนหนึ่งหรือส่วนใหญ่สูญหายไป และอาจทำให้ส่วนหนึ่งก้าวหน้าไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ ดังกล่าวข้างต้น

5) มีผลต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม หมายความว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมใด ๆ ที่เกิดขึ้น มักมุ่งเป้าหมายไปที่การนำเอาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาสนองต่อความต้องการของมนุษย์ให้เพียงพอต่อความต้องการ ขณะที่สิ่งเหล่านี้มีอยู่อย่างจำกัด และไม่สามารถเกิดทดแทนได้ทันการณ์นั้น ผลที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จึงทำให้ปริมาณของสิ่งเหล่านี้ลดลงทั้งปริมาณของพื้นที่ และปริมาณของชนิดหรือประเภท ส่วนคุณภาพนั้นยังไม่เป็นที่แน่ใจว่าจะเพิ่มขึ้นหรือไม่ ผลอีกด้านหนึ่งคือการเข้าไปกดดันให้สิ่งเหล่านี้ต้องแบกรับภาระมากขึ้น

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2536:29) ได้กล่าวถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม มีอยู่ 2 ด้าน คือ

1) ก่อให้เกิดประโยชน์ เช่น มีการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ มีการเปลี่ยนแปลงระบบการทำงานที่ดีขึ้น และการพัฒนาประเทศทำให้ประชาชนอยู่ดีกินดี เป็นต้น

2) ก่อให้เกิดปัญหา ถ้าหากอัตราการเปลี่ยนแปลงใหม่เท่ากัน เช่น วัฒนธรรมทางวัตถุ ก้าวหน้าเร็วกว่าวัฒนธรรมทางด้านจิตใน ทำให้เกิดปัญหาทางสังคม ปัญหาการเพิ่มประชากร ปัญหาการว่างงาน ปัญหาแหล่งสลัม และปัญหาโสเภณี เป็นต้น

สรุปได้ว่า เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในชุมชนย่อมส่งผลกระทบต่อชุมชนทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทำให้ชุมชนเปลี่ยนไปในทิศทางที่ตรงกันข้าม คือ อาจจะทำให้อาจจะก่อให้เกิด ประโยชน์ เช่น มีโอกาสในการประกอบอาชีพใหม่ มีรายได้และค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น มีเทคโนโลยีสมัยใหม่ และก่อให้เกิดปัญหา เช่น ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติลดลง ประชาชนในชุมชนมีค่านิยมแบบใหม่ วิถี การดำเนินชีวิตและบทบาทการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงไป

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถนำมาใช้ประกอบการเปลี่ยนแปลงทาง วัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาว บ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายได้ ศึกษาในเรื่องของแนวคิดและทฤษฎีประกอบการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ให้เห็นภาพความ แตกต่างทางวัฒนธรรมทั้งในอดีตและปัจจุบันว่ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ไม่ว่าจะเป็นด้านประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อและศาสนา เศรษฐกิจ การศึกษา ครอบครัวและประชากร ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

สรณอนุสรณทรากร (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของกลุ่ มชาติพันธุ์ลาวใต้” กรณีศึกษาชุมชนบ้านสูงเนิน ตำบลปากช่อง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรีผล การศึกษาพบว่า 1) ประวัติความเป็นมาของชุมชนลาวใต้บ้านสูงเนิน ได้ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2475 ชาว ลาวใต้ เข้ามารั้งแรก 5 ครอบครัว จากบ้านนาสมอ บ้านอ้อนางเขียว บ้านห้วยกระบอก และตำบล เขาแร้ง จังหวัดราชบุรี และเกิดเป็นชุมชนย่อย 4 กลุ่มที่อยู่ตั้งในหมู่เดียวกัน คือ ชุมชนหนองชะนาง ชุมชนสูงเนิน ชุมชนหนองกง และชุมชนหนองตาโต ประชากรส่วนใหญ่ของชุมชนมีเชื้อสายลาวใต้ และส่วนน้อยเป็นกลุ่มคนไทย พื้นถิ่นราชบุรีและคนไทยเชื้อสายจีน 2) ลักษณะทางวัฒนธรรมของ ชุมชนลาวใต้ มี 10 ลักษณะ คือ ครอบครัว และเครือญาติ การศึกษา ความเชื่อและประเพณี เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง ภาษา ดนตรีและการละเล่น การสาธารณสุข การคมนาคม และ เทคโนโลยี วัฒนธรรมเหล่านี้มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงไปในรูปแบบดังนี้คือ แบบก้าวหน้า แบบ วิวัฒนาการ แบบพัฒนา แบบกระทำให้เป็นสมัยใหม่ และแบบปฏิวัติ ซึ่งรูปแบบดังกล่าวก่อให้เกิดทั้ง ประโยชน์และปัญหาในชุมชนลาวใต้บ้านสูงเนิน 3) ปัจจัยและเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ได้ แก่ ปัจจัยและเงื่อนไขภายใน คือ อัตราการขยายตัวของประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ความอุดมสม บูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติลดลง การค้นพบนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ และการเคลื่อนไหว ภายในชุมชนที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และปัจจัยและเงื่อนไขภายนอก คือ ประชากรที่เพิ่มขึ้นจากการ แต่งงานข้ามชาติพันธุ์การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมที่เข้ามาในชุมชน การดำเนินนโยบายของภาครัฐ และบทบาทของสื่อสารมวลชน และ 4) ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมี 2 ลักษณะ คือ เกิดการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมเดิมกับวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ ได้แก่ ครอบครัวและ

เครือข่าย ความเชื่อและประเพณี เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง ภาษา ดนตรีและการละเล่น การสาธารณสุข และเทคโนโลยี และเกิดวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ได้แก่ การศึกษา และการคมนาคมขนส่ง

วรารณ กัณฑ์ (2551, หน้า 113-122) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง บ้านตุงลอย หมู่ 4 ตำบลอมก๋อย อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยโดยการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมเป็นหลักพบว่า วิถีชีวิตของชุมชนชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านตุงลอย มีสภาพเป็นชุมชนขนาดเล็ก มีอาชีพเกษตรกรรมแบบ ยังชีพได้แก่ การทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงชีวิตครอบครัวอย่างพออยู่พอกินตามลักษณะของชาวบ้านในชุมชนชนบทที่ไม่มีความเจริญเข้ามาในชุมชน ดำรงชีวิตด้วยการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยการล่าสัตว์ หาของป่า ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่าย สมาชิกในชุมชนมีความผูกพันกันด้วยระบบเครือญาติทางสายโลหิตและการแต่งงาน มีความเชื่อในเรื่องของอำนาจและภูตผีวิญญาณ นอกจากนี้วิถีชีวิตของชุมชนมีลักษณะเฉพาะตนและค่อนข้างโดดเด่นจากสังคมภายนอก

พระมงคล สุ่มงศ์โล (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อวิถีชีวิตชนเผ่าละว้าหมู่ที่ 11 ตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน” ผลการวิจัยพบว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อวิถีชีวิตของชนเผ่าละว้าหมู่ที่ 11 พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างมาก โดยมีผลมาจากปัจจัย 2 ด้าน คือ ด้านปัจจัยภายใน ประกอบด้วย การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร ลักษณะครอบครัวและที่อยู่อาศัย ความต้องการทางด้านวัตถุ การยอมรับประเพณีและวัฒนธรรมใหม่ ๆ เข้ามาในชุมชน วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป ความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรม ส่วนด้านปัจจัยภายนอก ได้แก่ การพัฒนาของภาครัฐ การจัดการศึกษา เศรษฐกิจ และความเจริญด้านเทคโนโลยี ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้วิถีชีวิตชาวละว้าหมู่ที่ 11 ค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไป

การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวละว้าหมู่ที่ 11 พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงด้านครอบครัวและประชากร ด้านภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านประเพณีและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชน บางกรณีนำไปสู่สภาพชีวิตที่ดีขึ้น แต่บางกรณีนำไปสู่ปัญหาทางสังคม เช่น ปัญหาสุขภาพเสียดัด ปัญหาการว่างงาน ปัญหาด้านการเสื่อมถอยทางศีลธรรม เป็นต้น ส่วนกระบวนการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตนั้น เกิดจากสมาชิกในชุมชนมีค่านิยมแบบใหม่ มีการหยิบยืมทางวัฒนธรรมจากสังคมภายนอกเข้ามาใช้ในวิถีประจำวันของตน ซึ่งส่งผลทางด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อม ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

สิงห์คำ อินทะมีไชย (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระพุทธิญาณมุนีในการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนบ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ” ผลการวิจัยพบว่าพระพุทธิญาณมุนีมีบทบาทต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนบ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายในด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้ 1) ด้านการปกครองในฐานะ

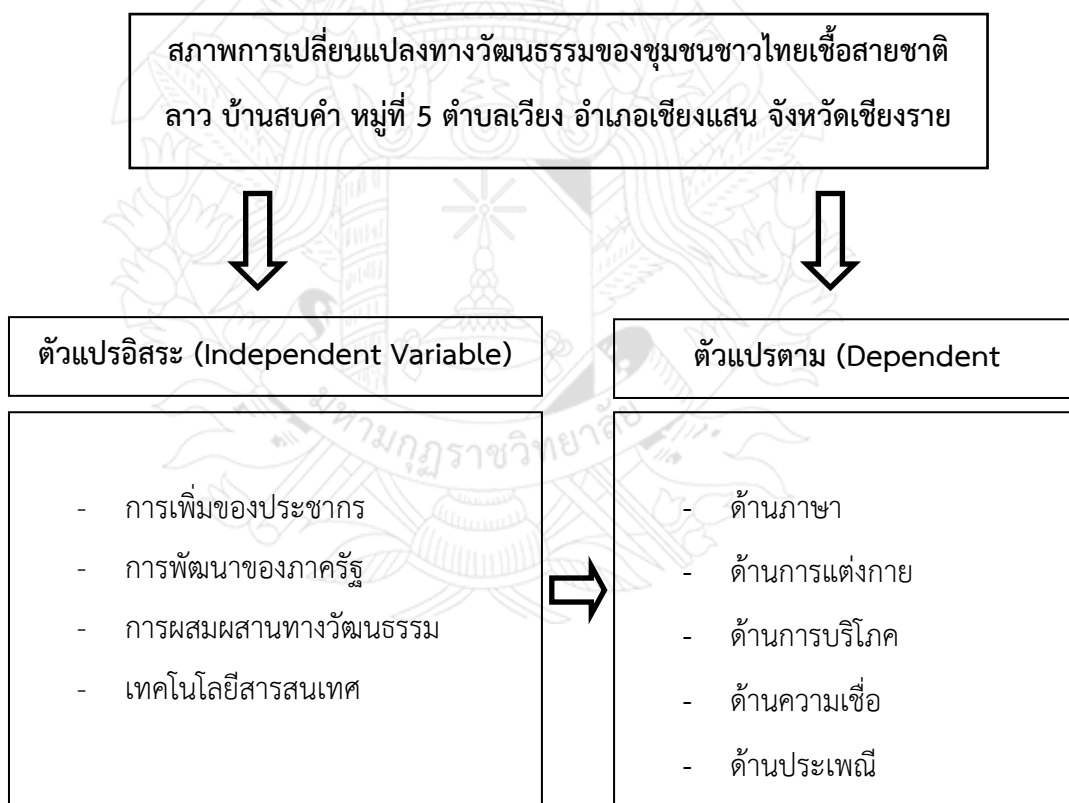
ท่านเป็นเจ้าของคณะอำเภอเชียงแสน และในฐานะเป็นเจ้าอาวาสวัดพระธาตุผาเงา ท่านเป็นบุคลากรที่สำคัญในการปกครองพระสงฆ์ ด้วยความสงบเรียบร้อย เป็นผู้เสียสละ บำเพ็ญตนเพื่อประโยชน์สุขแก่ วัดและชุมชน ท่านใช้หลักพรหมวิหาร 4 เมตตา กรุณา มุทิตา อุpekขา ในการปกครอง ดูแลความ ร่มเย็นเป็นสุขของพระภิกษุสงฆ์ และฆราวาส 2) ด้านการเผยแผ่ธรรม ท่านได้ตระหนักถึงความสำคัญ ของการเผยแผ่ธรรมเป็นอย่างดี นับเป็นงานสำคัญของความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา และ เพื่อประโยชน์หมู่สงฆ์และฆราวาส ท่านทั้งศึกษาและปฏิบัติตามพระธรรมวินัย จนเกิดความรู้ความ เข้าใจ เกิดปฏิบัติทาความเลื่อมใสแก่ผู้พบเห็น และเกิดความเชี่ยวชาญในการนำหลักธรรมคำสอนเผย แผ่สู่สาธารณชน 3) ด้านการศาสนศึกษา ท่านเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ได้สรร หาแหล่งทุนทรัพย์และบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ มาสอนพระภิกษุสามเณร จัดตั้งโรงเรียน และสร้างกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของพระภิกษุ สามเณร ให้ศึกษาเล่าเรียนจนสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์ และให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนของพระภิกษุ สามเณรอย่างสม่ำเสมอ 4) ด้าน ศึกษาสงเคราะห์ ท่านได้ให้ความอุปถัมภ์การศึกษาของพระภิกษุ สามเณร และนักเรียนที่ยากจนมา โดยตลอด นอกจากนั้นยังได้มอบทุนการศึกษาแก่สถานศึกษาต่าง ๆ เช่น นักเรียนดี เรียนเก่ง และ ครอบครัวยากจน 5) ด้านสาธารณูปการ ได้ก่อสร้าง และดูแลศาสนสถาน ให้ความสำคัญในการทำนุ บำรุง รักษา ส่งเสริมศาสนสถานที่ทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนสนับสนุนการก่อสร้าง สาธารณสถานที่เป็นประโยชน์ และอำนวยความสะดวกแก่คนในชุมชน โดยกระทำตั้งแต่เริ่มมาเป็น เจ้าอาวาสจนถึงปัจจุบัน 6) ด้านสาธารณสงเคราะห์ ได้สนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ในวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา สร้างกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ให้แก่ชุมชน โดยชุมชนสามารถเข้ามาใช้ใ นการจัดกิจกรรม เป็นศูนย์ฝึกอบรมคุณธรรม จริยธรรม ของนักศึกษา รวมทั้งการทำสาธารณประโยชน์ ต่าง ๆ แก่ชุมชน 7) ด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ให้ความสำคัญต่อศิลปวัฒนธรรมเป็นอย่างยิ่ง มีการซ่อมแซม ต่อเติม ศาสนสถาน เช่น เจดีย์ วิหาร โบราณวัตถุ พร้อมกับส่งเสริม ฟันฟูศิลปะพื้นบ้าน วัฒนธรรมพื้นบ้าน สร้างศูนย์ศิลปาชีพ ซึ่งได้พัฒนา ตั้งแต่เริ่มมาเป็นเจ้าอาวาส ส่วนด้านการอนุรักษ์ป่าไม้ ให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ป่าไม้เป็นอย่าง มาก มีการฟันฟูป่าไม้ และอนุรักษ์ป่าไม้ตลอดระยะเวลา 32 ปีที่ผ่านมาจนได้รับรางวัล “ลูกโลกสีเขียว” ซึ่งเป็นสิ่งรับรองความสำเร็จในการอนุรักษ์ป่าไม้ สำหรับปัญหาและอุปสรรคของการบริหาร จัดการวัดทั้ง 7 ด้าน พบว่ามีปัญหาขาดแคลนทางด้านบุคลากรเป็นส่วนใหญ่

ร้อยตำรวจโท ประธาน เขียวขำ (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่อง“การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ในพิธีกรรมชุมชน และประเพณีเกี่ยวกับชีวิต: ศึกษากรณีชุมชนลาวโซ่ง จังหวัดสุพรรณบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ลาวโซ่งมีลักษณะแบบแผนทางวัฒนธรรมทั้งในด้านการแต่งกาย ภาษา ความเชื่อ และพิธีกรรม ที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ซึ่งเป็นลักษณะที่สืบทอดต่อมาจากบรรพบุรุษลาวโซ่งยังคง

รักษาเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไว้ได้ ถึงแม้ว่าจะมีชนบทร่วมประเพณี และวัฒนธรรมแตกต่างกันไปจากคนไทยส่วนใหญ่ แต่ก็อยู่ร่วมกันในสังคมไทยได้อย่างสงบสุข

2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาว บ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของแมคโอเวอร์และเพจ (หน้าที่ 8) ส่วนแนวคิดเรื่องวัฒนธรรมของ เอี่ยม ทองดี (หน้าที่ 20), ลินตัน (หน้าที่ 21), เจอร์เบอร์แมน (หน้าที่ 23), เสาวคนธ์ สุดสาสดี (หน้าที่ 23), และแนวคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของเอี่ยม ทองดี (หน้าที่ 24), เอ็นรี่ (หน้าที่ 24), คิงสลีย์ (หน้าที่ 24), ไวส์ (หน้าที่ 24), มาร์วินฮาร์ริส (หน้าที่ 24), ชาร์มา (หน้าที่ 27), สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (หน้าที่ 29) ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดดังกล่าวเป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลตามกรอบประเด็นที่ต้องการศึกษา และได้นำไปสู่กรอบแนวคิดในการวิจัยผู้วิจัยต้องการนำเสนอต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

2.6 บริบทพื้นที่ที่ศึกษา

เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของ การวิจัยเรื่อง “ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาว บ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย” ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทั่วไป ของพื้นที่ที่ศึกษา ดังนี้

2.6.1 ประวัติชนชาติลาว

จากการศึกษาถึงแนวคิดเกี่ยวกับชนชาติลาวที่มีอยู่ในเชิงวิชาการตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ยังไม่สามารถสรุปคำตอบได้แน่ชัด ผลจากการศึกษาก่อให้เกิดความหลากหลายในทัศนะเกี่ยวกับชนชาติลาวทั้งข้อเท็จจริง ซึ่งจากหลักฐานทางโบราณคดีและทางประวัติศาสตร์ สามารถสรุปเป็นแนวคิดอย่างกว้าง ๆ ดังนี้

คำว่า “ลาว” มีผู้สันนิษฐานและให้ความหมายไว้ต่างกัน ดังนี้

พระธรรมธีรราชมหามุนี (ธีร์ปุณณโก) (อ้างใน สีลา วีระวงส์, 2539:15) กล่าวว่า “ลาว” อาจเพี้ยนมาจากคำว่า “ดาว” ซึ่งหมายความว่า “ฟ้า” หรือ “สูงสุด” เพราะลาวมีถิ่นฐานเดิมอยู่ที่ที่ราบสูงในประเทศจีนและถือตัวว่าเป็นพวกที่มีความเจริญ สืบเชื้อสายมาจาก “เถน” คำว่า “เถนเทียนไท หรือ ไท” ก็หมายความว่า “ฟ้า” เช่นเดียวกัน

วิลเลียมคลิฟตัน ด็อดด์ (William) (อ้างใน สีลา วีระวงส์, 2539:15) หมอสอนศาสนาชาวอเมริกัน กล่าวว่า “ลาว” แปลว่า “ใหญ่” หรือ “คนใหญ่” หมายความว่าชาติลาวเป็นชาติใหญ่มีคนมาก และมีความเจริญ หรือเป็นชาติที่มีอารยธรรมสูงในสมัยโบราณ

สีลา วีระวงส์ (2539:15) กล่าวว่า “ลาว” อาจเพี้ยนมาจากคำว่า “หล่ง, ลี, ลุง, ลวง” และคำว่า “ลวง” เพี้ยนมาเป็น “หลวง” ก็เป็นไปได้ ดังนั้น “ลาว” จึงหมายความว่า “ใหญ่ หรือ เจริญ”

จิตร ภูมิศักดิ์ (2535:386) กล่าวว่า คำว่า “ลาว” ไม่ได้แปลว่า คนเฉย ๆ หากมีความหมายถึง “ชนผู้เป็นนาย” โดยข้อสังเกตนี้ได้มาจากการพิจารณานามกษัตริย์ของอาณาจักรเงินยาง ซึ่งยุคแรกนับแต่ พ.ศ. 1181 ลงมา เรียกชื่อกษัตริย์โดยมีคำว่า “ลาว” นำหน้าทุกพระองค์เริ่มแต่ลาวจก, ลาวแก้วแก้ว, ลาวเลา, ลาวตัน เรื่อยมาทั้งหมดกว่า 30 ลาว ยุคหลังจึงเปลี่ยนมาใช้ขุนนำหน้ากษัตริย์

บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ (ม.ป.ป: 6 อ้างใน กิตติภักดิ์ นันทธนะวานิช, 2545:52) กล่าวว่า “ลาว” หมายถึงชนชาติ “ละว้า” หรือ “ลัวะ” เป็นเจ้าของถิ่นเดิมอยู่ที่ดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นดินแดนของชาวละว้าหรือลัวะแต่ภายหลังมาเพี้ยนเป็น “ลาว”

อุทัย เทพสิทธา (อ้างใน กิตติภักดิ์ นันทธนะวานิช, 2545:52) กล่าวว่าเรียกตามนามชาติในสมัยโบราณที่เริ่มก่อตั้งเป็นอาณาจักร คือ อาณาจักรอ้ายลาว แต่เพื่อให้กลมกลืนและเข้ากับชนชาติละว้าหรือลัวะ ซึ่งเป็นชนชาติที่อาศัยอยู่ในดินแดนสุวรรณภูมิมาก่อน จึงเรียกแต่เพียงคำว่า “ลาว” พยางค์หลังคำเดียว

ส่วนแนวคิดการตั้งถิ่นฐานเดิมของชนชาติลาวมี 2 ประเด็น คือ

ถิ่นฐานเดิมของลาวอยู่ที่ภาคอีสานของไทย ไม่ได้อพยพมาจากไหน ถ้ากล่าวว่า คนบ้านเชียงคือลาว ก็แสดงว่าลาวมาตั้งหลักแหล่งที่บ้านเชียงมากกว่า 5,600 ปี กว่าคน บ้านเชียงจะเริ่มปั้นหม้อใช้ในครัวเรือน ก็ต้องสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัยก่อนหน้านั้นแล้ว แนวคิดนี้ยังบอกอีกว่า นอกจากลาวจะอยู่อีสานแล้วยังกระจายไปอยู่ที่อื่นอีก เช่น เวียดนาม จีน ญี่ปุ่น ยุโรป แล้วข้ามไปอเมริกาเป็นพวกอินเดียนแดง

ถิ่นฐานเดิมของลาวอยู่ที่ภาคอีสานของไทยและมาจากที่อื่น แนวคิดนี้เชื่อว่า คนอีสานน่าจะมีอยู่แล้วในดินแดนที่เรียกว่า “อีสาน” หรือส่วนหนึ่งของสุวรรณภูมิ โดยประมาณ 10,000-7,000 ปีที่ผ่านมา นักมานุษยวิทยาและนักประวัติศาสตร์สันนิษฐานว่า มีการอพยพของพวกละว้าหรือข่าลงมาอยู่ในแดนสุวรรณภูมิ นับเป็นพวกแรกที่เข้ามา พอเข้ามาอยู่สุวรรณภูมิก็แบ่งเป็นอาณาจักรใหญ่ 3 อาณาจักร คือ อาณาจักรทวารวดี ซึ่งมีนครปฐมเป็นราชธานี มีอาณาเขตถึงเมืองละโว้ (ลพบุรี) อาณาจักรที่สองคือ โยนก มีเมืองเงินยางหรือเชียงแสนเป็นราชธานี มีอาณาเขตขึ้นไปถึงเมืองชะเลียงและเมืองเขิน อาณาจักรที่สามคือ โคตรบูรณ ได้แก่ บรรดาชาวข่าที่มาสร้างอาณาจักรในลุ่มน้ำโขง มีเมืองหลวงอยู่ที่เมืองโคตรบูรณ ซึ่งอยู่ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง

จากแนวคิดที่ 2 จะเห็นได้ว่า ในภาพรวมที่นักประวัติศาสตร์ เรียกว่า “คนอีสาน” นั้นน่าจะมีคนหลายกลุ่มหลายชาติพันธุ์ปะปนกันอยู่และในหลายกลุ่มนั้นน่าจะมีกลุ่มชาติพันธุ์ “ลาว” อยู่ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับหลักฐานจากงานเขียนของนักวิชาการบางท่านที่กล่าวว่า หลังจากพวกละว้า หรือพวกข่าหมดอำนาจลง ดินแดนอีสานก็ถูกรอบครองโดยขอมและอ้ายลาว ต่อมาขอมก็เสื่อมอำนาจลง ดินแดนส่วนนี้จึงถูกรอบครองโดยอ้ายลาวมาจนถึงปัจจุบัน ถ้าเป็นอย่างนี้จริง จึงสรุปได้ว่า “อ้ายลาว” ก็คือกลุ่มชาติพันธุ์ลาวนั่นเอง

ตามพงศาวดารล้านช้าง กล่าวไว้ว่า อ้ายลาวเป็นสาขาหนึ่งของมองโกลเดิม อยู่ทางตอนบนของแม่น้ำแยงซีเกียงและแม่น้ำเหลือง ก่อนที่จะอพยพเข้าครอบครองอีสานนั้นได้รวมตัวกัน ตั้งเมืองสำคัญขึ้น 3 เมือง คือ นครลุง นครเจี้ยว และนครปา ต่อมากลุ่มอ้ายลาวสู้รบกับจีน แต่สู้จีนไม่ได้จึงอพยพลงใต้ถอยร่นลงมเรื่อย ๆ จนกระทั่งมาตั้งอาณาจักรอยู่บริเวณยูนนานในปัจจุบัน มีเมืองถนเป็นศูนย์กลางสำคัญ แต่ก็ยังถูกรุกรานจากจีน อ้ายลาวจึงอพยพลงมาตั้งอาณาจักรใหม่อีก คืออาณาจักรหนองแส มีขุนบรม วีรบุรุษผู้ยิ่งใหญ่ของอ้ายลาวเป็นผู้ปกครอง ขุนบรมขึ้นครองราชย์ในปี พ.ศ.1272 พระองค์ทรงเป็นทั้งนักรบและนักปราชญ์ ได้แผ่ขยายอาณาเขตการปกครองของอาณาจักรลาวหนองออกไปอย่างกว้างขวาง ในพงศาวดารกล่าวว่า ขุนบรม มีมเหสี 2 องค์ องค์แรก คือ พระนางแอกแคงหรือเอกไค้ มีโอรส 4 องค์ คือ ขุนลอ ยี่ผาลาน สามจุง และเจตเจือง มเหสีองค์ที่สองคือ พระนางยมลาหรือผลา มีโอรส 3 องค์ คือ ไสผง งั่วอิน และลกกลม (หลวงวิจิตรวาทการ, 2512:115)

ขุนบรมได้ส่งพระราชโอรสทั้ง 7 ไปสร้างบ้านแปลงเมืองขึ้นใหม่ในดินแดนแหลมทองหรือสุวรรณภูมิ เพื่อขยายอาณาเขตอาณาจักรหนองแสให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยให้ขุนลอโอรสองค์แรกไปสร้างเมืองขวาหรือเมืองหลวงพระบาง ณ ฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง บริเวณที่เรียกว่า เมืองขวา เดิมเชื่อว่าเมืองเชียงตุงเชียงทอง (บางฉบับเรียกเชียงคองเชียงทอง) ต่อมาในปี พ.ศ. 1299 ได้นำเอาพระบางมาประดิษฐานในเมืองจึงเปลี่ยนชื่อของเมืองมาเป็น “เมืองหลวงพระบาง” ยี่ผาลาน โอรสองค์ที่สองไปสร้างเมืองหอแต่หรือเมืองสิบสองพันนา สามจุสง โอรสองค์ที่สามสามๆ ไปสร้างเมืองช่อบัวแก้ว ประกันภูเห็ดหรือหัวพันทั้งห้าทั้งหก ไสผงอรสององค์ที่สี่ไปสร้างเมืองโยนกหรือล้านนาแก้วอิน โอรสองค์ที่ห้าไปสร้างเมืองโยธยาหรือสุโขทัยลกกลม โอรสองค์ที่หกไปสร้างเมืองมอญหรือหงสาวดีและเจตเจืองโอรสองค์ที่เจ็ดไปสร้างเมืองพวนหรือเชียงขวาง (อุทัย เทพพิลิตธา, 2511:20) พระโอรสองค์ที่ 7 พี่น้องของอ้ายลาวปกครองบ้านเมืองแบบเมืองพี่เมืองน้องมีอะไรก็ช่วยเหลือเจือจุนกันโดยยึดมั่นในคำสาบานที่ให้คำสัตย์ปฏิญาณร่วมกันว่า “ไพร่บราแย่งแผ่นดินกันขอให้ฟ้าผ่ามันตาย”

ต่อมาปี พ.ศ. 1797 กษัตริย์ชนชาติเมืองโกลแห่งราชวงศ์หงวนพระนามว่า “กูปโลซาน” ได้ใช้อำนาจทางทหารอันเข้มแข็งแผ่ขยายอาณาเขตปกครองลงมาทางทิศตะวันตกเฉียงใต้จนถึงอาณาจักรลาวหนองแสและเข้ายึดตีทำสงครามกับอาณาจักรลาวหนองแสจนในที่สุดราชอาณาจักรลาวหนองแสก็ตกเป็นประเทศราชตั้งแต่นั้นมา (สีลา วรรณวงศ์, 2539:26)

ในสมัยเดียวกันนั้นราวปีพุทธศตวรรษที่ 17-18 ราชวงศ์ของขุนลอพระโอรสองค์ใหญ่ของขุนบรมที่เริ่มสร้างเมืองขวาหรือเมืองหลวงพระบางมีกษัตริย์ปกครองติดต่อกันถึง 22 องค์กษัตริย์องค์หนึ่งคือพระเจ้าเจ็ยวได้กำเนิดลูกชายคือพระเจ้าฟ้าจุ่มพระองค์เกิดมามีฟันเต็มปากเสนาอำมาตย์ในราชสำนักเห็นเป็นอาเพศจึงทูลให้พระบิดานำไป “ล่องโขง” โดยลอยแพไปตามลำน้ำโขงมีพระเขมรรูปหนึ่งพบเข้าเกิดเมตตาจึงเอาพระเจ้าฟ้าจุ่มไปชุบเลี้ยงจนเติบโตแล้วถวายตัวในราชสำนักเขมรพระเจ้าฟ้าจุ่มได้รับการศึกษาอบรมอย่างองค์ชายเขมรและทรงเป็นราชบุตรเขยของกษัตริย์เขมรด้วยเมื่อพระเจ้าฟ้าเจ็ยวสิ้นพระชนม์เจ้าฟ้าคำเสียวผู้เป็นน้องชายขึ้นครองราชย์แทนพระเจ้าฟ้าจุ่มจึงยกทัพจากเขมรทวงราชสมบัติของบิดาคืนสามารถโจมตีเมืองหลวงพระบางได้เจ้าฟ้าคำเสียวรบสู้หกลานไม่ได้น้อยใจจึงกินยาพิษตายเจ้าฟ้าจุ่มจึงขึ้นครองเมืองหลวงพระบางเมื่อปี พ.ศ. 1896 ทรงพระนามว่า “พระยาฟ้าจุ่มแหล่งหล้าธรณี” พระองค์เป็นกษัตริย์ที่มีพระปรีชาสามารถมากเป็นนักรบผู้กล้าหาญชาญฉลาดในช่วงนั้นอาณาจักรสุโขทัยมีพระมหากษัตริย์ราชลือไทเป็นกษัตริย์พระเจ้าฟ้าจุ่มได้ขยายอำนาจแผ่ไปถึงญวนลงมาถึงส่วนหนึ่งของเขมรตอนล่างและเข้ามาสู่ดินแดนอีสานใต้อพยพผู้คนจากเวียงจันทน์มาอยู่บริเวณเมืองหนองหานและหนองหานน้อยประมาณ 10,000 คนพระเจ้าฟ้าจุ่มครองราชย์และแผ่แสนยานุภาพเรื่อยมาจนถึงสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1(พระเจ้าอู่ทอง) แห่งกรุงศรีอยุธยาพระเจ้าฟ้าจุ่มคิดแผ่แสนยานุภาพเข้าครอบครองกรุงศรีอยุธยาทำให้พระเจ้าอู่ทองต้องเจรจาหย่าศึกโดยอ้างความเป็นญาติร่วมวงศ์ขุนบรมเดียวกันว่า “เฮาหากแมนอ้ายน้องกันมาแต่ขุน

บรมพูนหากเจ้าเป็นลูกหลานขุนบรมจริงเฮาอย่ามรบรม่าพันกันเลยดินแดนส่วนที่อยู่เลยดงสามเส้า ดงพญาไฟไปจดภูพระยาฝอและแดนเมืองนครไทยให้เป็นของเจ้าส่วนที่อยู่เลยดงพญาไฟลงมาให้เป็น ของข้อยแล้วจัดส่งลูกสาวไปจัดที่อยู่ให้นอนให้” (สมเด็จพระสังฆราชลาว) พระเจ้าอุทองยังได้ส่ง ช้างพลาย 51 เชือกช้างพัง 50 เชือกเงินสองหมื่นนอแรดแสนนอกับเครื่องบรรณาการอื่นๆอีกอย่างละ 100 ให้แก่พระเจ้าฟ้ารุ่ง

จากหลักฐานนี้อาณาจักรล้านช้างจึงมีอำนาจครอบครองดินแดนอีสานยกเว้นเมือง นครราชสีมาที่ยังคงเป็นอิสระในหนังสือ “King of Laos” ระบุว่าในปี พ.ศ. 1928 อาณาเขตล้านช้าง ทางทิศตะวันตกติดต่อกับโคราช (นครราชสีมา) ดินแดนอีสานส่วนใหญ่ตกอยู่ในอำนาจของพระเจ้าฟ้า รุ่งเรื่อยมาจนถึงสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชขึ้นครองราชย์ในปี พ.ศ. 2091-2114 ได้ย้ายเมืองหลวง จากหลวงพระบางมาอยู่เวียงจันทน์พระองค์ได้ทำสัญญาพันธมิตรกับสมเด็จพระมหาจักรพรรดิแห่ง กรุงศรีอยุธยาและทั้งสองได้สร้างพระธาตุศรีสองรักที่อำเภอด่านซ้ายจังหวัดเลยเป็นเขตแดนระหว่าง สองอาณาจักรศรีอยุธยาและศรีสัตนาคนหุตล้านช้างได้สร้างวัดองค์ต่อและศาสนสถานต่างๆในเขตเมืองหนองคายและบูรณะ พระธาตุพนมด้วยต่อมาในปี พ.ศ. 2250 ได้เกิดการแย่งอำนาจขึ้นในลาวทำให้ลาวถูกแบ่งออกเป็น 2 อาณาจักรมีหลวงพระบางและเวียงจันทน์เป็นศูนย์กลางและในปี พ.ศ. 2256 อาณาเขตเวียงจันทน์ ทางใต้ได้ถูกแบ่งแยกออกเป็นอีก 1 อาณาจักรโดยเจ้าสร้อยศรีสมุทรพุทธางกูร (เจ้าหน่อขัตติย์) มี นครจำปาศักดิ์เป็นเมืองหลวง

กระทั่งในปี พ.ศ. 2321 รัชสมัยของพระเจ้ากรุงธนบุรีพระองค์ได้รวบรวมอาณาจักรล้านช้าง และล้านนาเข้ามาเป็นอาณาจักรเดียวกันด้วยการทำสงครามและเรียกรวมกันว่า “พระราชอาณาจักร สยามหรือประเทศสยาม” ต่อมาในยุคจักรวรรดินิยมล่าเมืองขึ้นประเทศมหาอำนาจตะวันตกได้พากัน แสวงหาอาณานิคมเพื่อตัดทวงเอาผลประโยชน์จากดินแดนอาณานิคมเหล่านี้ได้แก่อินเดียพม่าและ มลายูตกเป็นอาณานิคมของประเทศอังกฤษเวียดนามและเขมรตกเป็นอาณานิคมของประเทศฝรั่งเศส เมื่อฝรั่งเศสได้เวียดนามและเขมรไปเป็นเมืองขึ้นแล้วก็ตามนโยบายที่จะเอาอาณาจักรล้านช้างทั้ง สามรัฐไปเป็นเมืองขึ้นโดยได้ยกการที่เจ้านครเวียงจันทน์เคยติดต่อกับเวียดนามและดินแดนบางส่วน ของลาวล้านช้างเคยเป็นของเวียดนามขึ้นมาเป็นข้ออ้างว่าอาณาจักรล้านช้างทั้งสามรัฐเคยเป็นหรือ อย่างน้อยเคยสวามิภักดิ์กับเวียดนามมาก่อน ฉะนั้น ดินแดนอาณาจักรล้านช้างจึงควรเป็นของ เวียดนามด้วย

กระทั่งในปี พ.ศ. 2436 ฝรั่งเศสจึงได้อาณาจักรล้านช้างทั้งสามรัฐคือลำปางหลวงพระบาง ล้านช้างเวียงจันทน์และล้านช้างจำปาศักดิ์ซึ่งเป็นดินแดนส่วนหนึ่งของอาณาจักรสยามไปเป็นอาณานิคมรวมอำนาจของไทยที่ปกครองอาณาจักรลาวล้านช้างทั้งสิ้น 114 ปี (พ.ศ. 2322-2436) เมื่อ ฝรั่งเศสได้ดินแดนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงหรืออาณาจักรล้านช้างแล้วได้จัดการปกครองดินแดน อาณาจักรล้านช้างซึ่งเรียกว่า “แคว้นลาว” โดยแบ่งออกเป็น 2 ภาคคือภาคเหนือได้แก่อาณาจักร

หลวงพระบางฝรั่งเศสปกครองแบบ Protectoral คือ เมืองในอารักขาภาคใต้ใต้แก่อาณาจักรเวียงจันทน์และอาณาจักรจำปาศักดิ์ฝรั่งเศสจัดการปกครองแบบ Colony คือเมืองขึ้นโดยอยู่ภายใต้การปกครองของผู้สำเร็จราชการที่นครเวียงจันทน์

ต่อมาในปี พ.ศ. 2482 เกิดสงครามโลกครั้งที่สองประเทศญี่ปุ่นเข้ายึดประเทศต่างๆในแถบอินโดจีนใต้แก่เวียดนามกัมพูชาและลาวได้ทั้งหมดจากฝรั่งเศสสมัยที่ญี่ปุ่นปกครองลาวนั้นชาวลาวถูกกดขี่เกณฑ์แรงงานเอาไปชนอาวุธต่อเรือขนส่งเสบียงสร้างถนนสะพานตัดไม้สร้างอาคารต่างๆใครขัดขึ้นหรือไม่ทำตามคำสั่งจะถูกขังคุกหรือประหารชีวิตทำให้ชาวลาวเกิดความไม่พอใจเป็นอันมากจึงทำให้เกิดขบวนการต่างๆขึ้นภายในประเทศลาวได้แก่ขบวนการลาวอิสระขบวนการคนหนุ่มขบวนการยุวณารี เป็นต้นเพื่อต่อต้านอำนาจการปกครองของญี่ปุ่นต่อมาในปี พ.ศ. 2488 ประเทศญี่ปุ่นแพ้สงครามยอมจำนนต่อฝ่ายสัมพันธมิตรประเทศฝรั่งเศสจึงได้กลับมาครอบครองประเทศลาวอีกครั้งแต่ก็ถูกต่อต้านจากประชาชนชาวลาวและขบวนการต่างๆตั้งกล่าวทำให้เกิดสงครามการต่อสู้รบกันขึ้นซึ่งการต่อสู้ส่วนใหญ่เป็นการรบเพื่อแย่งชิงเมืองสำคัญๆเช่นพงสารีเชียงขวางท่าแขกเวียงจันทน์และหลวงพระบาง เป็นต้นสงครามการต่อสู้เพื่อเรียกร้องเอกราชดำเนินมาถึงปี พ.ศ. 2497 ฝรั่งเศสจึงยอมจำนนถอนตัวออกจากอินโดจีนอย่างสิ้นเชิงตามสัญญาเจนีวา(สุวิทย์ธีรศาสตร์, 2541:271, 279, 286) หลังจากที่ลาวได้รับเอกราชแล้วก็เกิดความแตกแยกระหว่างกลุ่มนำประเทศขึ้นอย่างรุนแรง 2 ชั่วใหญ่คือฝ่ายขวาหรือฝ่ายเวียงจันทน์มีเมืองเวียงจันทน์เป็นศูนย์กลางกลุ่มนี้ได้รับการสนับสนุนจากประเทศสหรัฐอเมริกาอีกฝ่ายหนึ่งคือฝ่ายซ้ายคอมมิวนิสต์หรือขบวนการประเทศลาวมีศูนย์กลางอำนาจอยู่ที่ท่าแขกอีกกลุ่มนี้มีประเทศสังคมนิยมให้การสนับสนุนโดยเฉพาะประเทศเวียดนามเหนือสงครามทำลายล้างภายในชาติลาวครั้งนี้สิ้นสุดลง

ในปี พ.ศ. 2518 เมื่อสหรัฐอเมริกาถอนทหารออกจากอินโดจีนทำให้ลาวฝ่ายขวาขาดการสนับสนุนจึงพ่ายแพ้ต่อลาวฝ่ายซ้ายคอมมิวนิสต์ในที่สุดฝ่ายซ้ายจึงได้สถาปนาการปกครองประเทศเป็นระบอบคอมมิวนิสต์และเปลี่ยนชื่อประเทศเป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) มีเจ้าสุภานุวงศ์เป็นประธานประเทศท่านไกรสรพรหมวิหารเป็นนายกรัฐมนตรีพระเจ้าศรีสว่างวัฒนาภคัตริย์ลาวองค์สุดท้ายของลาวเป็นที่ปรึกษาสูงสุด (พยนต์ิมเจริญ, 2537:23 อ้างในกิตติภัตินันท์ธนะวานิช, 2545:54)

2.6.2 ประวัติความเป็นมาของของชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาวบ้านสบคำ

ในสมัยสงครามอินโดจีน มีชาวลาวอพยพกลุ่มหนึ่งหนีสงครามข้ามแม่น้ำโขงมายังฝั่งไทยมาอาศัยอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขง ได้บุกเบิกตั้งเป็นหมู่บ้าน อยู่ในความปกครองของบ้านเวียงใต้หมู่บ้าน 3 ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย มีนายเพ็ง พลสวัสดิ์เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ต่อมาเมื่อมีคนอพยพเข้ามาอยู่มากขึ้นจึงได้รับอนุมัติจากกระทรวงมหาดไทย ให้จัดตั้งเป็นหมู่บ้านในปี พ.ศ. 2490 โดยใช้ชื่อหมู่บ้านว่าบ้านสบคำ หมู่ 5 ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ผู้ใหญ่บ้านคนแรก

คือ นายเพ็ง พลสวัสดิ์ ในปี พ.ศ. 2523 ทางราชการได้ประกาศจัดตั้งเป็นหมู่บ้านอาสาพัฒนาตนเอง (อพป.) มีผู้ใหญ่บ้านถึงปัจจุบันจำนวน 11 คนบ้านสบคำ เริ่มก่อตั้งเมื่อปลายสงครามอินโดจีน ได้มีชาวลาวกลุ่มหนึ่ง หนีภัยสงคราม อพยพข้ามมา

ตำบลเวียง ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอเชียงแสน มีหมู่บ้านจำนวน 9 หมู่บ้าน อยู่ในเขตเทศบาลจำนวน 2 หมู่บ้าน และอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 7 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ 1 บ้านสบรวก หมู่ 2 บ้านเวียงเหนือ หมู่ 3 บ้านเวียงใต้ หมู่ 4 บ้านวังลาว หมู่ 5 บ้านสบคำ หมู่ 6 บ้านจอมกิตติ หมู่ 7 บ้านเชียงแสนน้อย หมู่ 8 บ้านห้วยเกียง หมู่ 9 บ้านป่าสักทางเวียง

เพื่อให้เห็นประวัติบ้านสบคำอย่างละเอียดสามารถแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 หมู่บ้านสบคำเป็นชุมชนเดียวที่สามารถสืบเสาะหาความเป็นมาของการก่อสร้างตัวชุมชน นับตั้งแต่การอพยพโยกย้าย ชุมชนบ้านสบคำเป็นชุมชนของผู้คนที่มีเชื้อสายชาวลาว(ฝั่งขวา) จากบ้านท่ามุ่น แขวงไชยบุรี ชาวท่ามุ่นทำการค้าขายกับเชียงแสน เดินทางโดยเรือถ่อมารับสินค้าประเภท พริก เกลื่อน้ำตัน (คนโท) ไปขาย ช่วงแรกมาตั้งบ้านเรือนอยู่แถบเวียงเก่า เนื่องจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้ต้องอพยพอยู่ที่บ้านสบคำในปัจจุบัน ซึ่งแต่เดิมเป็นที่ทำกิน ปลูกข้าว เพราะเป็นที่บริเวณแม่น้ำมาประสบนกันสองสาย คือ แม่น้ำคำ และแม่น้ำโขง (ครั้งแรกเรียกบ้านปากคำ ต่อมาจึงเรียกบ้านสบคำ)

หมู่บ้านสบคำได้เริ่มสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2485 และได้สร้างวัดเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2488 และสร้างโรงเรียนเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2496 ตระกูลที่เข้ามาตั้งบ้านเรือนครั้งแรกๆ ได้แก่ตระกูล

1. พ่อเฒ่าทิศหมั่น พลสวัสดิ์
2. พ่อเฒ่าเชียงมี จิตบุญตรง
3. พ่อเฒ่าเชียงเพ็ง พลสวัสดิ์
4. พ่อเชียงแพง มหาเทพ
5. พ่อเฒ่าแก้ว ชุนวรรณ
6. พ่อเฒ่าทิศหล้า สุขปัญญา
7. พ่อเฒ่าจารย์บัว ภิระปัญญา
8. พ่อเชียงพันธ์ ทองผาง

ตอนที่ 2 เมื่อปี พ.ศ. 2502 ผู้เฒ่าผู้แก่ได้เล่าให้ฟังเสมอมาว่า ได้เกิดเหตุการณ์ไฟไหม้หมู่บ้านสบคำเป็นครั้งใหญ่ เมื่อเวลาประมาณ 11.30 น. เกือบทุกหลังคา สาเหตุที่เกิดไฟไหม้ในครั้งนั้น เกิดจากชาวบ้านกลุ่มหนึ่งไปล่าสัตว์ในป่าฝั่งประเทศลาว ینگได้กวางตัวใหญ่ตัวหนึ่งแล้วนำกวางนั้นมาแบ่งกันกินเมื่อชาวบ้านกินเนื้อกวางดังนั้นแล้วก็เกิดไฟไหม้บ้านทุกบ้านที่กินเนื้อกวาง ในขณะที่เกิดไฟไหม้นั้นชาวบ้านบางคนได้เห็นนกตัวหนึ่งอาบเลือดแล้วบินไปจับหลังคาบ้าน ถ่านกตัวนี้ไปจับบ้านหลังไหน

บ้านหลังนั้นก็ถูกไฟไหม้ทันทีชาวบ้านได้ลงความเห็นว่าเป็นเรื่องอาถรรพ์ของดวงตัวนั้นอย่างแนบเนียน

เหตุการณ์ครั้งนั้นได้สร้างความเสียหายให้กับหมู่บ้านเป็นอย่างมากต้องน้ำตาตกได้รับความทุกข์อย่างหนักชาวบ้านเสียชีวิตแทบจะต้องเอากันไปสร้างบ้านเรือนที่อื่นเมื่อได้กำลังใจขึ้นบ้างแล้วจึงพากันก่อสร้างบ้านขึ้นใหม่โดยระดมแรงงานและทรัพย์สินในหมู่บ้านและเคลือบญาติด้วยกันเองจนเรียบร้อยพออาศัยได้ จึงได้เริ่มบูรณะก่อสร้างวัด และโรงเรียนขึ้นมาใหม่

ตอนที่ 3 เกิดเหตุการณ์น้ำท่วม อำเภอเชียงแสนครั้งใหญ่ เมื่อปี พ.ศ. 2509 ชาวบ้านสบคำก็ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง ต้องอพยพกันขึ้นไปอยู่เชิงดอยคำ (ที่ตั้งวัดพระธาตุผาเงา ปันจจุบัน) เมื่อน้ำได้ท่วมผ่านไปแล้ว ทางชาวบ้านได้ช่วยกันพัฒนาปรับปรุงหมู่บ้าน และประกอบอาชีพ ทำสวน ทำไร่ ทำนา พื้นที่ประกอบอาชีพนั้นทำทั้งสองฝั่ง ประเทศไทย-ลาว การทำมาหากินเลี้ยงชีพอาศัยหาปลาแม่น้ำ 3 สาย คือ แม่น้ำโขง แม่น้ำกก แม่น้ำคำ

ประเพณีของหมู่บ้าน มีถือประเพณีอยู่กรรมหอเจ้าที่บ้าน จะมีการละเล่นต่างๆช่วงประกอบพิธีกรรมหอฯ เช่น เล่นมะคอน เล่นสะบ้า ตีลูกข่าง ขี่ไม้โยกเยกแข่งขันกัน และชักเชยื่อ ฯลฯ

เมื่อปี พ.ศ. 2515 ทางรัฐบาลไทยได้ก่อสร้างถนนเส้นเชียงแสน – เชียงของ ขึ้น (ถนนหน้าวัดปัจจุบัน) เป็นเหตุให้ชาวบ้านบางคนก็ได้ขยับขยายตั้งบ้านเรือนไปก่อสร้างอยู่ริมถนน เมื่อปี พ.ศ. 2519 เจ้าอาวาสวัดสบคำมรณภาพลงทำให้วัดว่างเจ้าอาวาส หลังจากประชุมเพลิงเจ้าอาวาสเมื่อปี พ.ศ. 2517 แล้ว จึงได้ย้ายวัดสบคำเดิมที่ริมแม่น้ำโขงมีเนื้อที่ ไม่มากมาสร้างวัดขึ้นใหม่เชิงดอยคำ ในปี พ.ศ. 2519 ซึ่งเป็นวัดร้างมีโบราณสถานมากมาย

เมื่อปี พ.ศ. 2519 ชาวบ้านได้ช่วยกันพัฒนาทางป่าบริเวณพระธาตุผาเงา เพื่อเป็นที่สร้างวัด การพัฒนาทางป่าได้ทำกันเสร็จในวันเดียว

ตอนที่ 4 ความเจริญและความเปลี่ยนแปลงเริ่มเข้าสู่หมู่บ้าน หลังจากได้ย้ายวัดขึ้นไปสู่เชิงดอยคำ ในช่วงชาวบ้านสบคำได้พัฒนาวัดที่มาก่อสร้างขึ้นใหม่โดยการบูรณะองค์พระประธานที่หักล้มพังสลายเหลือเพียงชิ้นส่วนบางอย่างขององค์พระเท่านั้น ชาวบ้านจึงได้ปรึกษาหารือแบ่งงานเป็นหมวดหมู่ช่วยกันเพื่อยกองค์พระประธานที่หักล้มลงให้มีสภาพคงเดิม

ในปี พ.ศ. 2519 นั้น การพัฒนาก่อสร้างวัดใหม่ในที่วัดร้างไปในสมัยเมืองเชียงแสนแต่ต่างโบราณให้เป็นวัดเหมือนดังเดิม ต่อมาชาวบ้านคนหนึ่ง ชื่อ นายจันทา พรหมา ได้นิมิตฝันเห็นพระภิกษุเฒ่าเป็นคนโบราณรูปร่างใหญ่กว่าต่อไปการก่อสร้างวัดแห่งนี้จะให้เจริญรุ่งเรืองขึ้นมาอีกยุคหนึ่ง ในสมัยนี้ขอให้ประกอบพิธีดังนี้ คือบรวงสรวง บวงพระภิกษุ สามเณร บวงพ่อขาว แม่ขาว (อุบาสก อุบาสิกา) อย่างละ 8 รูป/คน แล้วจะเป็นเหตุให้ได้ทรัพย์สมบัติที่สำคัญแล้วจะทำให้สถานที่นี้เจริญรุ่งเรืองขึ้นมาอีกยุคหนึ่งสมัยหนึ่ง ชาวบ้านจึงได้ทำตามนิมิตฝันของ พ่อเฒ่าจันทานั้น จึงเป็นเหตุการณ์ที่ไม่คิดฝันมาก่อน หลังจากชาวบ้านได้ช่วยกันพัฒนาเพื่อจะบูรณะพระประธานให้สำเร็จ

แต่ในช่วงนั้นได้เกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดมาก่อน พ่อเฒ่าจันทา พรหมมา ได้ช่วยเพื่อนบ้านปรับบริเวณที่ก่อสร้างพระประธานให้ดีขึ้น ก็ได้พบอิฐที่ปูเรียงรายเต็มไปหมดจึงได้จัดเอาอิฐนั้นออกเป็นชั้น ๆ จึงได้พบหน้ากากที่คนโบราณก่อบิดอำพางไว้อย่างแน่นหนา เมื่อเอาหน้ากากออกจึงได้พบพระพักตร์พระพุทธรูปสวยงามที่หุ้มด้วยการลงรักปิดทอง ในวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2519 ชาวบ้านเมื่อได้ทราบข่าวจึงได้มานมัสการกราบไหว้เป็นจำนวนมากของแต่ละวัน และได้รับบริจาคจากผู้ที่มานมัสการพระพุทธรูปนั้น แต่ขาดพระผู้มีความเข้าใจในการพัฒนาวัด ชาวบ้านจึงได้ไปอาราธนาพระอาจารย์คำแสน คัมภีโร มาเป็นเจ้าอาวาส ได้ดำเนินการเงินการสร้างวัดตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ต่อมาจึงขนานนามว่า “หลวงพ่อดี” เมื่อขุดพบหลวงพ่อดี ได้แล้วทำให้วัด และหมู่บ้านมีความเจริญรุ่งเรืองตามลำดับ

ตอนที่ 5 ได้พัฒนาวัดจนเป็นที่รู้จักขยายไปทั่วประเทศ และต่างประเทศ เมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2524 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ เป็นองค์ประธาน เจริญแผ่นศิลาฤกษ์ เพื่อก่อสร้างพระบรมธาตุพุทธรณิมิตรเจดีย์ ครอบพระเดิม (พระธาตุเจ็ดยอด) เมื่อก่อสร้างโดยท่านผู้หญิงอุศนา ปราโมช ณ อยุธยา เป็นผู้ดำเนินการก่อสร้าง เมื่อก่อสร้างเรียบร้อยแล้ว ได้กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเสด็จเป็นประธานเจริญฉัตร และทรงพระสุร่ายฉัตร เถลิงฉลอม พระบรมธาตุพุทธรณิมิตรเจดีย์ ในวันที่ 29 มกราคม 2539

เมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2538 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จเป็นประธานเททองพระประธาน และทอดผ้าป่า ณ บริเวณที่ก่อสร้างอุโบสถ

เมื่อวันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2542 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จเป็นประธานยกฉัตร และทอดผ้าป่า ณ บริเวณที่ก่อสร้างอุโบสถ

เมื่อวันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2543 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จเป็นประธานฝังลูกนิมิต และทอดผ้าป่า ณ บริเวณที่ก่อสร้างอุโบสถ

เมื่อวันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2549 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จเป็นประธานถวายอุโบสถ และทอดผ้าป่า ณ บริเวณที่ก่อสร้างอุโบสถ

การสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัย

ลักษณะการสร้างที่อยู่อาศัยในชุมชนบ้านสบคำสามารถแบ่งออกเป็น 2 ยุคคือในอดีตลักษณะที่อยู่อาศัยของชาวบ้านเริ่มจากการปลูกบ้านด้วยโครงสร้างไม้ไผ่โดยการนำไม้ไผ่มาทำเป็นฝาเรือนลักษณะของตัวบ้านจะยกพื้นต่ำหลังคามุงจากหรือสังกะสีต่อมาได้ใช้ไม้เนื้อแข็งเป็นโครงสร้างของบ้านซึ่งการสร้างในลักษณะนี้พบว่าชาวบ้านผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลางโดยมากจะนิยมปลูก

บ้านด้วยไม้แบบยกพื้นใต้ถุนสูงชั้นบนจะเป็นเรือนที่อยู่อาศัยและทำครัวใต้ถุนบ้านจะใช้เป็นที่เก็บอุปกรณ์สำหรับใช้ทำไร่ทำสวนและใช้เลี้ยงสัตว์เช่นวัวควายเป็นต้น ต่อมาความเปลี่ยนแปลงเริ่มเข้าสู่ชุมชนความเจริญรุ่งเรืองของบ้านเมืองเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปชาวบ้านสบคำจะนิยมปลูกบ้านหรือต่อเติมบ้านแบบสมัยใหม่ลักษณะของบ้านมีทั้งชั้นเดียวและยกพื้นสูง 2 ชั้น โครงสร้างของบ้านเป็นลักษณะก่ออิฐหรือปูนผสมกับไม้ (ครึ่งปูนครึ่งไม้) ชั้นล่างก่อด้วยปูนชั้นบนเป็นไม้ส่วนบ้านที่ปลูกขึ้นมาใหม่อาจจะเป็นปูนทั้งหลังแล้วแต่ฐานะทางครอบครัวและความชอบของเจ้าของบ้าน

การสร้างเครื่องมือเครื่องใช้

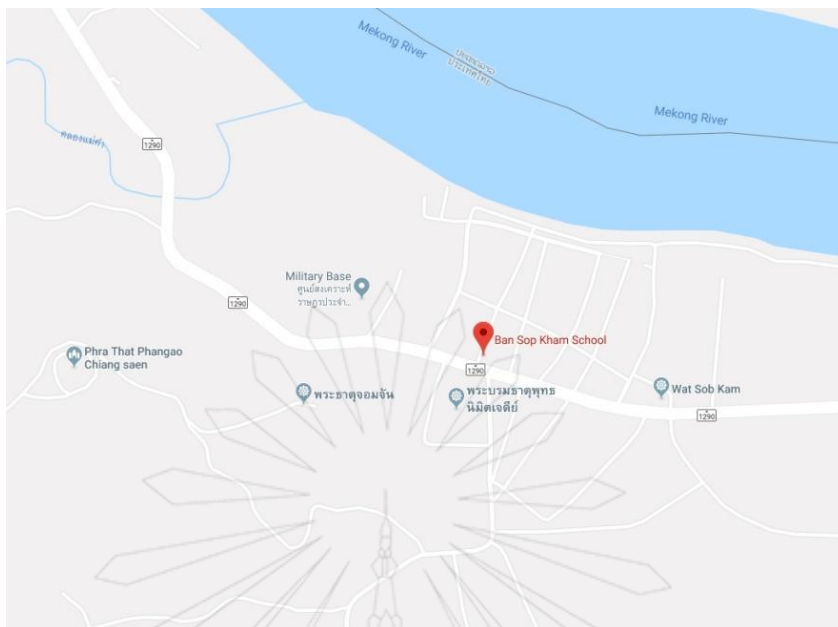
ในชุมชนลาวบ้านสบคำมีผู้รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมหลายท่านโดยเฉพาะหัตถกรรมเครื่องจักสานคือนายเพ็ง พลสวัสดิ์หัตถกรรมจักสานเป็นสิ่งที่ชาวบ้านได้เรียนรู้มาจากบรรพบุรุษไม่ว่าจะเป็นการจักสานเพื่อหาปลาการเกษตรและด้านอื่นๆเช่นลอบไซพัด เป็นต้นอย่างไรก็ตามเครื่องจักสานเหล่านี้ก็ได้หายไปตามกาลเวลาและการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบันการจักสานได้เปลี่ยนไปเพื่อการยังชีพมีค่าจ้างเป็นการแลกเปลี่ยนอาชีพจักสานที่ยังมีอยู่คือจักสานกรงใส่เปิด ไม้ หลังจากที่บ้านสานกรงเสร็จพ่อค้านอกชุมชนจะเข้ามาซื้อกรงจากชาวบ้านแล้วนำไปขายต่ออีกทอดหนึ่งการจักสานกรงชาวบ้านจะใช้วัสดุธรรมชาติที่หาได้ภายในท้องถิ่นคือไม้ไผ่

สภาพทั่วไป

บ้านสบคำมีสภาพทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มบริเวณริมแม่น้ำ โดยมีแม่น้ำสายหลัก 2 สาย คือ แม่น้ำโขง และ แม่น้ำคำ

เขตพื้นที่

ทิศเหนือ	จดแม่น้ำโขง
ทิศใต้	จดทุ่งนาถนนสาธารณะสบคำ-สันธาตุ
ทิศตะวันออก	จดถนนสาธารณะชนบทสบคำ-สันธาตุ
ทิศตะวันตก	จดตอยจัน

ภาพที่ 1 อาณาเขตพื้นที่บ้านสบคำ

การเดินทาง

ปัจจุบันการคมนาคมมีความสะดวก ถนนทุกสายได้รับการสร้างและซ่อมแซมให้ดีอยู่เสมอทำให้การเดินทางไปบ้านสบคำได้อย่างสะดวก ซึ่งสามารถใช้เส้นทางต่าง ๆ ดังนี้

1. ถนนพหลโยธิน จาก อ. แม่จัน ถึงเขตพื้นที่ ต. เวียง อ. เชียงแสน ระยะทาง 30 กม.
2. ถนนสายริมโขง จาก อ. เชียงของ ถึงเขตพื้นที่ ต. เวียง ระยะทาง 50 กม
3. ถนนเลียบชายแดน จาก อ. แม่สาย เข้าสู่เขต ต. เวียง ด้านสามเหลี่ยมทองคำ ระยะทาง 21 กม.

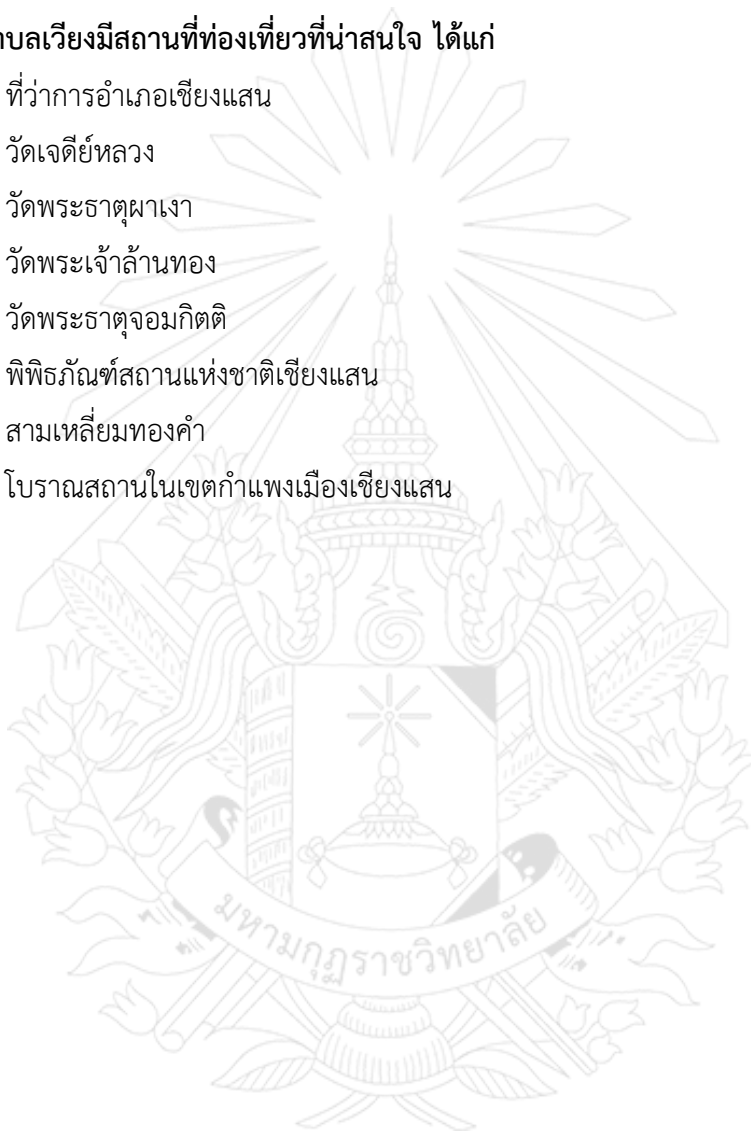
ทำเนียบผู้ใหญ่บ้าน

1. นายเพ็ง พลสวัสดิ์ พ.ศ. 2490
2. นายสงกรานต์ เดชดี พ.ศ. 2490–2500
3. นายจันทา ทองผาง พ.ศ. 2500– 2505
4. นายสิงห์ จันทกุล พ.ศ. 2505– 2509
5. นายเพ็ง พลสวัสดิ์ พ.ศ. 2509– 2518
6. นายอ้น สมพันธ์ พ.ศ. 2518– 2521
7. นายขาว มหาเทพ พ.ศ. 2521– 2523
8. นายสุข สุวรรณดี พ.ศ. 2523– 2528
9. นายเสาร์ ผลงาม พ.ศ. 2528– 2529

10. นายชาญ ชัยศิริ พ.ศ. 2529– 2540
11. นายกำแพง จันทกุล พ.ศ. 2540 - 2555
12. นายประดิษฐ์ พงษ์สวัสดิ์ พ.ศ. 2555–2561
13. นายอานนท์ สมพันธ์ พ.ศ. 2561-ปัจจุบัน

ตำบลเวียงมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ได้แก่

1. ที่ว่าการอำเภอเชียงแสน
2. วัดเจดีย์หลวง
3. วัดพระธาตุมหาเจา
4. วัดพระเจ้าล้านทอง
5. วัดพระธาตุดอยมกิตติ
6. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงแสน
7. สามเหลี่ยมทองคำ
8. โบราณสถานในเขตกำแพงเมืองเชียงแสน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เลือกใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาว บ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยพิจารณาปรากฏการณ์ทางสังคมจากสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริง ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัยตามประเด็นดังต่อไปนี้

- 3.1 ประชากรที่ศึกษา
- 3.2 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
- 3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.6 การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล
- 3.7 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรที่ศึกษา

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การเลือกพื้นที่ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เนื่องจากเป็นเขตแนวชายแดนมีการอาศัยอยู่ของชนเชื้อชาติลาวมากที่สุด และตัวผู้วิจัยเคยได้ไปสังเกตผู้คนในชุมชนแห่งนี้เป็นเวลาหลายครั้งพอสมควร ก็ได้มีโอกาสพบเห็นสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน และได้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในหลาย ๆ ด้านที่เกิดในชุมชน จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จึงได้เลือกบ้านสบคำ หมู่ที่ 5 ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

การเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ผู้วิจัยมุ่งทำการศึกษา คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนไทยเชื้อชาติลาว บ้านสบคำ หมู่ที่ 5 ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย สำหรับกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาจำนวน 15 คน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) นั้น ผู้วิจัยเลือกสมาชิกทุกเพศทุกวัยที่อยู่ในพื้นที่ และผู้รู้ที่เคยอาศัยอยู่ในชุมชนนี้มาก่อน เป็นต้น

3.2 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นข้อมูลที่เป็นบุคคล วัตถุ สิ่งของ และสถานที่ที่เกี่ยวข้องซึ่งผู้วิจัยได้จัดเก็บข้อมูลโดยตรงจากแหล่งข้อมูลตามที่ปรากฏในบทที่ 4 สภาพพื้นที่ศึกษา

3.2.2 ข้อมูลขั้นทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสารสิ่งพิมพ์ และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษา แหล่งข้อมูลที่สำคัญ ได้แก่ ห้องสมุดวัดพระธาตุผาเงา ที่ว่าการอำเภอเชียงแสน สำนักหอสมุดกลางและสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หอสมุดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีรวบรวมข้อมูลจากประชาชนผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ของชุมชน จำนวน 15 คน โดยสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งผู้วิจัยพิจารณาข้อมูลที่ได้จากชาวบ้านในพื้นที่ที่ศึกษา ได้แนะนำ ชื่อบุคคลที่ตนเห็นว่าเหมาะสม สามารถให้ข้อมูลที่ต้องการศึกษาได้ จากนั้นผู้วิจัยจึงหาโอกาสไปสอบถามพูดคุยเป็นระยะเพื่อวิเคราะห์ว่า บุคคลนั้น ๆ ควรถือเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักหรือไม่ โดยใช้เกณฑ์ที่ว่าผู้ให้ข้อมูลกลุ่มนี้ ต้องกล้าพูดกล้าทำ กล้าแสดงออก สามารถอธิบายเรื่องราวต่าง ๆ ได้ชัดเจนและมีการให้เหตุผลที่ดี ดังนั้นวิธีการที่ใช้ในการวิจัยจึงประกอบด้วยเครื่องมือดังต่อไปนี้

3.3.1 การสำรวจพื้นที่วิจัย (Survey) ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม พิธีกรรมต่างๆ ของชุมชน เป็นต้น

3.3.2 การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่ชุมชนมีกิจกรรมสำคัญๆ เช่น วันประกอบพิธีกรรม งานพิธี งานฉลอง หรือการประชุมหมู่บ้าน ก็จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าว เพื่อเก็บข้อมูลด้วยการจดบันทึก ถ่ายภาพ บันทึกเสียง เพื่อจะได้นำมาใช้วิเคราะห์ต่อไป

3.3.3 การสัมภาษณ์ (Interview) โดยจะเน้นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับสมาชิกทั่วไปและผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ในชุมชน ผู้วิจัยจะใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับชาวบ้าน ขึ้นอยู่กับความสะดวกของชาวบ้าน ซึ่งอาจเป็นตามบ้าน ตามร้านค้า ตามวัด หรือระหว่างที่มีเวลานั่งพักผ่อน รอการทำงาน เป็นต้น

3.3.4 การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) ผู้วิจัยได้มีการทำการสนทนากลุ่มย่อยกับประชากร โดยเน้นไปที่การสนทนากลุ่มย่อยอย่างไม่เป็นทางการกับกลุ่มย่อยที่รวมกันอยู่แล้ว เช่น วันพระที่มีชาวบ้านเข้ามาปฏิบัติธรรมที่วัด ช่วงก่อนและหลังการปฏิบัติธรรมชาวบ้านก็ได้มีการรวมกลุ่มสนทนา ขณะนั้นผู้วิจัยก็ได้เข้าไปนั่งร่วมวงสนทนาจัดเก็บข้อมูลด้วย ซึ่งวิธีการนี้ช่วยให้ชาวบ้านไม่เกิดความรู้สึกแปลกแยกกับผู้วิจัย

3.3.5 การศึกษาเอกสาร (Documentary Study) ได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาของชาวไทยเชื้อชาติลาว ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม และวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นกับชุมชนบ้านสบคำในลักษณะเกี่ยวกับการสาธารณสุขปโคกชั้นพื้นฐาน เช่น ถนน

น้ำประปา ไฟฟ้ากิจการพาณิชย์ เช่น ร้านค้า และการเปลี่ยนแปลง การบริการของรัฐ เช่น โรงเรียน องค์การบริหารส่วนตำบล โครงการพัฒนาต่าง ๆ ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เป็นต้น

3.3.6 วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ วัสดุอุปกรณ์ที่ผู้วิจัยได้นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษา ได้แก่

- 1) แบบบันทึกข้อมูล
- 2) เทปบันทึกเสียง
- 3) กล้องถ่ายรูป

3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.4.1 สร้างแบบสัมภาษณ์ แล้วนำมาปรึกษาอาจารย์ที่ศึกษาศาสนิพนธ์ตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

3.4.2 นำแบบสัมภาษณ์ ที่ปรับปรุงแก้ไขปรับปรุงจากคณะอาจารย์ที่ปรึกษาไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน (ภาคผนวก ก) พิจารณาเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา และความถูกต้องของแบบสัมภาษณ์

3.4.3 นำแบบสัมภาษณ์ไปใช้ (Try out)

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง มีข้อมูลหลายส่วนที่ต้องการรวบรวมข้อมูลมาประกอบกันให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูล เป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 เริ่มสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดยผู้วิจัยได้แจ้งความประสงค์ให้ผู้นำหมู่บ้านทราบ เพื่อขอความอนุเคราะห์เกี่ยวกับ ข้อมูลเบื้องต้นของชุมชน หรือบริบทชุมชน และเพื่อขออนุญาตทำการวิจัย เป็นต้น

ระยะที่ 2 เก็บข้อมูลในประเด็นที่จะศึกษา โดยกำหนดประเด็นไว้ล่วงหน้า การออกแบบสัมภาษณ์ โดยการสำรวจพื้นที่ การสัมภาษณ์ การสังเกต เป็นต้น ทั้งเจาะลึก ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

ระยะที่ 3 ระยะตรวจสอบข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้มาปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย เพื่อรับฟังคำแนะนำและหาแนวทางให้ได้ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

การตรวจสอบข้อมูล

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้ สามารถตอบปัญหาของการวิจัยได้อย่างชัดเจนและครอบคลุมในรายละเอียดของประเด็นที่ทำการศึกษา ผู้วิจัยจะมีการตรวจสอบข้อมูล หลังการเก็บรวบรวมข้อมูล สิ่งที่ได้จากคำบอกเล่าของผู้รู้ในท้องถิ่น โดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) คือ

การตรวจสอบข้อมูลในองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับ เวลา สถานที่ และบุคคลว่าทั้งสามองค์ประกอบนี้ มีความสอดคล้องสัมพันธ์กันเชื่อถือได้หรือไม่ รวมทั้งการตรวจสอบเปรียบเทียบกับเอกสาร และ ปรากฏการณ์จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมด้วย

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของ ชาวไทยเชื้อชาติลาว บ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เพื่อที่จะบรรยายและ อธิบายประกอบข้อเท็จจริงต่าง ๆ ตลอดจนการแปลความหมายตามเนื้อหาสาระจากการรวบรวม ข้อมูลตามเทคนิคของการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิด จากการสัมภาษณ์ สังเกต มีการจด บันทึกลง การถ่ายภาพกิจกรรมการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชื่อมโยงถึงความสัมพันธ์ของ ข้อมูลอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์ ตลอดจนถึงปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ วัฒนธรรมในชุมชน ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนในแง่บวกหรือแง่ลบ สิ่งเหล่านี้ ย่อมสัมพันธ์เชื่อมโยงในเชิงลึกของความเป็นอยู่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งปรากฏการณ์เหล่านี้มี วิวัฒนาการมาจากวิถีชีวิตและแนวคิดบางประการของคนในชุมชนเอง หรือมาจากปัจจัยภายนอกที่ เป็นสิ่งเร้าทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นและพร้อมกับสิ่งที่ต้องการศึกษาโดยมองในบริบทขององค์รวม (Holistic) มีการอ้างอิงเปรียบเทียบข้อมูลในเอกสารงานวิจัยที่ผู้อื่นได้ศึกษาไว้กับข้อมูลที่เก็บรวบรวม ได้จากงานภาคสนามซึ่งระหว่างเขียนรายงานการวิจัยนั้นเพื่อให้งานวิจัยมีความถูกต้องสมบูรณ์มาก ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้ปฏิบัติดังนี้ คือ มีการตรวจสอบข้อมูลซ้ำด้วยการสังเกตชุมชนบ้านสบคำเป็นระยะ ๆ เพื่อนำผลการวิจัยไปวิเคราะห์ความถูกต้องร่วมกับชาวบ้านในชุมชนอีกครั้ง

3.7 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการโดยนำข้อมูลจากผล การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม มา วิเคราะห์ นำผลการวิเคราะห์มาเขียนเรียบเรียงโดยการบรรยายสรุป เพื่อตอบคำถามตาม วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สารนิพนธ์เรื่อง “การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาว บ้านสบคำ หมู่ที่ 5 ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย” เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ 2 ประการดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาว บ้านสบคำ หมู่ที่ 5 ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาว บ้านสบคำ หมู่ที่ 5 ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือแบบสอบถาม จำนวน 15 ชุด แล้วนำมาวิเคราะห์ สรุปผล พร้อมทั้งนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 สภาพวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อชาติลาวชุมชนบ้านสบคำ

- 4.1.1 ด้านภาษา
- 4.1.2 ด้านการแต่งกาย
- 4.1.3 ด้านการบริโภค
- 4.1.4 ด้านความเชื่อ
- 4.1.5 ด้านประเพณี

4.2 สภาพวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

- 4.2.1 ด้านภาษา
- 4.2.2 ด้านการแต่งกาย
- 4.2.3 ด้านการบริโภค
- 4.2.4 ด้านความเชื่อ
- 4.2.5 ด้านประเพณี

4.3 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

- 4.3.1 การเพิ่มของประชากร
- 4.3.2 การพัฒนาของภาครัฐ
- 4.3.3 การผสมผสานทางวัฒนธรรม
- 4.3.4 เทคโนโลยีสารสนเทศ

4.1 สภาพวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวไทยเชื้อชาติลาวชุมชนบ้านสบคำ

จากการสังเกตและสัมภาษณ์ชาวไทยเชื้อชาติลาว ในพื้นที่หมู่ที่ 5 ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย พบว่า วัฒนธรรมของชุมชนชาวลาวบ้านสบคำมีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ดังนี้

4.1.1 ด้านภาษา

ภาษานับว่าเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการชี้วัดความมีเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม และจำแนกความแตกต่างของคนเชื้อชาติลาวออกจากคนไทยโดยทั่วไป หากการใช้ภาษามีการเปลี่ยนแปลงย่อมนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้านอื่นๆ ตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สำหรับชุมชนบ้านสบคำในปัจจุบัน มีการใช้ภาษาลาวในการติดต่อสื่อสารกันในชีวิตประจำวันตั้งแต่เด็กจนถึงคนเฒ่าคนแก่ นอกจากนี้พบว่า ในอดีตชาวบ้านไม่สามารถอ่านและเขียนอักษรภาษาลาวได้ ส่วนใหญ่จะพูดได้เท่านั้น เนื่องจากที่ผ่านมาไม่มีการเรียนการสอนภาษาลาวจึงทำให้ชาวบ้านสบคำพูดภาษาลาวได้เพียงอย่างเดียว

ภาษาลาวเป็นภาษาที่มีวรรณยุกต์ในภาษากลุ่มไท ระบบการเขียนในภาษาลาวจะใช้อักษรลาว ซึ่งเป็นระบบอักษรสระประกอบ (ระบบการเขียนที่ประกอบด้วยสัญลักษณ์แทนพยัญชนะและตามด้วยสระที่จะอยู่ด้านหน้าหลัง บน ล่าง ของพยัญชนะ) และสัมพันธ์ใกล้ชิดกับอักษรไทยสำเนียงภาษาถิ่นของภาษาลาวสามารถแบ่งได้ 6 สำเนียงใหญ่ คือ

- ภาษาลาวเวียงจันทน์ (เวียงจันทน์ บอลิคำไซ)
- ภาษาลาวเหนือ (หลวงพระบาง ไชยบุรี อุดมไซ หลวงน้ำทา)
- ภาษาลาวตะวันออกเฉียงเหนือ (เชียงขวาง หัวพัน)
- ภาษาลาวกลาง (คำม่วน สุวรรณเขต)
- ภาษาลาวใต้ (จำปาศักดิ์ สาละวัน เซกอง อັตตะปือ)
- ภาษาลาวตะวันตก (ไม่มีใช้ในประเศลาว ร้อยเอ็ด)

ภาษาลาว เป็นภาษาที่ใช้เป็นส่วนใหญ่ในประเทศลาว ส่วนอักษรเขียนอย่างเป็นทางการจะใช้อักษรลาวและเป็นภาษาพูดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ประชากรประมาณครึ่งหนึ่งสื่อสารโดยใช้ภาษาของชนกลุ่มน้อยเช่น ตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก ตระกูลภาษาจีน-ทิเบต ตระกูลภาษาออสโตรนีเซียน และ ตระกูลภาษาม้ง-เมี่ยน เป็นต้นทางการประเทศลาวไม่ได้กำหนดให้สำเนียงถิ่นใดเป็นสำเนียงภาษากลาง แต่การใช้ภาษาลาวอย่างเป็นทางการ เช่น ทางสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทยลาว สถานีวิทยุแห่งประเทศไทยลาว จะใช้สำเนียงเวียงจันทน์ซึ่งเป็นสำเนียงของคนเมืองหลวง สามารถเข้าใจกันได้ทั่วประเทศ การเรียนภาษาลาวในประเทศลาวนั้น รัฐบาลลาวไม่ได้บังคับให้ใช้สำเนียงเวียงจันทน์ แต่ให้สามารถใช้สำเนียงท้องถิ่นต่าง ๆ ได้ แต่การเรียนภาษาลาวสำหรับชาวต่างประเทศ รัฐบาลลาวแนะนำให้ใช้สำเนียงเวียงจันทน์ ฉะนั้นประชาชนในประเทศลาวจึงพูดอ่านภาษาลาวเป็น

สำเนียงท้องถิ่นของตน แต่ประชาชนก็สามารถฟังเข้าใจได้ทุกสำเนียงทั่วประเทศ แม้จะพูดภาษาต่างสำเนียงกันก็ตาม (อ้างอิง <https://th.wikipedia.org/wiki>)

ชาวไทยเชื้อชาติลาว บ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายมีการใช้ภาษาลาวเหนือ เช่นเดียวกับลาวในพื้นที่หลวงพระบาง

4.1.2 ด้านการแต่งกาย

ชาวไทยเชื้อชาติลาว บ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายในอดีตมีการแต่งกายตามขนบธรรมเนียมดั้งเดิม มีการนุ่งห่มและแต่งกายตามประเพณีโบราณซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1) การนุ่งห่มในเวลาอยู่บ้านอยู่เรือน

ผู้ชายนุ่งผ้าสะโพรงไหม หรือ ผ้ากางเกงขาสั้น หรือ ขายาวส่วนเสื้อ เป็นเสื้อคอกลม คอตั้ง ซึ่งเป็นฝีมือของคนลาวโดยแท้

ผู้หญิงนุ่งซิ่นมีหัวมีตีน ผ้าซิ่นฝ้าย หรือ ไหมส่วนเสื้อมีทั้งแขนสั้นและแขนยาว เสื้อหมากกะແຫ່ງ ตามวัฒนธรรมอันดีงามของลาวมาถึงทุกวันนี้ การนุ่งห่มพื้นเมือง ที่เป็นผลิตภัณฑ์ ภูมิปัญญาของคนลาวได้รับการ และส่งเสริม เป็นอย่างดีในหลายรูปแบบ

2) การนุ่งห่มในเวลาไปทำบุญ และประเพณีต่างๆ

ผู้ชาย นุ่งกางเกงขายาว หรือสะโพงเสื้อแขนยาว หรือแขนสั้น ไม่จำกัดสี แต่สุภาพเรียบร้อย เบี่ยงผ้า หรือมัดเอวถ้าไปงานศพญาติพี่น้องต้องนุ่งขาว

ผู้หญิง นุ่งซิ่น เสื้อแขนสั้น หรือยาว สีไหนก็ได้เกล้าผมเบี่ยงผ้าแพ ไม่นุ่งผ้าบางเกินไปใส่เครื่องประดับให้พอดีพองาม

ลักษณะการนุ่งห่ม แต่งกายของผู้หญิงตามประเพณีที่ดั้งเดิม จะนุ่งซิ่นมีหัวมีตีน ไม่นุ่งสั้น และไม่ยาวเกินไป หัวผ้าซิ่น ยาวเกินสะดือ ตีนซิ่นเลยคนเข่าลงมานุ่งเสื้อปิดต้นแขน และส่วนอก ไม่นุ่งบางจนเห็นเนื้อหนัง เครื่องนุ่งไม่ลวดลาย แหกหน้าแหกหลัง เกล้าผม หรือมัดผมให้เรียบร้อยสวยงาม

คำกล่าวที่ว่า ผู้หญิงลาวเกี่ยวข้อและผูกพันกับการ “นุ่งซิ่น” และ “ตำหูก” อย่างแยกกันไม่ออก การตำหูก เป็นคุณสมบัติประจำตัวของผู้หญิงลาว และเป็นผู้รักษาวัฒนธรรมของชาติไว้ในตำนานการตำหูกของลาวได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของผู้หญิงที่สามารถตำหูกได้ ว่าเป็นคนที่มีคุณค่าเป็นที่ยอมรับของสังคม ในคำชะงายเกี่ยวสาว หรือคำสุภาสิตของลาว ก็มีคำยกย่อง ชื่นชมผู้หญิงที่ตำหูกเป็น และเป็นที่ยกย่องของชายหนุ่ม

ตำหูก หมายถึง การทำผ้าซิ่นประเภทหนึ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละครอบครัวในประเทศลาวผู้หญิง หมายถึง คนที่สามารถตำหูกเป็นงานบุญต่างๆที่เอ่ยถึงในตอนต้นนั้น เช่น งานบุญตักบาตร พระธาตุหลวง ที่เวียงจันทน์ ซึ่งเป็นงานประเพณีที่สำคัญ ทุกคนจะไปร่วมทำบุญตักบาตร การแต่งกายตามวัฒนธรรมและประเพณีเป็นสิ่งที่คนลาวให้ความสำคัญมากการที่ผู้หญิงลาวนุ่งซิ่นจึงนับว่าเป็น

เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของลาว ความสวยงามของลวดลายผ้าขึ้นแต่ละผืนเกิดจากฝีมือการตำหูกของแม่ยิงลาว ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษซึ่งบางแบบถูกกำหนดไว้อย่างเคร่งครัดเพื่อใช้มุ่งเฉพาะในงานบุญประเพณีอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น ซึ่งขึ้นแบบอื่นไม่สามารถใช้แทนกันได้ ลวดลายในผืนขึ้นไม่เพียงแต่จะสะท้อนให้เห็นวิวัฒนาการทางศิลปะหัตถกรรม ความเชื่อถือ และบ่งบอกสภาพของผู้ใช้ในสังคมเท่านั้น แต่ยังบอกเล่าถึงพิธีกรรมและบันทึกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญอย่างหนึ่ง ที่นักโบราณคดีสามารถใช้ค้นคว้าเรื่องราวและวิถีชีวิตของผู้คนในอดีตได้เป็นอย่างดี (อ้างอิง <https://sites.google.com/site/pratheslaw2018/wathnthrrm-prathes-law>)

จากการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลในชุมชนบ้านสบคำ พบว่า ประเพณีดั้งเดิมผู้หญิงจะฝึกตำหูกตั้งแต่เด็ก โดยจะบอกสอนกันภายในครอบครัว ซึ่งถือว่าการขัดเกลาทางสังคมอย่างหนึ่ง จนถึงปัจจุบันนี้ก็ยังมีพบว่าแม่จะสอนตำหูกให้ลูกสาวตั้งแต่อายุชั้น ป.2 ซึ่งมีอายุเพียง 7-8 ปี แต่โดยส่วนใหญ่แล้วเด็กผู้หญิงเมื่อจบชั้น ป.5 และไม่ได้เรียนต่อก็จะเริ่มฝึกตำหูกจากบุคคลในครอบครัวหรือญาติพี่น้อง โดยการบอกปากเปล่าแล้วให้ฝึกอย่างสม่ำเสมอ ลูกสาวซึ่งเห็นแม่ตำหูกในชีวิตประจำวันอยู่แล้วก็ค่อยๆ ซึมซับวิธีการตำหูกจะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม ดังนั้นเมื่อเริ่มฝึกก็จะเป็นเร็วโดยแม่ไม่ต้องบอกสอนมากนัก วิธีสอนตำหูกดังกล่าวก็ยังใช้ได้ดีมาจนถึงปัจจุบัน และผู้หญิงก็ยังฝึกตำหูกตั้งแต่เด็กเหมือนเดิมคือถ้าเขาเหยียบหูกถึงก็สามารถฝึกเรียนตำหูกได้แล้ว แต่ที่สำคัญคือผู้เรียนต้องมีใจรักและมีความตั้งใจจึงจะฝึกตำหูกได้ เนื่องจากการตำหูกเป็นงานที่ละเอียดประณีต และต้องใช้ความอดทนสูงมาก เทคนิคสำคัญที่ใช้ในการสอนคือแม่จะใช้หูกขนาดเล็กที่พอเหมาะกับตัวเด็ก และเริ่มฝึกจากลายง่ายๆ ไปจนถึงลายที่ซับซ้อน จึงกล่าวได้ว่าในอดีตมีการสร้างค่านิยมที่ดีแก่เยาวชนทั้งในแง่การอนุรักษ์วัฒนธรรม การประกอบอาชีพ และทำให้อยู่ห่างไกลจากอบายมุขและสิ่งเสพติดและที่สำคัญคือวัยรุ่นเหล่านี้จะมารวมกลุ่มกันทอผ้าในครัวเรือนซึ่งเป็นบ้านของญาติคนใดคนหนึ่ง จึงเป็นสิ่งที่ทำให้หลายคนเกิดความมั่นใจว่าการทอผ้ายังคงอยู่ได้อีกนาน และที่สำคัญในอดีตชาวบ้านสบคำทอผ้าเพื่อสวมใส่ในชีวิตประจำวัน ยังไม่มีการสวมใส่เสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ผลิตในเมือง เนื่องจากความเจริญยังไม่เข้าถึงชุมชน ในอดีตการทอผ้าเป็นงานหลักของผู้หญิง มีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ผลิตเส้นด้ายเอง กระบวนการผลิตผ้าทุกผืนทำด้วยมือทั้งหมด ส่วนการย้อมสีจะเน้นใช้สีธรรมชาติ ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่ดีทั้งต่อคนย้อมและสภาพแวดล้อม

จากการสัมภาษณ์คนในชุมชน ยังพบว่า ผ้าขึ้นที่ขึ้นชื่อและนิยมสวมใส่กันในอดีต คือผ้าขึ้นตาหรือผ้าขึ้นหมี่ตา เป็นผ้าที่ผู้หญิงทอไว้ใช้มุ่งในโอกาสพิเศษ อาทิ นุ่งเป็นผ้าขึ้นเจ้าสาวในประเพณีแต่งงาน และใช้มุ่งไปในงานบุญประเพณีสำคัญๆ ตลอดจนใช้มุ่งไปทำบุญที่วัด ฝีมือความประณีตงดงามของผ้าขึ้นตาแสดงถึงความละเอียดอ่อนของจิตใจผู้ทอเป็นความภาคภูมิใจในความดีงาม ฝีมือความสามารถในการทอผ้าของตนให้ผู้อื่นได้ชื่นชมผ้าขึ้นตาจะมีทั้งการทอจากเส้นใยฝ้ายและเส้นใยไหมผสมกันนิยมสีสันสดใส สะดุดตาสะดุดใจผู้พบเห็นผ้าขึ้นตา จะประกอบด้วย 3 ส่วนคือ

1. ส่วนตีนชิ้น จะเป็นตีนจกกล่าวคือเชิงชิ้นนี้จะทอด้วยเทคนิคการจก โดยนิยมทำเป็นตีนแดง ใช้ด้ายเครือเส้นยืนสีแดงและเส้นด้ายพุ่งสีแดง ส่วนเส้นพุ่งพิเศษในการจกจะใช้สีสันสดในอาทิ เหลือง เขียว ส้ม แดง ครีมน เป็นต้นลักษณะโครงสร้างลายค่อนข้างใหญ่ และนิยมจกเฉพาะส่วนบนของตีนชิ้น เว้นพื้นแดงส่วนล่าง

2. ส่วนตัวชิ้น เป็นชิ้นตะเข็บเดียวทอด้วยเส้นไหมหรือเส้นฝ้ายโดยจะต้องทอเทคนิค “มัดหมี่” สลับกับการทอด้วยเทคนิค “ขิด” ลายมัดหมี่ดั้งเดิมนิยมมัดลายนาครหรือลายหงส์ส่วนลายขิดนิยมทอลายดอกแก้วการทอจะทอเป็นลายริ้วตามขวางแล้วนำมาเย็บเป็นผ้าชิ้นลายตามยาวของ ลำตัวคำว่า “ผ้าชิ้นตา” มาจากการเรียกส่วนตัวชิ้นที่การทอลายริ้วคั่นกับมัดหมี่ซึ่งเรียกกันเต็ม ๆ ว่า ผ้าชิ้นหมี่ตา โดยมีทั้งหมี่ตาใหญ่และหมี่ตาน้อย

3. ส่วนหัวชิ้น มีขนาดประมาณ 1 คืบเป็นผ้าฝ้ายทอเป็นลายริ้วสีสลับขิดสำหรับฝืนที่นำมา ประกอบคำบรรยายฝืนนี้ไม่ได้ต่อส่วนหัวชิ้นซึ่งผ้าชิ้นตาโบราณจากการสำรวจพบทั้งแบบต่อหัวชิ้น และไม่ต่อหัวชิ้นเอกลักษณ์ของผ้าชิ้นตา กลุ่มวัฒนธรรมลาวครั้ง คือ โครงสีของผ้าชิ้นจะเป็นสีเอกรงค์ โดยนิยมใช้สีแดงเป็นหลักซึ่งย้อมจกครั้งส่วนตัวชิ้นจะทอด้วยเทคนิคมัดหมี่สลับขิดลายขิดขนาดใหญ่ เรียก “ตาใหญ่” ลายขิดขนาดเล็กหรือเป็นเพียงลายริ้วเรียก “ตาน้อย”

การนุ่งผ้าชิ้นตาของสตรีจะนุ่งป้ายทบธรรมดา และมีผ้าชิ้นซ้อนเป็นผ้าชิ้นฝ้ายสีขาว นุ่งซ้อนทับด้านในเพื่อถนอมเส้นใยของฝืนผ้าชิ้นตาให้มีอายุการใช้งานยาวนานคงความงดงามอยู่นานเท่านั้น ปัจจุบันผ้าชิ้นตาได้สูญหายไปจากวิถีชีวิตประจำวันแต่ยังคงมีการทอเพื่อจำหน่ายให้กับผู้สนใจผ้าพื้นเมือง

2.1.3 ด้านการบริโภค

อาหารลาวมีความแตกต่างจากภูมิภาคอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อาหารลาวให้อิทธิพลแก่อาหารในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยเป็นอย่างมาก และอิทธิพลของอาหารลาวก็แผ่ไปถึงประเทศกัมพูชา และภาคเหนือของไทย (ล้านนา) อาหารหลักของลาวได้แก่ข้าวเหนียว ซึ่งจะรับประทานด้วยมือในความเป็นจริงชาวลาวจะรับประทานข้าวเหนียวมากกว่ากลุ่มใด ๆ ในโลก ข้าวเหนียวถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่หมายถึงการเป็น ชาวลาว ชาวลาวหลายคนมักเรียกตนเองว่าลูกข้าวเหนียว ซึ่งแปลว่า เด็ก หรือ ลูกหลานของข้าวเหนียว ส่วน ข้าวตะไคร้ และปลาแดก (ปลาร้าในชื่อไทย) เป็นส่วนประกอบที่สำคัญในอาหารลาว อาหารลาวที่มีชื่อเสียงที่สุดคือ ลาบโดยนำเนื้อสัตว์ที่ยังดิบ ผสมคลุกเข้ากับเครื่องเทศ และอาหารหลักของลาวอีกอย่างคือ ตำหมากหุ่งโดยนำมะละกอมาตำลงพร้อมพริก กระเทียม มะเขือเทศ มะนาว และอื่น ๆ ตำหมากหุ่ง หรือชื่อเรียกที่เป็นที่รู้จักกันมากคือ “ส้มตำ” อาหารลาวจะมีความแตกต่างกันไปตามภูมิภาคต่าง ๆ และยังคงมีอิทธิพลของอาหารฝรั่งเศสซึ่งเคยเป็นเจ้าอาณานิคมหลงเหลืออยู่และยังเป็นที่นิยมในลาว โดยเฉพาะข้าวจีปาเต้ หรือ

ข้าวจีลาวที่นำขนมปังฝรั่งเศสมาอัดไส้ต่างๆ เช่น หมูยอ หมูหย็อง แจ่วบอง ผักสด ซึ่งก็แตกต่างกันไปตามภูมิภาค ข้าวจีปาเด็นี้ยังเป็นที่ยิยมในประเทศแถบอินโดจีนอย่างเวียดนามและกัมพูชาอีกด้วย

จากการสัมภาษณ์ พบว่า ในอดีตชาวไทยเชื้อชาติลาว บ้านสบคำจะทำอาหารโดยใช้เตาถ่าน โดยมีถ่านเป็นเชื้อเพลิง และจะมีหวดไว้สำหรับนั่งข้าวเหนียว และครกกับสากเป็นเครื่องครัวที่ขาดไม่ได้ในลาวอาหารโดยทั่วไปนั้น มีลักษณะที่ปรุงแต่งน้อยที่สุด เน้นความเรียบง่ายแบบธรรมชาติรสชาติไม่ค่อยจัดจ้าน วิธีการทำไม่ซับซ้อน แม้อาหารในวังจะมีขั้นตอนมากกว่าอาหารของชาวบ้านก็ตาม ก็ยังถือว่าเน้นความเรียบง่ายอยู่ สามารถสรุปลักษณะของอาหารลาวได้ดังนี้ 1) การเน้นกินผักกินปลา เนื่องจากธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เช่น ปลาบริเวณแม่น้ำโขงฝั่งลาวซึ่งเป็นจุดที่ปลาน้ำโขงรวมถึงผักที่นำมารับประทานจะเป็นผักพื้นบ้านและผักสมุนไพร 2) อาหารประเภทแกงของลาวจะไม่ใส่กะทิ 3) อาหารลาวมีเครื่องปรุงรสที่สำคัญ คือ ปลา ร้า รวมถึงเกลือและน้ำปลา ในภาคเหนือจะมีการใส่น้ำปูและถั่วเน่าด้วย จึงมีรสเค็มและไม่ใส่น้ำตาล ในขณะที่สมัยก่อนพริกไทยเป็นเครื่องปรุงหลักในอุษาคเนย์ 4) การปรุงอาหารของชาวลาว ส่วนใหญ่จะกระบวนการต้ม แกง นึ่ง คั่ว ยำ อั่วคือการอัดไส้เอาะ คือลักษณะคล้ายแกงแต่นี้น้อยกว่า ปิ้ง และขนาบ ซึ่งเป็นการนำอาหารที่ปรุงแล้วมาห่อใบตองแล้วนำไปปิ้งให้สุกด้วยไฟอ่อน ๆ และ 5) การกินอาหารคู่กับข้าวเหนียวหนึ่ง

ในอดีตชาวลาวชุมชนบ้านสบคำเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย โดยเฉพาะเรื่องอาหารการกินส่วนพัฒนาการเรื่องอาหารการกินในชุมชนนั้นเดิมชาวบ้านได้แสวงหามาจากป่าและปลูกไว้บริโภคเองแต่ปัจจุบันรูปแบบของการได้มาซึ่งอาหารมีอยู่ 2 ทางคือ

1. อาหารที่เกิดจากธรรมชาติโดยมากจะเป็นจำพวกพืชผักที่ขึ้นเองตามธรรมชาติบางอย่างมีตลอดทั้งปีบางอย่างขึ้นตามฤดูกาลซึ่งอาหารที่เกิดตามธรรมชาติได้แก่หน่อไม้เห็ดโคนเห็ดขดผักตำลึง ผักเต่าผักตบผักบุ้งสาหร่ายสายบัวผักแว่น เป็นต้น ผู้คนในชุมชนจะออกไปเก็บผัก หาของป่า เป็นกิจวัตรประจำวัน

2. อาหารที่ปลูกไว้บริโภคเองโดยมากจะเป็นพืชผักสวนครัวที่ปลูกตามรั้วบ้านหรือในไร่นาสวนเช่นพืชล้มลุกได้แก่ผักกาดคะน้ำถั่วฝักยาวบวบผักบุ้งฟักแวงฟักทองแดงเป็นต้นพืชยืนต้นได้แก่ชะอมแคกฐินมะรุมยอเป็นต้นในบางครั้งชาวบ้านก็นำมาแลกเปลี่ยนกันหรือเก็บไปกินก่อนแล้วค่อยมาให้ทีหลังก็ได้ใครมีมากก็แบ่งให้คนอื่นทานไม่มีการซื้อขาย

ทั้งนี้วัฒนธรรมการกินอาหารลาว มีลักษณะและรสชาติที่แตกต่างกันไปตามแต่ละภูมิภาค เช่น อาหารหลวงพระบางซึ่งถือว่าเป็นอาหารภาคเหนือของลาว มีรสชาติเบาที่สุดในบรรดาอาหารลาวของทั้งสามภาค เนื่องจากในอดีต หลวงพระบางเป็นเมืองหลวงของลาวเป็นเวลานาน อาหารแบบหลวงพระบางจึงถูกเปรียบว่าเป็นอาหารของผู้ดีหรืออาหารชาววัง ซึ่งเน้นการนึ่ง ต้ม เป็นส่วนใหญ่ วิธีการปรุงไม่ซับซ้อน อาหารประจำเมืองของหลวงพระบางคือ “เอาะหลาม” ซึ่งเป็นเอกลักษณ์หากินไม่ได้ในถิ่นอื่นของเมืองลาว เครื่องปรุงที่ขาดไม่ได้ของเมนูนี้คือ “สะค่าน” เถาไม้ประจำถิ่น

นอกจากนั้นยังมีการนำ “โค” ซึ่งเป็นสาหร่ายน้ำจืดมาประกอบอาหาร โดยการทำไคแผ่นทอดกินคู่กับแจ่วบอง “เส้นส้มไข่ปลาบึก” ทำจากไข่ปลาบึกทอด เป็นต้น ในขณะที่อาหารหลวงพระบางจะคล้ายกับอาหารภาคเหนือของไทย อาหารลาวที่เวียงจันทน์และลาวใต้ในจำปาสักก็เช่นกันที่มีลักษณะคล้ายกับอาหารอีสานของไทย โดยเฉพาะริมฝั่งโขงที่แสดงถึงการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมการกินระหว่างกันในบริเวณพื้นที่ภูมิศาสตร์ที่เหมือนกัน

เช่นเดียวกับชาวไทยเชื้อชาติลาวในชุมชนบ้านสบคำ ได้นำเอาวัฒนธรรมการกิน การทำอาหารจากบรรพบุรุษการที่บ้านสบคำประชิดติดกับประเทศลาว ทำให้ได้รับอิทธิพลจากประเทศข้างเคียงในเรื่องอาหารการกิน นอกจากนี้วัฒนธรรมการกินระหว่างไทยกับลาวที่เหมือนกันแล้ว อาหารเวียดนามยังได้เข้ามาเป็นที่นิยมในการกินของประเทศลาวด้วย เช่น “เผอลาว” โดยแทนที่ด้วยกะปิกับพริกย่างเป็นส่วนผสม “พันผัก” ซึ่งเป็นการพันผักกับเนื้อสัตว์รวมถึง ปอเปี๊ยะสด และปอเปี๊ยะทอดแบบลาว ในขณะที่ลาวยังคงได้รับวัฒนธรรมการกินของฝรั่งเศสด้วย ไม่ว่าจะเป็น สลัดหลวงพระบาง ข้าวจีป่าเต้ หรือ ขนมปังบาแกตซึ่งทำด้วยต้นบดและใส่ไส้ต่างๆ รวมถึงซูปใสของฝรั่งเศส จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมการกินของชุมชนบ้านสบคำ ผสมผสานกับอิทธิพลของวัฒนธรรมการกินของชนชาติต่างๆ ที่เข้ามามีส่วนต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

2.1.4 ด้านความเชื่อ

ความเชื่อเป็นพื้นฐานสำคัญของสังคมมนุษย์ มนุษย์แต่ละกลุ่มนั้นมีความเชื่อแตกต่างกันไป ซึ่งความเชื่อคือความศรัทธา หรือความยึดมั่นถือมั่นที่เป็นซึ่งแกนสำคัญในการดำเนินชีวิตและความมั่นคงของสังคม ความเชื่อมีอยู่หลายระดับ ทั้งในการดำเนินชีวิตประจำวันอันเป็นความเชื่อโดยทั่วไป และความเชื่อที่เกี่ยวกับจิตวิญญาณ โลกนี้โลกหน้า ความดีความชั่ว นรกสวรรค์บาปบุญคุณโทษ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งในภูมิปัญญาเช่นเดียวกับชาวไทยเชื้อสายลาวบ้านสบคำส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ ควบคู่ไปกับลัทธินับถือผีบรรพบุรุษ ส่วนชาวคนที่นับถือศาสนาคริสต์และศาสนาอิสลามมีจำนวนที่ค่อนข้างน้อยมาก วัดในชุมชนเป็นศูนย์กลางของชุมชนที่ชาวบ้านจะหาหรือเกี่ยวกับความกังวลใจหรือขอให้พระสงฆ์สำหรับภูมิปัญญาและคำแนะนำ ชาวบ้านส่วนใหญ่ มักจะหาโอกาสจะเข้าวัดอารามเพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางศาสนาและทำบุญ

จากการสัมภาษณ์ พบว่า ในอดีตบ้านสบคำมีวัดตั้งอยู่ในในกลางชุมชน ชื่อว่า วัดสบคำ เป็นวัดธรรมดาเล็ก ๆ ทั่วไป คนในชุมชนส่วนใหญ่มีความเลื่อมใส ศรัทธาในพระพุทธศาสนา แต่ยังไม่มีการพัฒนาวัดให้มีความเจริญรุ่งเรือง จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์น้ำท่วมชุมชนทำให้วัดสบคำเกิดความเสียหายจึงได้ย้ายวัดขึ้นมาตั้งอยู่บนเนินที่สูงขึ้น ขณะนั้นชาวบ้านได้ค้นพบพระพุทธรูปโบราณ ชื่อ “หลวงพ่อผาเงา” และได้บูรณปฏิสังขรณ์ จนเป็นวัดที่มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักของผู้คนทั่วไป จนมีศรัทธาญาติโยมหลั่งไหลเข้ามากราบไหว้บูชา ขอพร อย่างไม่ขาดสาย จะเห็นได้ว่าประชาชนให้ความสำคัญนับถือพุทธศาสนาและพระสงฆ์มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน วัดได้กลายเป็นส่วน

หนึ่งของสังคมและเป็นศูนย์กลางของสังคม พระสงฆ์นอกจากนำคำสอนของพุทธศาสนาออกไปเผยแผ่ให้กับประชาชนแล้ว ยังช่วยเหลือให้คำปรึกษาแก่ชาวบ้านที่เข้ามาวัด พระสงฆ์จึงเป็นผู้นำแห่งจิตใจและปัญญา วัดเป็นศูนย์กลางของการบริการต่างๆ ของสังคมและศูนยรมจิตใจอย่างแท้จริง คือ เป็นสถานศึกษา เป็นศูนย์กลางทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม เป็นสถานพยาบาล เป็นสถานสงเคราะห์ และเป็นที่พักประชุมของชาวบ้าน

ศีลธรรมและค่านิยมของประชาชนมีรากฐานจากพุทธศาสนา เพราะพุทธศาสนามีความสำคัญและสัมพันธ์กับการจัดระเบียบทางสังคมอย่างลึกซึ้ง คือ ทำให้คนยอมอยู่ในกรอบจารีตประเพณี ทั้งการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนทางศาสนาพุทธอีกทั้งยังเป็นยิ่งกว่ากฎหมายคือ ทำให้ชาวพุทธสามารถทำตามข้อบังคับของสังคมได้โดยที่วัดและสถาบันสงฆ์ถือเป็นกลไกสำคัญที่เข้าถึงความเป็นอยู่ของประชาชนและมีอิทธิพลต่อสังคมโดยรวมมากที่สุด ความเชื่อเป็นสิ่งที่มีบทบาทและยังคงมีความสำคัญต่อจิตใจและพฤติกรรมของชาวบ้านสืบคำในอดีตเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะกับกลุ่มของผู้สูงอายุและกลุ่มที่อยู่ในวัยกลางคนซึ่งความเชื่อดังกล่าวมีปรากฏอยู่ทั่วไปในท้องถิ่นต่างๆแต่อาจจะแตกต่างกันที่รายละเอียดในแต่ละชุมชน

ความเชื่อหลักของชุมชนบ้านสบคำชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชนมีความยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาโดยได้ปฏิบัติตามลัทธิธรรมต่างๆได้แก่การรักษาศีลปฏิบัติธรรมการทำบุญตักบาตรทุกวันการทำบุญตามประเพณีในรอบปีเช่นวันขึ้นปีใหม่วันมาฆบูชาวันวิสาขบูชาวันอาสาฬหบูชาวันเข้าพรรษาวันออกพรรษาวันสงกรานต์การทำบุญกฐินผ้าป่าชาวบ้านจะช่วยกันตามกำลังศรัทธาของครอบครัวและการทำบุญในวันสำคัญต่างๆเช่นวันพ่อแห่งชาติวันแม่แห่งชาติชาวบ้านก็จะร่วมกันทำบุญตักบาตรภายในวัดถวายเป็นพระราชกุศลประจำปี

2.1.5 ด้านประเพณี

ประเพณีในชุมชนลาวบ้านสบคำส่วนใหญ่จะเป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาเกือบทั้งหมดได้แก่วันมาฆบูชาวันวิสาขบูชาวันอาสาฬหบูชาวันเข้าพรรษาวันออกพรรษาบุญจุล กฐินบุญผ้าป่างานบวชประเพณีทานข้าวจี๋-ข้าวหลาม ส่วนวันสงกรานต์การเกิดงานแต่งงานศพทั้งหมดนี้แม้ว่าจะเป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับคนแต่ด้วยภูมิปัญญาและความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาชาวบ้านจึงได้นำมาประยุกต์เข้ากับตนเองและพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาได้เข้ามามีบทบาทสำคัญด้วยทุกครั้งส่วนงานวันสงกรานต์แม้จะเป็นพิธีพราหมณ์แต่บทบาทของวัดและพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาก็มีส่วนสำคัญต่อประเพณีนี้อย่างมากอย่างไรก็ตามแม้ว่าชาวบ้านจะมีความมั่นคงในความเชื่อและประเพณีดังกล่าวแต่ด้วยการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในปัจจุบันทำให้ชาวบ้านในชุมชนต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตไปด้วยความเชื่อและประเพณีที่เคยให้ความสำคัญด้วยการร่วมมือร่วมใจกันจัดทำกิจกรรมเหล่านี้ด้วยความศรัทธาเลื่อมใสอย่างแท้จริงปัจจุบันได้กลายเป็นเพียงประเพณีที่จัด

ขึ้นตามความเชื่อของบรรพบุรุษเท่านั้น ประเพณีที่สำคัญในชุมชนบ้านสบคำ และมีรูปแบบการเปลี่ยนแปลงจากอดีต ได้แก่ ประเพณีทานข้าวจี-ข้าวหลาม ประเพณีไหลเรือไฟ

1) ประเพณีทานข้าวจี

ชาวลาวบ้านสบคำยังนิยมสืบสานประเพณีทานข้าวจี-ข้าวหลามอยู่ในปัจจุบัน แม้ว่าวิถีชีวิตและวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตทุกวันนี้ไม่เป็นเช่นในอดีตก็ตาม เพื่อเป็นการอนุรักษ์ไว้ให้คนรุ่นหลังได้ปฏิบัติสืบทอดต่อกันไม่ให้สูญหาย ประเพณีดังกล่าวจะจัดขึ้นในวันเพ็ญเดือน 3 ของลาว หรือเดือนมกราคมตามปฏิทินสากล เป็นเดือนที่ชาวนาเก็บเกี่ยวข้าวแล้วนำไปใส่ยุ้งฉาง ชาวลาวนิยมทำบุญทำทานก่อนที่ตัวเองจะบริโภค เพื่ออุทิศส่วนกุศลแก่เทพยดา มีแม่โพสพ เป็นต้น ให้ช่วยคุ้มครองดูแลข้าวเปลือกในยุ้งฉางหลงข้าวของตน มิให้สิ่งอื่นใดมารบกวน ทำให้การกินข้าวเปลือกหมดเร็ว บุญข้าวจีจัดหลังจากมาฆบูชาชาวลาจะนำข้าวจี (ข้าวเหนียว) นึ่งสุก ปั้นเป็นก้อนเท่าไข่เปิดทาเกลือ นำไปเสียบไม้ย่าง จากนั้นตีไข่ทาให้ทั่วแล้วย่างจนไข่สุก และถอดไม้ออกนำน้ำตาลอ้อยยัดใส่ตรงกลางเป็นไส้ นำไปถวายพระสงฆ์ในช่วงที่หมดฤดูทำนาแล้ว เพื่อเป็นการทำบุญ

ในอดีตก่อนจะถึงวันบุญทานข้าวจีชาวบ้านจะพร้อมใจกันเข้าป่าหาฟืนและไม้เสียบข้าวจี ไม้ที่นิยมมาทำฟืนคือ ไม้ตัว ซึ่งเป็นไม้ที่ให้ถ่านได้ดี ส่วนไม้ที่นำมาเสียบข้าวจีคือ ไม้ไผ่ เมื่อได้ไม้พอสมควรแล้วจะนำมารวมไว้ที่วัด ในอดีตชาวบ้านในชุมชนส่วนมากประกอบอาชีพทางกสิกรรมอยู่กับพื้นที่เมื่อเสร็จงานจากท้องไร่ ท้องนา หรือสวน แล้วมีเวลาว่าง จึงเป็นผลทำให้ชาวบ้านสามารถรวมตัวกันได้โดยง่ายและสะดวกในการทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกัน หนึ่งในก่อนวันบุญข้าวจีชาวบ้านจะมานำสิ่งของ และสิ่งต่าง ๆ โดยเฉพาะข้าวเหนียวและเครื่องปรุงข้าวจี เช่น เกลือ ปลาร้า ไข่ น้ำตาล น้ำอ้อย ฯลฯ มารวมตัวกันที่วัดเพื่อจัดเตรียมการทำข้าวจี คิณนั้นชาวบ้านจะมีกิจกรรมทำร่วมกัน เช่น มีการขับร้องเพลงพื้นบ้าน พุดคุยกัน เพื่อเป็นการรอเวลา พอถึงเวลาตีสามหรือตีสี่ชาวบ้านจะเริ่มจุดฟืนที่เตรียมเอาไว้เพื่อให้ได้ถ่าน ในขณะที่เดียวกันข้าวเหนียวที่แช่เอาไว้จะนำมานึ่ง พอหนึ่งเสร็จแล้วชาวบ้านจะนำเอามาข้าวเหนียวนั้นมาปั้นเป็นรูปแบบต่าง ๆ ตามความชอบ หลังจากนั้นจะนำเอาไม้ไผ่ที่เหลาให้แหลมมาเสียบกับก้อนข้าวที่ปั้นเอาไว้ แล้วนำไปย่างไฟจนสีข้าวเหลืองน่าทาน ชาวบ้านจะนิยมทาไข่ใส่เกลือและน้ำปลาร้าเป็นการเพิ่มรสชาติให้อร่อย พอถึงเวลารุ่งเช้าพระและเณรออกบิณฑบาต ข้าวจีทั้งหลายที่สุกแล้วจะถูกนำไปใส่บาตรและถวายพระเมื่อทำบุญถวายข้าวจีเสร็จชาวบ้านจะมีความเอิบอิ่มใจ และรวมตัวกันทานข้าวจีที่เหลือจากการทำบุญอย่างมีความสุข

2) ประเพณีบุญไหลเรือไฟ

ประเพณีไหลเรือไฟ เป็นประเพณีของชาวลาว ภาษาท้องถิ่นเรียกว่า “เฮือไฟ” จัดขึ้นในช่วงเทศกาลออกพรรษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบูชารอยพระพุทธรูปของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ณ ริมฝั่งแม่น้ำนัมทามหานที โดยมีประวัติความเป็นมาดังนี้ กล่าวคือพระพุทธรูปเจ้าเสด็จไปฝั่งแม่น้ำนัมทามหานที ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของพญานาค พระพุทธรูปองค์ได้แสดงธรรมเทศนาโปรดพญานาคที่เมืองบาดาล

และพญานาคได้ทูลขอพระพุทธองค์ประทับรอบพระบาทไว้ ณ ริมฝั่งแม่น้ำนัมมทานทานที่ ต่อมา บรรดาเทวดา มนุษย์ ตลอดจนสัตว์ทั้งหลายได้มาสักการบูชา รอยพระพุทธบาท นอกจากนี้ประเพณี ไหลเรือไฟยังจัดขึ้นเพื่อขอขมาลาโทษแม่น้ำที่ได้ทิ้งสิ่งปฏิกูล และเป็นการเอาไฟเผาความทุกข์ให้ลอยไปกับสายน้ำ

เรือไฟ หรือ เเหือไฟ หมายถึง เรือที่ทำด้วยท่อนกล้วย ไม้ไผ่ หรือวัสดุที่ลอยน้ำ มีโครงสร้าง เป็นรูปต่าง ๆ ตามต้องการ เมื่อจุดไฟใส่โครงสร้าง เปลวไฟจะลุกเป็นรูปร่างตามโครงสร้างนั้น

"ไหลเรือไฟ" เป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่ง ที่พุทธศาสนิกชนชาวลาว ยึดถือปฏิบัติ สืบทอด กันมา แต่ครั้งโบราณ ประเพณีการไหลเรือไฟ บางที่เรียกว่า "ล่องเรือไฟ" "ลอยเรือไฟ" หรือ "ปล่อยเรือไฟ" ซึ่งเป็นลักษณะที่เรือไฟเคลื่อนที่ไปเรื่อย ๆ

งานประเพณีไหลเรือไฟ นิยมปฏิบัติกันในเทศกาลออกพรรษา ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 หรือ วันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ประเพณีไหลเรือไฟ มีความเชื่อเกี่ยวโยง สัมพันธ์กับข้อมูลความเป็นมา หลายประการ เช่น เนื่องจากการบูชารอยพระพุทธบาท การสักการะพกาพรหม การบวงสรวงพระ ชาติจุฬามณี การระลึกถึงพระคุณ ของพระแม่คงคา เป็นต้น

เรือไฟประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นท่อนสำหรับลอยน้ำ จะใช้ไม้ที่ลอยน้ำ มาผูกติดกัน เป็นแพ และส่วนที่เป็นรูปร่างสำหรับจุดไฟ เป็นส่วนที่อยู่บนท่อน ใช้ไม้ไผ่ ลำยาวแข็งแรง ตั้งปลายขึ้น ทั้ง 3 ลำ เป็นเสารับน้ำหนักของแพลง และแพลงนี้ ก็ทำด้วยไม้ไผ่ขนาดเล็กมาผูกยึดไว้ด้วยกัน เป็นตาราง สี่เหลี่ยม ระยะห่างกันประมาณ คืบเศษ มัดด้วยลวดให้แน่น วางราบบนพื้น เมื่อวางแผนงานออกแบบ บนแพงว่า ควรเป็นภาพอะไร การออกแบบในสมัยก่อน ออกแบบเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับ ศาสนาพุทธ เช่น พุทธประวัติ เป็นต้น

4.2 สภาพวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

4.2.1 ด้านภาษา

ชาวไทยเชื้อชาติลาวในอดีตยังคงรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนไว้ได้ ถึงแม้ว่ากาลเวลาจะ ล่วงเลยมานาน ทำให้เห็นถึงความพยายามในการสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดจากคนรุ่น หนึ่งสู่คนรุ่นหนึ่ง อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของพวกเขาได้เป็นอย่างดี ถึงแม้ว่าวัฒนธรรมจากภายนอกจะแพร่กระจายเข้ามาสู่หมู่บ้านนี้จนมีหลายสิ่งเปลี่ยนแปลงไป แต่ วัฒนธรรมที่ยังเห็นได้ชัดอยู่ คือ ภาษา กล่าวคือ ในอดีตชุมชนบ้านสบคำยังมีการใช้ภาษาพูดเป็นของ ตนเอง ถึงแม้ว่าปัจจุบันมีการผสมผสานทางวัฒนธรรม แต่ชาวไทยเชื้อชาติลาวยังคงอนุรักษ์ภาษาของ ตน

จากการสัมภาษณ์คนในชุมชน พบว่า ปัจจุบันชาวไทยเชื้อชาติลาวในชุมชนบ้านสบคำมีการ ใช้ภาษาลาวน้อยลง โดยจะแบ่งออกเป็น 2 Generations คือ

Generation 1 นับตั้งแต่บรรพบุรุษก่อนที่อพยพมาตั้งรกรากถิ่นฐานบ้านสบคำ เช่น ทวด ปู่ ย่า ตา ยาย จนถึง พ่อแม่ ซึ่งพบว่า Generation นี้ มีการใช้ภาษาลาวมาแต่กำเนิด และยังใช้มาจนถึงปัจจุบัน เรียกได้ว่า เป็น Generation ที่ยังรักษาวัฒนธรรมภาษาหรือเอกลักษณ์ของเชื้อชาติลาวได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้อาจเกิดจากสภาพสังคมในอดีตที่ยังไม่เปิดกว้าง และยังไม่มีการผสมผสานทางวัฒนธรรม อีกทั้งในอดีตนั้นประชาชนส่วนมากจะฟังและพูดได้อย่างเดียว ระบบภาษาเขียนยังไม่มี การเรียนการสอน เพราะในอดีตยังไม่มีโรงเรียนที่เปิดสอนหนังสือ ชาวบ้านจึงเรียนรู้ภาษาจากการฟัง และการพูดเท่านั้น

Generation 2 นับตั้งแต่คนที่เกิดในประเทศไทย หลังจากที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานบ้านสบคำ เป็นต้นมา และมีการเปลี่ยนแปลงผสมผสานวัฒนธรรมเกิดขึ้นในชุมชน มีโรงเรียนให้เด็กได้เรียน หนังสือ มีการสอนภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ให้เด็กได้รู้ภาษาและวัฒนธรรมเพื่อนบ้าน พอเวลาผ่านไป นานเข้าย่อมเกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนตามกาลเวลาที่เปลี่ยนผันไป เด็กรุ่นใหม่จึงพูดได้หลาย ภาษา เช่น พูดภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาพม่า ชาวบ้านสบคำที่สามารถใช้ภาษาไทยมี จำนวนเพิ่มมากขึ้นกว่าอดีต อันเนื่องมาจากการติดต่อสื่อสารกันมากขึ้น มีการรับสื่อสารมวลชนของ ไทยมากขึ้น และมีการเรียนรู้ภาษาไทยเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจหรือการค้าใน ระดับชายแดนระหว่างไทยกับลาวที่ขยายตัวเพิ่มขึ้นในปัจจุบัน

การสื่อสารระหว่างภาษาไทยและภาษาลาวในสถานการณ์การสื่อสารในชีวิตประจำวันนั้น คนลาวส่วนมากจะพูดภาษาลาวในฐานะภาษาประจำชาติของตนเอง ขณะที่คู่สนทนาที่เป็นคนไทย (ที่ พูดภาษาไทยกลางเป็นภาษาแม่) จะใช้ภาษาไทยกลางในการสื่อสาร รูปแบบการสื่อสารนี้ต่างฝ่ายต่าง พยายามทำความเข้าใจภาษาของกันและกัน โดยการหาความหมายจากคำศัพท์ที่ใช้เหมือนกันถ้าหาก ไม่เข้าใจคำศัพท์ก็จะสอบถามความหมายซึ่งถือเป็นการเรียนรู้และเพิ่มคลังคำศัพท์ให้มากขึ้น

ซึ่งอดีตนั้นประชาชนส่วนมากจะฟังและพูดได้เท่านั้น แต่ปัจจุบันสามารถอ่านภาษาไทยได้ อย่างไรก็ตาม โดยภาพรวมแล้วความสามารถในการสื่อสารด้วยภาษาไทยของคนชาวไทยเชื้อชาติลาว นั้นเพิ่มขึ้น จนสามารถพูดภาษาไทยกับคนไทยโดยใช้สำเนียงภาษาไทยกลางได้คล่องมากขึ้น กล่าว โดยภาพรวมแล้วคนไทยเชื้อสายลาวมีการเรียนรู้ภาษาไทยและมีความสามารถในการสื่อสาร ภาษาไทยเพิ่มขึ้น สามารถสื่อสารได้ทั้งภาษาไทยและภาษาลาว และสามารถเลือกภาษาที่จะสื่อสารใน บริบทต่าง ๆ ได้เพิ่มขึ้น

4.2.2 ด้านการแต่งกาย

การนุ่งห่ม การแต่งกายในสมัยปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะรูปแบบของการนุ่งห่ม มีความทันสมัยและสากลไปกว่าเดิม

ผู้ชายโดยทั่วไปมีการนุ่งห่มหลายแบบเช่น นุ่งชุดซาฟารี เสื้อแขนสั้น แขนยาว คอตั้ง กางเกงขายาว (ไม่นิยมนุ่งกางเกงสีแดง และ สีเหลือง) นุ่งชุดสุภาพธรรมดา เอาเสื้อเข้าข้างในกางเกง ใส่เข็มขัดสีดำ ตัดผมจอน หวีผมเปีย หรือ หวีไปทางตั้ง การใช้น้ำหอม สเปย์ ให้พอเหมาะสม

ผู้หญิง การนุ่งห่มมีหลายแบบกว่าผู้ชาย แต่โดยทั่วไปแล้ว นุ่งชิ้นผ้ายี่ ชิ้นไหม สีเรียบ เสื้อแขนสั้น แขนยาว เอวปล่อย หรือ เสื้อเข้าข้างใน ใส่เข็มขัด รองเท้ารัดส้น หวีผมเรียบร้อยด้วยการมัดปล่อยผม นุ่งเครื่องให้ถนอมร่างกาย ไม่นุ่งกางเกง และ เสื้อสายเดี่ยว การใช้เครื่องสำอางให้พอดีพองามกับกาลเทศะนั้นๆในปัจจุบันถึงแม้จะมีการพัฒนาทางเทคโนโลยีจนทำให้วัยรุ่นสาวของประเทศนุ่งกางเกงหรือใส่สายเดี่ยวนั้น แต่เวลามีงานบุญต่างๆก็จะได้เห็นภาพที่น่าประทับใจ คือผู้หญิงลาวจะพร้อมใจกัน “นุ่งชิ้น เปียงแพ”

การที่สังคมก้าวเข้าสู่โลกยุคโลกาภิวัตน์ ที่เข้ามาพร้อมกับคำว่า “การนำความเจริญมาสู่ชุมชน” ทำให้วัฒนธรรมอันดั้งเดิมถูกแทรกซึมทีละเล็กละน้อย ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การแต่งกายของคนไทยเชื้อสายลาวเริ่มเปลี่ยนแปลงตามมาด้วยเห็นได้จากผู้คนส่วนใหญ่หันมานิยมใช้เสื้อผ้าสำเร็จรูปที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ โดยเฉพาะผู้หญิงนิยมใส่กางเกงมากขึ้น ซึ่งเป็นค่านิยมที่กำลังพัฒนาและเผชิญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สิ่งดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อการสืบทอดภูมิปัญญาการตำหูกของลาวไม่มากนักน้อยการปลูกฝังค่านิยมในการตำหูกให้เป็นคุณสมบัติประจำตัวของผู้หญิงลดน้อยลงคนรุ่นใหม่ที่เป็นนักเรียนหนังสือในเมืองหรือไปทำงานในเมืองล้วนแต่งกายตามแบบคนพื้นเมือง ไม่สวมใส่ชุดประจำชาติลาว แม้กระทั่งคนที่แต่งงานย้ายถิ่นจะเลิกการแต่งกายในชุดลาวเป็นอันดับแรก ซึ่งจะทำให้ค่อย ๆ เห็นห่างจากกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีของเชื้อชาติลาว เนื่องจากปัจจัยทางเวลาระยะทางและสภาวะแวดล้อมใหม่

4.2.3 ด้านการบริโภค

ปัจจุบันชาวไทยเชื้อชาติลาวบริโภคอาหารสำเร็จรูปมากขึ้นรวมถึงอาหารที่ได้จากตลาด เพราะมีความสะดวกสบายในชุมชนมีร้านค้าขายของชำและมีรถเข้ามาขายอาหารสามารถเลือกซื้อได้ตามความต้องการมีทั้งเนื้อสัตว์พืชผักผลไม้ถ้าต้องการอาหารจำนวนมากก็นำเข้าไปหาซื้อได้ในตลาดตัวอำเภอ ประเภทของอาหารการกินในชุมชนบ้านสบคำไม่แตกต่างจากชุมชนอื่นในพื้นที่ใกล้เคียงมากนักเพราะส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเมื่อหลายร้อยกว่าปีก่อนทำให้รูปแบบอาหารการกินไม่แตกต่างกัน แต่อาหารที่นำมาบริโภคจะแตกต่างจากอดีตโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ ในอดีตกินของป่าและพืชผักตามธรรมชาติ การปรุงอาหารนิยมใส่ปลาร้า เช่น อาหารจำพวกแกง ลาบ แต่ปัจจุบันไม่นิยมนำมาเป็นเครื่องปรุง และผู้คนส่วนใหญ่จะซื้ออาหารจากท้องตลาด ส่วนวิธีการทำอาหารมีหลากหลายรูปแบบมากขึ้น โดยสามารถแยกประเภทของอาหารการกินได้ดังนี้

1. ประเภทต้มหรือแกงเผ็ดเป็นอาหารที่มีรสชาติเผ็ดใส่เครื่องปรุงที่มีรสเผ็ดจัดเค็มจัดเปรี้ยวจัดทำให้อาหารที่ปรุงเสร็จแล้วมีรสชาติเข้มข้นยิ่งขึ้นได้แก่แกงเขียวหวานแกงคั่วส้มแกงส้มแกงป่าผัดเผ็ดผัดพริกแกงพะแนงแกงเลียงเป็นต้นซึ่งประเภทแกงที่กล่าวมานี้มีทั้งใส่กะทิและไม่ใส่กะทิ
2. ประเภทต้มหรือแกงจืดเป็นอาหารประเภทที่ปรุงแบบรสจืดไม่ใส่เครื่องปรุงประเภทเผ็ดและเค็มจัดได้แก่ต้มจืดหมูจืดไก่ต้มจืดเป็ดต้มกะทิเป็นต้นซึ่งอาหารประเภทนี้บางอย่างปรุงรสชาตืหวานบางอย่างปรุงรสชาตืเปรี้ยวบางอย่างเน้นที่กะทิขึ้นอยู่กับความนิยมบริโภคของแต่ละครอบครัว
3. ประเภทผัดเป็นอาหารประเภทที่ปรุงด้วยเนื้อสัตว์ไข่โดยใช้เครื่องปรุงสำเร็จรูปมาเป็นส่วนผสมหลักทำให้ได้รสชาติได้แก่น้ำปลาซอสซีอิ้วพริกน้ำตาลเป็นต้นซึ่งอาหารประเภทผัดได้แก่สายบัวผัดกุ้งผัดผักผัดหมีกรอบผัดหมีเปียกผัดดอกโสนผัดเปรี้ยวหวานข้าวผัดก้วยเตี๋ยไข่เจียวเป็นต้น
4. ประเภทยำเป็นอาหารประเภทที่มีรสชาติจัดนิยมใส่เครื่องปรุงที่ชาวบ้านปลูกไว้เองจำพวกข่าตะไคร้เพื่อดับกลิ่นได้แก่ยำมะเขือยำหอยแครงยำหัวปลีลาบไก่ลาบปลาลาบเป็ดลาบหมูน้ำตก
5. ประเภทเครื่องจิ้มเป็นวิธีการปรุงอาหารขึ้นมาเพื่อรับประทานแต่ต้องอาศัยอาหารชนิดอื่นมาทานร่วมถึงจะรับประทานได้ได้แก่น้ำพริกกะป็น้ำพริกเผา น้ำพริกมะขาม น้ำพริกตาแดง น้ำพริกแมงดา น้ำพริกปลาทูน้ำพริกปลาร้านอกจากนั้นยังมีจำพวกหลนเต้าเจี้ยวหลนปูหลน ปลาร้าหลน
6. ประเภทขนมหวานเป็นขนมที่ทำขึ้นเพื่อรับประทานตามฤดูกาลหรือเพื่อใช้ในงานพิธีตามเทศกาลต่างๆได้แก่ข้าวหลามนางเลียบแตงไทยกระยาสารทส่วนขนมหวานที่มีการทำรับประทานตลอดทั้งปีไม่แตกต่างจากชุมชนอื่นมีทั้งขนมที่ปรุงขึ้นเองได้แก่บัวลอยบวชฝักทองบวชกล้วยขนมตาลกล้วยฉาบมันฉาบลอดช่องเป็นต้นอีกประเภทหนึ่งเป็นขนมหวานที่พ่อค้าแม่ค้าในชุมชนนำมาจำหน่ายมีหลากหลายรสชาติให้ชาวบ้านเลือกรับประทานได้มีราคาตั้งแต่ 1-10 บาทวิธีถนอมอาหารในอดีตเวลาที่ชาวบ้านได้อาหารมาแล้วชาวบ้านจะใช้วิธีการถนอมอาหารด้วยการเก็บรักษาแบบง่ายๆเพื่อไม่ให้อาหารนั้นเน่าเสียเร็วเช่นเมื่อได้เนื้อสัตว์มาแล้วนำมาปรุงอาหารไม่หมดก็จะใช้วิธีรวนเค็มไว้ปรุงอาหารในวันรุ่งขึ้นหรือนำมาหมักกับเกลือนำไปตากแดดใช้เก็บรักษาได้หลายวันในบางครั้งก็ใช้วิธีย่างไฟให้สุกแห้งกรอบก็สามารถเก็บรักษาได้นานเช่นกันแต่ปัจจุบันชาวบ้านมีวิธีการถนอมอาหารเพิ่มขึ้นเช่นการดองผักกาดมะยมและมะขามส่วนการกวนมีกระยาสารทและมะม่วงการฉาบมีมันและกล้วยการเชื่อมมีกล้วยฝักทองและมันและการแช่เย็นมีทั้งใช้ตู้เย็นและถังน้ำแข็งไว้แช่ในกรณีมีงานใหญ่เพื่อป้องกันเนื้อหรือผักเน่าเสียสำหรับข้อห้ามเกี่ยวกับอาหารการกินของชาวบ้านถ้าเป็นคนป่วยห้ามกินผักชะอมหน่อไม้ต้องอาหารทะเลเมื่อคนป่วยทานอาหารเหล่านี้เข้าไปจะทำให้เกิดการผิดปกติได้ส่วนผู้หญิงเวลาคลอดใหม่ๆหรือมีประจำเดือนห้ามกินแกงมะรุ้มแกงหอยขมเพราะชาวบ้านเชื่อว่ามะรุ้มมีตัวยางบางอย่างทำให้เป็นอันตรายต่อมดลูกผู้หญิงเมื่อกินแกงมะรุ้มเข้าไปทำให้เกิดอาการผิดปกติได้

นอกจากนั้นชาวบ้านสบบคำยังใช้มะรุ้มทำให้คนหายจากอาการเมาได้โดยการเอานำเปลือกมะรุ้มมาให้ดมจะทำให้มีอาการดีขึ้น

4.2.4 ด้านความเชื่อ

ความเชื่อเป็นสิ่งที่มิมีบทบาทและยังคงมีความสำคัญต่อจิตใจและพฤติกรรมของชาวบ้านอย่างมาก โดยเฉพาะกับกลุ่มของผู้สูงอายุและกลุ่มที่อยู่ในวัยกลางคน ซึ่งความเชื่อดังกล่าวมีปรากฏอยู่ทั่วไปในท้องถิ่นต่าง ๆ แต่อาจจะแตกต่างกันที่รายละเอียดในแต่ละชุมชน จากการศึกษาดังกล่าวสามารถแบ่งความเชื่อออกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ความเชื่อในพระพุทธศาสนา เป็นความเชื่อหลักของชุมชนมีความยึดมั่นในหลักธรรม คำสอนของพระพุทธศาสนาโดยได้ปฏิบัติตามหลักธรรมต่าง ๆ ได้แก่การรักษาศีล ปฏิบัติธรรม การทำบุญตักบาตร

2. ความเชื่อแบบผสมผสาน เป็นลักษณะความเชื่อระหว่างพระพุทธศาสนากับความเชื่อแบบดั้งเดิมของชาวไทยเชื้อสายลาว ได้แก่การทำบุญอุทิศส่วนกุศลตอบแทนคุณเทพายดา เจ้าที่เจ้าทางที่สถิตอยู่ในชุมชน คอยคุ้มครองรักษาชุมชนและชาวบ้านให้อยู่เย็นเป็นสุขและเพื่อความเป็นสิริมงคล

ผู้วิจัยพบว่าความเชื่อเป็นพื้นฐานทางสังคมทำให้ชุมชนเชื่อชาติลาว บ้านสบบคำดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข จากความเชื่อดังกล่าว สามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการปกครองและสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนได้อย่างยั่งยืน เป็นสิ่งที่มิมีบทบาทและมีความสำคัญต่อจิตใจและพฤติกรรมของชาวบ้านเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวบ้านมีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาทุกหลังคาเรือน เมื่อถึงงานบุญที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาชาวบ้านจะต้องปฏิบัติตามธรรมเนียมที่บรรพบุรุษได้เคยปฏิบัติมาก่อนแล้วเป็นประจำทุกปี

อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติตามธรรมเนียมของคนรุ่นหลังก็ได้เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาในเรื่องของรายละเอียดปลีกย่อยที่ถูกทำให้เรียบง่ายมากขึ้นกว่าในอดีตปัจจุบันจึงเห็นงานบุญในพระพุทธศาสนาของชุมชนบ้านสบบคำเหมือนกับงานบุญในชุมชนอื่นทั่วไป ส่วนความเชื่อแบบผสมผสาน เป็นความเชื่อระหว่างพระพุทธศาสนากับความเชื่อดั้งเดิมของชุมชน

นับแต่วัดพระธาตุผาเงาเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปทุกวันจะมีผู้คนจากถิ่นต่าง ๆ เข้ามานมัสการองค์หลวงพ่อผาเงามากขึ้น ผู้คนเชื่อว่าพระพุทธรูปโบราณองค์นี้เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจแก่ผู้คนที่ได้เข้ามากราบไหว้ โดยเฉพาะชาวพุทธทั่วไป นอกจากความเลื่อมใสศรัทธาต่อองค์หลวงพ่อผาเงาแล้ว ยังมีเจ้าอาวาสผู้เปรียบด้วยปฏิปทา ที่มีเจตนาจะสร้างวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธและศาสนิกชนอื่นผู้ที่สนใจในการเรียนรู้และปฏิบัติตามวิถีพุทธ จะเห็นได้ว่าวัดแห่งนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ทั้งทางด้านสภาพแวดล้อมและความเลื่อมใสของผู้คนที่มาวัดเพิ่มขึ้น ด้วยชาวบ้านในชุมชนบ้านสบบคำนับถือศาสนาพุทธอยู่แล้วและได้รับการนำชักนำที่ดีจากเจ้าอาวาส จึงทำ

ให้ผู้คนเกิดความสำนึกในใจเห็นความสำคัญในการจรรโลง รักษาพระพุทธศาสนาให้มีการดำรงอยู่ตลอดไป โดยการยึดและปฏิบัติตามคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างเคร่งครัดเป็นการทำให้ชุมชนมีความสงบและน่าอยู่ยิ่งขึ้น

กล่าวได้ว่า วัดพระธาตุผาเงาได้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ ศูนย์ปฏิบัติธรรม และเป็นศูนย์รวมวัฒนธรรมของคนลาวในแถบกลุ่มน้ำโขง

4.2.5 ด้านประเพณี

1) ประเพณีบุญข้าวจี

ปัจจุบันชาวบ้านนิยมทำข้าวจีที่บ้านแล้วจึงนำไปถวายพระในยามเช้าที่เดียว เนื่องด้วยวิถีชีวิตสังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย ชาวบ้านไม่สามารถรวมตัวกันได้เหมือนเมื่อก่อน เพราะต่างคนต่างมีวิถีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันมีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย วิธีการทำข้าวจีในปัจจุบันมีความสะดวกสบายมากขึ้น กระบวนการและวิธีการทำข้าวจีได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างเห็นได้ชัดเจน นอกจากจะมีการทำข้าวจีด้วยการย่างแล้วยังมีการทอดอีก ซึ่งวิธีการเหล่านี้ได้เปลี่ยนไปตามสภาพการดำเนินชีวิตในปัจจุบันที่หลายครัวเรือนนิยมใช้แก๊สในการหุงหาอาหาร ด้วยเหตุที่ว่าปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการดำเนินชีวิตชาวบ้านมีการประกอบอาชีพหลากหลาย เช่น รับราชการ ค้าขาย เกษตรกรรม ฯลฯ จึงเป็นการยากที่จะรวมชาวบ้านให้มาปฏิบัติอย่างเช่นในอดีต ด้วยความที่ไม่พร้อมเพียงกันของชาวบ้านในชุมชนจึงเป็นผลทำให้บุญข้าวจีมีการเปลี่ยนแปลงมากโดยเฉพาะรูปแบบของการปฏิบัติสืบสานประเพณีบุญข้าวจี จากการที่เคยรวมตัวกันทำข้าวจีที่วัดก็กลายเป็นการกระทำที่บ้านของตนแทน และวิธีการทำข้าวจีที่เคยย่างไฟอย่างเดียว ปัจจุบันมีการทำการทอดข้าวจีด้วยน้ำมันด้วยกระทะ

2) ประเพณีบุญไหลเรือไฟ

ปัจจุบันเรือไฟนิยมออกแบบให้เข้ากับเหตุการณ์เมื่อได้ภาพก็เริ่มทำลวดลายของภาพโดยส่วนที่จะก่อให้เกิดลายนั้นเป็นไม้ไผ่อันเล็กๆ และลวดคัตให้เป็นลายตามที่ต้องการแล้วใช้ผ้าจิวรเก่ามาฉีกเป็นริ้ว ๆ ชุบน้ำมันยาง (ปัจจุบันเปลี่ยนมาเป็นใช้น้ำมันโซล่า (ดีเซล) เมื่อชุปแล้วก็นำไปตากนาน 6-7 วันหรือไม่ตากก็ได้แล้วนำมาพันกับเส้นลวดจนทั่วและมีริ้วผ้าเส้นเล็กๆวางแนบเป็นแนวยาวทำหน้าที่เป็นสายชนวนเมื่อเวลาจุดไฟเมื่อเรียบร้อยนำไปปักไว้กลางแพโดยผูกติดกับไม้ไผ่ขนาดใหญ่ที่เป็นฐานเมื่อถึงเวลาก็จุดไฟแล้วปล่อยให้ลอยไปตามแม่น้ำ

ในปัจจุบันวิธีทำเรือไฟมีการนำเอาเทคโนโลยีแนวใหม่ ๆ เข้ามาช่วยเช่นการใช้เรือจริงแทนต้นกล้วยหรือไม้ไผ่ใช้ริ้วผ้าชุบน้ำมันดีเซลแทนน้ำมันยางหรือการใช้ไฟฟ้าประดับเรือแทนการใช้ริ้วผ้า ชุบน้ำมันยางเป็นต้นประเพณีการไหลเรือไฟนิยมทำกันในวันขึ้น 15 ค่ำหรือวันแรม 1 ค่ำเดือนสิบเอ็ด พอถึงวันงานชาวบ้านพระภิกษุสงฆ์และสามเณรจะช่วยกันทำเรือไฟเพื่อไปลอยที่แม่น้ำในช่วงเช้าจะมีการประกอบกรุกศุลโดยการไปทำบุญตักบาตรมีการถวายภัตตาหารเพลแล้วเลี้ยงญาติโยมที่มา

ในช่วงบ่ายมีการละเล่นต่าง ๆ เพื่อความสนุกสนานรวมทั้งมีการร้องเป็นการฉลองเรือไฟประมาณ 5-6 โมงเย็นหรือตอนพลบค่ำมีการสวดมนต์รับศีลและฟังเทศน์ถึงเวลาประมาณ 19.00-20.00 น. ชาวบ้านจะนำของกินผ้าเครื่องใช้ขนมข้าวต้มมัด ถั่วฝักยาวกล้วยหอมกล้วย บุหรี่ ฯลฯ ใส่ลงในกระจาดบรรจุไว้ในเรือไฟครั้งถึงเวลาจะจุดไฟให้เรือสว่างแล้วปล่อยเรือให้ลอยไปตามแม่น้ำ

ในช่วงใกล้ออกพรรษาชาวบ้านจะเตรียมจัดเรือไฟโดยเอาต้นกล้วยมาเสียบไม้ต่อกันให้ยาว วางสองแถวหน้าไม้ใต้ออกไขว้เป็นตารางสี่เหลี่ยมและมัดด้วยลวดให้แน่นอนหลังจากนั้นก็จะเป็นหน้าที่ของผู้ออกแบบภาพบนแผงว่าจะสร้างสรรค์อย่างไรต่อจากนั้นก็ให้นำจิ๋วเก่าของพระมาฉีกแล้วขลิบด้วยน้ำมันให้ชุ่มพอประมาณนำไปผึ่งแดดประมาณ 6-7 วันจนมีสีน้ำตาลเข้มนำไปมัดและผูกด้วยลวดภายในเรือจะนำกล้วยอ้อยเผือกมันฝ้านุ่นฝ้าห่มใส่ไว้เพื่อเป็นทานให้แก่ผู้สัญจรไปมาเมื่อถึงเวลาตอนเย็นชาวบ้านต่างพากันลงเรือและร้องเพลงกันอย่างสนุกสนานพอตอนค่ำก็จุดไฟในเรือลากไปกลางน้ำแล้วปล่อยให้เรือลอยไปเรื่อย ๆ โดยยังมีการควบคุมเรืออยู่แต่พอพ้นเขตหมู่บ้านก็จะมีคนมาเอาสิ่งของในเรือไปจนหมด

ต่อมาระยะหลังได้มีการดัดแปลงการทำเรือไฟให้แปลกตาใช้น้ำมันก๊าดหรือน้ำมันโซล่าแทนขี้ไต้แพรวาก็เปลี่ยนมาเป็นถังเหล็กใช้โครงเหล็กเพื่อความทนทานและดัดแปลงรูปร่างได้หลากหลาย จึงได้มีการจัดประกวดเรือไฟขึ้นในงานประเพณีได้รับพระราชทานไฟพระฤกษ์จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เพื่อความเป็นสิริมงคลด้วยในงานประเพณีไหลเรือไฟจะมีความยิ่งใหญ่สวยงามตระการตาแต่ก็มีข้อคิดและสาระที่แฝงอยู่นั้นก็คือชีวิตมนุษย์เป็นอนิจจังเนื่องจากเมื่อมนุษย์เกิดมาก็ต้องดำเนินชีวิตไปด้วยความสุขและความทุกข์แต่สุดท้ายมนุษย์ทุกคนก็ต้องตายชีวิตดับสูญไปในที่สุด

ปัจจุบัน ด้วยเหตุที่ว่าวัดพระธาตุผาเงาเป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไปทั้งในชุมชนและนอกชุมชน ชาวบ้านจึงจัดให้มีกิจกรรมเพิ่มขึ้นในชุมชน เช่น การแข่งเรือไฟ การแข่งเรือพาย ทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักแก่คนทั่วไป เป็นการสร้างเศรษฐกิจอย่างหนึ่งให้ชาวบ้านในชุมชนมีรายได้ การแข่งเรือพายจะจัดขึ้นในช่วงบ่ายของวันออกพรรษา ในพื้นที่ริมแม่น้ำโขง ซึ่งตอนนี้สถานที่นั้นได้มีการปรับ ปูพื้นให้เป็นลานกว้างเพื่อให้สะดวกแก่การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เรือที่นำเอามาแข่งจะเป็นเรือกาบของประชาชนในชุมชนที่ใช้เพื่อการสัญจรตามเรียบแม่น้ำโขง และการประมงในพื้นที่เท่านั้น ซึ่งแต่ละปีจะมีจำนวนเรือแข่งไม่เท่ากัน กิจกรรมนี้ได้สะดวกออกถึงความรัก ความสามัคคีของชาวบ้านในชุมชน ส่วนช่วงค่ำจะเป็นการไหลเรือไฟ เรือไฟในปัจจุบันจะมีหลายรูปหลายขนาดมีการตกแต่งที่สวยงามแตกต่างกันไป ชาวบ้านมีการจัดการประกวดขึ้นเพื่อให้เห็นถึงความตั้งใจ เอาใจใส่ ต่อการสืบสารประเพณี ให้ดีขึ้นเมื่อประกวดเสร็จแล้วการทำพิธีทางศาสนาจะเริ่มขึ้นโดยการนิมนต์พระมาสวด หลังจากนั้นเรือไฟทุกรำจะนำลงไปล่องแม่น้ำโขง เนื่องด้วยปัจจุบันผู้คนตระหนักถึงการรักษาสภาพแวดล้อมเรือไฟเพื่อเป็นการเรือไฟบางลำเมื่อเสร็จจากพิธีทางศาสนาแล้วชาวบ้านจะเก็บไว้ไม่ให้ไหลไปเสียเปล่า ส่วนเรือ

ไฟที่ทำจากวัสดุธรรมชาติเช่น ไม้ไผ่ และหยวกกล้วยนั้นจะปล่อยให้ไหลไปตามน้ำได้เนื่องจากไม่ทำร้ายสภาพแวดล้อมมากนักนับแต่ประเทศไทยได้นำแผนพัฒนาเศรษฐกิจเข้ามาปรับใช้ในสังคมชาวบ้านในชุมชนบ้านสบคำได้มองเห็นโอกาสที่จะทำให้ชุมชนมีการพัฒนา โดยการส่งเสริมชุมชนให้มีกิจกรรมเพิ่มขึ้น เช่นการแข่งเรือกาบ และการประกวดเรือไฟ

4.3 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

จากที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่หมู่บ้านชาวไทยเชื้อชาติลาวในหมู่ที่ 5 ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายโดยการสังเกต สัมภาษณ์ สทนากลุ่มย่อย กับกลุ่มประชากร พบว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ได้แก่

4.3.1 การเพิ่มของประชากร

ชุมชนลาวบ้านสบคำมีประชากรเพิ่มขึ้นซึ่งได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานทำมาหากินบริเวณชุมชนบ้านสบคำในระยะเริ่มแรกมีเพียง 20 ครัวเรือนเท่านั้นเมื่อเวลาผ่านไปจำนวนครัวเรือนต่างๆได้เพิ่มปริมาณและขยายตัวออกไปเรื่อยๆจากห้าครัวเรือนเป็นร้อยครัวเรือนกระทั่งปัจจุบันชุมชนบ้านสบคำมีจำนวนมากกว่า 340 ครัวเรือนและมีแนวโน้มว่าจำนวนดังกล่าวจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆเนื่องจากสมาชิกแต่ละครัวเรือนมีจำนวนเพิ่มขึ้นจึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ชาวบ้านในชุมชนรับเอาอาชีพใหม่จากภายนอกเข้ามาดำเนินการในครัวเรือนเพื่อเป็นการเสริมรายได้ในอาชีพเกษตรกรรมที่มีอยู่เดิมเพียงการปลูกข้าวการเพิ่มขึ้นจำนวนประชากรดังกล่าวยังได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้านต่างๆภายในชุมชนอีกด้วยทำให้ความต้องการในการใช้ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตเช่นอาหารที่อยู่อาศัยเครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรคเพิ่มขึ้นตามจำนวนของประชากรในชุมชนที่เพิ่มขึ้นด้วยและเมื่อทรัพยากรที่มีอยู่ไม่เพียงพอต่อความต้องการจึงจำเป็นต้องทำงานอื่นนอกจากภาคเกษตรกรรมเพื่อให้ได้ผลผลิตมากขึ้นในการดำรงชีวิตอยู่ในปัจจุบันในชุมชนลาวบ้านสบคำเกิดจากการแต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์สาเหตุที่มีการแต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวเนื่องจากประชากรที่อยู่ในชุมชนได้ออกจากพื้นที่ไปทำงานภายนอกโดยเฉพาะในเมืองใหญ่เช่นกรุงเทพมหานครจากนั้นฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิงที่เป็นคนนอกชุมชนก็ได้แต่งงานกับคนในชุมชนและเข้ามาอาศัยอยู่กับฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิงที่แต่งงานด้วยทำให้ลูกที่เกิดด้วยกันมีความเป็นลาวครึ่งหนึ่งและมีความเป็นชาติพันธุ์ของฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิงอีกครั้งหนึ่ง

อย่างไรก็ตามถ้าลูกที่เกิดและอาศัยอยู่ในชุมชนลาวตั้งแต่เด็กจนเจริญเติบโตขึ้นจะทำให้เด็กได้รับอิทธิพลซึมซับเอาวัฒนธรรมของชาวลาวเข้าไปเต็มรูปแบบโดยเฉพาะวัฒนธรรมทางภาษาซึ่งเด็กที่เกิดในชุมชนลาวบ้านสบคำจะพูดและสนทนาภาษาลาวได้หมดทุกคน แต่ถ้าเด็กเกิดในเมืองไทยส่วนใหญ่จะไม่ค่อยรู้วัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง

4.3.2 การพัฒนาของภาครัฐ

นับตั้งแต่รัฐมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) กระทั่งปัจจุบันรัฐได้ดำเนินนโยบายตามแผนพัฒนาดังกล่าวโดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศและพัฒนาไปถึงเขตทุรกันดารที่ห่างไกลความเจริญการเน้นปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นเช่นนี้ชุมชนลาวบ้านสบคำก็ได้รับการพัฒนาจากภาครัฐเหมือนกับชุมชนอื่นทั่วประเทศเช่นเดียวกันดังนี้

1) เส้นทางคมนาคม

เมื่อปี พ.ศ. 2529 ภาครัฐได้ทำการปรับปรุงพื้นที่เส้นทางคมนาคมเข้าสู่ชุมชนบ้านสบคำซึ่งแต่เดิมมีสภาพเป็นถนนดินเท้าผิวทางขรุขระเป็นหลุมเป็นบ่อและมีขนาดความกว้างเท่ากับเส้นทางเกวียนเมื่อรัฐเข้ามาดำเนินการทำให้เส้นทางคมนาคมของชุมชนบ้านสบคำเชื่อมโยงเข้ากับชุมชนอื่นๆ ทำให้พ่อค้าต่างถิ่นสามารถเข้ามาซื้อขายผลผลิตจากชาวบ้านและได้ขายสินค้าที่บรรทุกมาพร้อมกับรถยนต์เช่นเครื่องมือทางการเกษตรสมัยใหม่เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ เป็นต้นเมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยวพ่อค้าจะเข้ามาเก็บผลผลิตไปเป็นการชำระหนี้ที่ชาวบ้านได้กู้ยืมมาเพื่อใช้ในการเพาะปลูกก่อนนั้นแล้วนอกจากนี้ถนนสายดังกล่าวยังทำให้ชาวบ้านสบคำบางรายได้มีโอกาสนำสินค้าหรือผลผลิตจากพื้นที่ทำกินของตนออกไปขายแลกเปลี่ยนกับชุมชนภายนอกได้สะดวกขึ้นส่งผลกระทบต่อระบบการผลิตของชุมชนซึ่งจากเดิมที่เป็นระบบเศรษฐกิจเพื่อยังชีพมาเป็นระบบการผลิตเพื่อการตลาดแทน

2) ไฟฟ้า

เมื่อปี พ.ศ. 2525 เป็นปีที่ตรงกับแผนพัฒนาฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) ภาครัฐได้นำไฟฟ้าเข้ามาในชุมชนบ้านสบคำทำให้ชาวบ้านต้องจ่ายค่าติดตั้งอุปกรณ์ไฟฟ้าและเริ่มจ่ายค่าใช้ไฟฟ้าเป็นรายเดือนครั้งแรกในปีนั้นเมื่อชาวบ้านได้รับความสะดวกสบายจากแสงสว่างของไฟฟ้าแล้วยังสามารถใช้เครื่องอำนวยความสะดวกเช่นโทรทัศน์ตู้เย็นเครื่องซักผ้าเตารีดหม้อหุงข้าวพัดลม เป็นต้น ชาวบ้านจะต้องหาซื้อมาเพื่ออำนวยความสะดวกต่อตนเองมากขึ้นดังนั้นการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรของชาวบ้านจะต้องเร่งผลิตให้มากขึ้นเพื่อจะได้ขายสินค้าแล้วนำมาซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคตามกระแสในช่วงนั้นทำให้วิถีชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิงการพึ่งพาตนเองหรือการผลิตเพื่อยังชีพได้ถูกเปลี่ยนมาเป็นการพึ่งพิงจากภายนอกและการผลิตเพื่อให้มีรายได้เพิ่มซึ่งทำให้ชาวบ้านตกอยู่ในกระแสบริโภคนิยมอย่างไม่รู้ตัว

3) สื่อสารมวลชน

เมื่อถนนและไฟฟ้าเข้ามาสู่ชุมชนบ้านสบคำทำให้วิถีชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากเนื่องจากการติดต่อกับชุมชนภายนอกเพิ่มขึ้นนอกจากนั้นยังมีเครื่องอำนวยความสะดวกสบายเช่นโทรทัศน์โทรศัพท์ที่ทำให้ชาวบ้านมีความสะดวกในการติดต่อสื่อสารกับคนนอกชุมชนไม่ว่าจะเป็นการติดต่อเพื่อการค้าขายหรือเป็นการติดต่อกับญาติพี่น้องที่อยู่ต่างถิ่นต่อมาในระยะเวลาไม่นานการสื่อสารมวลชนเริ่มเข้ามามีอิทธิพลต่อชาวบ้านมากขึ้นโดยเฉพาะด้านวิทยุและโทรทัศน์ที่มีบทบาทสูง

ต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้านเนื่องจากชาวบ้านจะนิยมดูรายการข่าวและรายการอื่นๆทางวิทยุและโทรทัศน์ทำให้ชาวบ้านบริโภคข่าวสารทั้งที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์เข้าไปอย่างไม่รู้ตัวและไม่มีอาการกลั่นกรองด้วยการแนะนำของผู้ใหญ่ทำให้ชาวบ้านหรือเยาวชนบางรายได้รับอิทธิพลจากภาพที่เห็นหรือเสียงที่ได้ยินเข้าไปจึงเกิดเป็นพฤติกรรมเลียนแบบขึ้นซึ่งเป็นไปได้ทั้งสองทางคือทั้งดีและไม่ดี นอกจากนี้ยังทำให้ชาวบ้านมีค่านิยมและมีการใช้เครื่องอุปโภคบริโภคเหมือนกับสิ่งที่ได้รับจากสื่อสารมวลชนอีกด้วยในปัจจุบันโทรศัพท์มือถือถือได้เข้ามามีบทบาทต่อชาวบ้านสาค่ามากขึ้นทุกครัวเรือนจะมีโทรศัพท์มือถือใช้ในการติดต่อสื่อสารกันภายในครอบครัวหรือติดต่อธุระอื่นๆทำให้แต่ละครอบครัวมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นแต่โทรศัพท์มือถือก็มีความจำเป็นในการดำรงชีวิตของชาวบ้านในปัจจุบันเป็นอย่างมากแม้ว่าจะต้องมีค่าใช้จ่ายในครอบครัวเพิ่มขึ้นอย่างไรก็ตามปัจจัยและเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมทั้งภายในและภายนอกไม่เพียงแต่จะทำให้ประชากรทรัพยากรธรรมชาติเกิดการเปลี่ยนแปลงเท่านั้นยังส่งผลถึงวัฒนธรรมด้านอื่นๆด้วยเช่นครอบครัวและประชากรการศึกษาความเชื่อและศาสนา เศรษฐกิจและเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไปด้วยแต่ก็ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมนั้นๆว่าชาวบ้านสาค่ายังคงรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมของตนให้คงอยู่ต่อไปหรือไม่ เพราะวัฒนธรรมบางอย่างอาจจะเปลี่ยนแปลงไปจนกลายเป็นรูปแบบใหม่ขึ้นมาวัฒนธรรมบางอย่างอาจจะเปลี่ยนแปลงไปในรูปแบบผสมผสานซึ่งวัฒนธรรมเหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม่คงที่และมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสนิยมของโลกตลอดเวลาจึงขึ้นอยู่กับชาวบ้านว่าจะจัดการกับวัฒนธรรมในชุมชนของตนให้คงอยู่และสืบทอดต่อไปอย่างไร

4.3.3 การผสมผสานทางวัฒนธรรม

ในปัจจุบันชุมชนบ้านสาค่าได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากสังคมภายนอกสูงมากจนทำให้วัฒนธรรมเดิมของตนที่มีอยู่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งอิทธิพลจากการแพร่กระจายเหล่านี้มีผลกระทบให้ชุมชนได้รับสิ่งที่เป็นประโยชน์และเกิดการสูญเสียต่อชุมชนอีกด้วย ทั้งสองสิ่งที่ตรงกันข้ามนี้มีการเปลี่ยนแปลงไปในหลายรูปแบบ คือแบบก้าวหน้าแบบวิวัฒนาการแบบพัฒนาแบบกระทำให้เป็นสมัยใหม่ ทำให้วัฒนธรรมในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปจนทำให้ชาวบ้านต้องปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอก และได้เกิดเป็นวัฒนธรรมผสมผสานระหว่างแบบดั้งเดิมกับแบบใหม่ หรือเปลี่ยนเป็นรูปแบบใหม่โดยไม่หลงเหลือของเดิมอยู่ ในอดีตเส้นทางคมนาคมเข้าสู่ชุมชนบ้านสาค่าซึ่งแต่เดิมมีสภาพเป็นถนนดินเท้าผิวทางขรุขระเป็นหลุมเป็นบ่อและมีขนาดความกว้างเท่ากับเส้นทางเกวียน เมื่อรัฐเข้ามาดำเนินการทำให้เส้นทางคมนาคมของชุมชนบ้านสาค่าเชื่อมโยงเข้ากับชุมชนอื่นๆ ทำให้พ่อค้าต่างถิ่นสามารถเข้ามารับซื้อผลผลิตจากชาวบ้าน และได้ขายสินค้าที่บรรทุกมาพร้อมกับรถยนต์เช่นเครื่องมือทางการเกษตรสมัยใหม่ เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆเป็นต้นซึ่งทำให้ชาวบ้านตกอยู่ในกระแสบริโภคนิยมอย่างไม่รู้ตัว และที่สำคัญมีการติดต่อสื่อสารกับคนนอกชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อเพื่อการค้าขายหรือเป็นการติดต่อกับญาติพี่น้องที่อยู่ต่างถิ่น

อย่างไรก็ตาม ปัจจัยและเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมทั้งภายในและภายนอก ไม่เพียงแต่จะทำให้ประชากร ทรัพยากรธรรมชาติเกิดการเปลี่ยนแปลงเท่านั้นยังส่งผลถึงวัฒนธรรมด้านอื่นๆ ด้วย เช่น ครอบครัวและเครือญาติการศึกษาความเชื่อและประเพณีเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง ภาษา ดนตรีและการละเล่น การสาธารณสุข การคมนาคม และเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไปด้วยแต่ก็ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมนั้นๆ ว่าชาวไทยเชื้อสายลาวยังคงรักษาเอกลักษณ์ วัฒนธรรมของตนให้คงอยู่ต่อไปหรือไม่ เพราะวัฒนธรรมบางอย่างอาจจะเปลี่ยนแปลงไปจนกลายเป็นรูปแบบใหม่ขึ้นมาวัฒนธรรมบางอย่างอาจจะเปลี่ยนแปลงไปในรูปแบบผสมผสานซึ่งวัฒนธรรมเหล่านี้เป็นสิ่งที่มั่นคงที่และมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสนิยมของโลกตลอดเวลาจึงขึ้นอยู่กับชาวบ้านว่าจะจัดการกับวัฒนธรรมในชุมชนของตนให้คงอยู่และสืบทอดต่อไปอย่างไร

4.3.4 เทคโนโลยี

เทคโนโลยีหรือเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ เหล่านี้เกิดขึ้นในยุคใดสมัยใด สามารถสนองต่อความต้องการของมนุษย์ในยุคนั้นสมัยนั้นได้ดีที่สุด เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไปสิ่งเหล่านี้ไม่สามารถสนองต่อความต้องการได้อย่างเหมาะสม เช่น เกวียน ใช้เป็นพาหนะขนส่งสิ่งต่าง ๆ ได้ดีที่สุดในยุคก่อน แต่ไม่ดีที่สุดในยุคปัจจุบันแล้วเมื่อเป็นเช่นนี้จึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลง ให้เกิดศักยภาพสูงขึ้น เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคมให้ได้

จากการสัมภาษณ์ชาวลาวบ้านสบคำ พบว่าการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติความเชื่อแบบเดิม แล้วหันไปนิยมแบบใหม่ เพื่อต้องการให้เป็นผู้ที่เรียกว่าทันสมัยไม่ล้าหลัง มีการปรับปรุงแนวคิดใหม่ ๆ อยู่เสมอ ซึ่งความเจริญทางเทคโนโลยีที่เข้ามา เช่น วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต นับเป็นสื่ออันสำคัญที่ทำให้ชุมชนได้รับข่าวสารเรื่องราวต่าง ๆ เกิดการเรียนรู้ ยอมรับและปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมุ่งความทันสมัย ไม่คำนึงถึงรากฐานวัฒนธรรม และประเพณีดั้งเดิมในชุมชนลาวบ้านสบคำมีเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ชาวบ้านได้ใช้ภูมิปัญญาที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเทคโนโลยีเหล่านี้มีความจำเป็นอย่างมากต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านและก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

สรุปได้ว่า เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในชุมชนย่อมส่งผลกระทบต่อชุมชน ทั้งทางด้านการเพิ่มขึ้นของประชากร ด้านการพัฒนาของภาครัฐ ด้านการผสมผสานทางวัฒนธรรม ด้านเทคโนโลยี ทำให้ชุมชนเปลี่ยนไปในทิศทางที่ตรงกันข้าม คืออาจจะก่อให้เกิด ประโยชน์ เช่น มีโอกาสในการประกอบอาชีพใหม่ มีรายได้เพิ่มขึ้น พร้อมทั้งมีเทคโนโลยีสมัยใหม่ ที่อำนวยความสะดวกให้แก่คนในชุมชน แต่ในขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดปัญหาทางทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติลดลง ประชาชนในชุมชนมีค่านิยมแบบใหม่ เช่น ค่านิยมการแต่งตัว การกินการอยู่ เปลี่ยนแปลงไป

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง“การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาว บ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย” ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาว บ้านสบคำ หมู่ที่ 5 ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาว บ้านสบคำ หมู่ที่ 5 ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือแบบสอบถาม จำนวน 15 ชุด แล้วนำมาวิเคราะห์ สรุปผลสำหรับการตอบปัญหาการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมทั้งนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ประชากรที่ผู้วิจัยมุ่งทำการศึกษา คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาว บ้านสบคำ หมู่ที่ 5 ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย สำหรับกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาจำนวน 15 คน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) นั้น ผู้วิจัยเลือกสมาชิกทุกเพศทุกวัยที่อยู่ในพื้นที่ และผู้รู้ที่เคยอาศัยอยู่ในชุมชนนี้มาก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 2 ประเภท คือ 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นข้อมูลที่เป็นบุคคล วัตถุ สิ่งของ และสถานที่ที่เกี่ยวข้องซึ่งผู้วิจัยได้จัดเก็บข้อมูลโดยตรงจากแหล่งข้อมูลตามที่ปรากฏในบทที่ 4 สภาพพื้นที่ศึกษา 2) ข้อมูลขั้นทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสารสิ่งพิมพ์ และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษา แหล่งข้อมูลที่สำคัญ ได้แก่ ห้องสมุดวัดพระธาตุผาเงา ที่ว่าการอำเภอเชียงแสน สำนักหอสมุดกลางและสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หอสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ละเอียดครอบคลุม ตอบคำถามและตรงวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยพิจารณาข้อมูลที่ได้จากชาวบ้านในพื้นที่ที่ศึกษา ได้แนะนำชื่อบุคคลที่ตนเห็นว่าเหมาะสม สามารถให้ข้อมูลที่ต้องการศึกษาได้ จากนั้นผู้วิจัยจึงหาโอกาสไปสอบถามพูดคุยเป็นระยะเพื่อวิเคราะห์ว่า บุคคลนั้น ๆ ควรถือเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักหรือไม่ โดยใช้เกณฑ์ที่ว่าผู้ให้ข้อมูลกลุ่มนี้ ต้องกล้าพูดกล้าทำ กล้าแสดงออกสามารถอธิบายเรื่องราวต่าง ๆ ได้ชัดเจนและมีการให้เหตุผลที่ดีตั้งนั้นวิธีการที่ใช้ในการวิจัยจึงประกอบด้วยเครื่องมือดังนี้ 1) การสำรวจพื้นที่วิจัย (Survey) ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม พิธีกรรมต่างๆ ของชุมชน 2) การสังเกต

อย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่ชุมชนมีกิจกรรมสำคัญๆ เช่น วันประกอบพิธีกรรม งานพิธี งานฉลอง หรือการประชุมหมู่บ้าน ก็จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าว เพื่อเก็บข้อมูลด้วยการจดบันทึก ถ่ายภาพ บันทึกเสียง เพื่อจะได้นำมาใช้วิเคราะห์ต่อไป 3) การสัมภาษณ์ (Interview) โดยจะเน้นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับสมาชิกทั่วไป และผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ในชุมชน ผู้วิจัยจะใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับชาวบ้าน ขึ้นอยู่กับความสะดวกของชาวบ้าน ซึ่งอาจเป็นตามบ้าน ตามร้านค้า ตามวัด หรือระหว่างที่มีเวลานั่งพักผ่อน รอการทำงาน 4) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) ผู้วิจัยได้มีการทำการสนทนากลุ่มย่อยกับประชากร โดยเน้นไปที่การสนทนากลุ่มย่อยอย่างไม่เป็นทางการกับกลุ่มย่อยที่รวมกันอยู่แล้ว เช่น วันพระที่มีชาวบ้านเข้ามาปฏิบัติธรรมที่วัด ช่วงก่อนและหลังการปฏิบัติธรรม ชาวบ้านก็ได้มีการรวมกลุ่มสนทนา ขณะนั้นผู้วิจัยก็ได้เข้าไปนั่งร่วมวงสนทนาจัดเก็บข้อมูลด้วย ซึ่งวิธีการนี้ช่วยให้ชาวบ้านไม่เกิดความรู้สึกแปลกแยกกับผู้วิจัย 5) การศึกษาเอกสาร (Documentary Study) ได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาของชาวไทยเชื้อชาติลาว ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม และวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นกับชุมชนบ้านสบคำในลักษณะเกี่ยวกับการสาธารณสุขโรคขึ้นพื้นฐาน เช่น ถนน น้ำประปา ไฟฟ้ากิจการพาณิชย์ เช่น ร้านค้า และการเปลี่ยนแปลง การบริการของรัฐ เช่น โรงเรียน อนามัย องค์การบริหารส่วนตำบล โครงการพัฒนาต่างๆ ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เป็นต้น 6) วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ วัสดุอุปกรณ์ที่ผู้วิจัยได้นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษา ได้แก่แบบบันทึกข้อมูลเทปบันทึกเสียง และกล้องถ่ายรูป

การตรวจสอบข้อมูลผู้วิจัยจะมีการตรวจสอบข้อมูล หลังการเก็บรวบรวมข้อมูล สิ่งที่ได้จากเจ้าอาวาส พระภิกษุสามเณร กรรมการวัดและประชาชนทั่วไป โดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) คือ การตรวจสอบข้อมูลในองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับ เวลา สถานที่ และบุคคล ว่าทั้งสามองค์ประกอบนี้มีความสอดคล้องสัมพันธ์กันเชื่อถือได้หรือไม่ ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลซึ่งสรุปได้ดังนี้

- 5.1 ผลการวิจัย
- 5.2 อภิปรายผล
- 5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 ผลการวิจัย

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม จัดเป็นกระบวนการที่สามารถเกิดขึ้นได้ ตลอดเวลาทุกยุคทุกสมัย หากจะแตกต่างกันไปบ้างในเรื่องวิธีการและลักษณะของการเปลี่ยนแปลง สำหรับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในอดีตนั้นเป็นไปอย่างช้าๆ เนื่องจากจากการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ยังมีน้อย และระบบการสื่อสารคมนาคมยังไม่ค่อยพัฒนาก้าวหน้าเท่ากับปัจจุบัน การแพร่กระจายทาง

วัฒนธรรม (Cultural Diffusion) จึงเป็นค่อนข้างยากแต่เมื่อเทคโนโลยีและสารสนเทศของทุกสังคมมีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น ทำให้การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมีอัตราการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตลอดเวลา

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนั้นเกิดขึ้นตลอดเวลาหรือที่เรียกกันว่า พลวัต (Dynamic) ไม่มีสังคมและวัฒนธรรมของมนุษย์กลุ่มใดจะหยุดยั้งนิ่งคงที่ (Static) โดยเฉพาะในกระแสยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่มีการพัฒนาด้านเทคโนโลยีขั้นสูง จนทำให้มนุษย์ในสังคมต่างๆ มีการติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็วและทั่วทุกมุมโลก ชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาว บ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เป็นอีกชุมชนหนึ่งที่มีวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม อันเป็นเอกลักษณ์เหมือนชาติอื่นๆ แต่ทว่าวัฒนธรรมบางอย่างได้รับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นส่วนใหญ่เกิดมาจาก 2 ปัจจัยหลัก ได้แก่ปัจจัยภายในคือ การเพิ่มขึ้นของประชากร และปัจจัยภายนอก เช่น การพัฒนาของภาครัฐ การผสมผสานทางวัฒนธรรม และเทคโนโลยี อันเป็นแรงผลักดันให้สภาพวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อชาติลาวแห่งนี้เปลี่ยนแปลงไป

ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาว บ้านสบคำ หมู่ที่ 5 ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาวบ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เป็นอย่างไร
2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาวบ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย คืออะไร

แบบระเบียบวิธีวิจัย ประกอบด้วย ประชากรที่ศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเลือกประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประชากรที่ผู้วิจัยมุ่งทำการศึกษา คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ใน หมู่ที่ 5 ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสนทั้งหมด โดยกำหนดเอา 15 คน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ผู้วิจัยเลือกจากผู้รู้ในท้องถิ่น ประกอบด้วย พระสงฆ์ ผู้อาวุโส ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ครู กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มพ่อบ้าน กลุ่มกลุ่มเยาวชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) การสำรวจพื้นที่วิจัย โดยศึกษาสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม พิธีกรรมต่าง ๆ ของชุมชน 2) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยใช้คำถามซึ่งเป็นลักษณะคำถามปลายเปิด เพื่อให้โอกาสผู้ให้ข้อมูลได้พูดคุยแลกเปลี่ยนกับผู้วิจัยได้อย่างเป็นธรรมชาติ 3) การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในช่วงเวลาที่ชุมชนมีกิจกรรมสำคัญ ๆ ซึ่งผู้วิจัยมีโอกาสได้ร่วมเป็นประจำในการเก็บข้อมูลด้วยการจดบันทึก ถ่ายภาพ บันทึกเสียง เพื่อจะได้

นำมาใช้วิเคราะห์ต่อไป 4) การสนทนากลุ่มย่อย มีการทำการสนทนากลุ่มย่อยกับประชากร โดยเน้นไปที่การสนทนากลุ่มย่อยอย่างไม่เป็นทางการกับกลุ่มย่อยที่รวมกันอยู่แล้ว 5) การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาของชาวลาว ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นกับชุมชนหมู่ที่ 5 ในลักษณะเกี่ยวกับการสาธารณสุขโรคขั้นพื้นฐาน และการเปลี่ยนแปลงการบริการของรัฐ ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และ 6) วัสดุอุปกรณ์ที่ผู้วิจัยได้นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษา ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูล เทปบันทึกเสียง และกล้องถ่ายรูป

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย มีดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวบรวมข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงจัดทำหมวดหมู่แล้วสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์
2. นำแบบสัมภาษณ์ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วปรับปรุงแก้ไข
3. นำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบจำนวน 3 ท่านพิจารณาความครอบคลุมเนื้อหา ความชัดเจนและความเหมาะสมทางภาษาของข้อความ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
4. ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์อีกครั้ง แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา
5. นำเครื่องมือไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อวิจัยต่อไป

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง มีข้อมูลหลายส่วนที่ต้องการรวบรวมมาประกอบกันให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูล เป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 เนื่องจากผู้วิจัยได้อยู่ในพื้นที่เป็นเวลานาน ข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนหรือบริบทที่สำนักสงฆ์ส่วนหนึ่ง

ระยะที่ 2 เก็บข้อมูลในประเด็นที่จะศึกษา โดยกำหนดประเด็นไว้ล่วงหน้า การออกแบบสัมภาษณ์ โดยการสำรวจพื้นที่ การสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ ทั้งเจาะลึก ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เป็นต้น

ระยะที่ 3 ระยะตรวจสอบข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้มาปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยเพื่อรับฟังคำแนะนำและหาแนวทางให้ได้ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาวบ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เพื่อบรรยาย และอธิบายประกอบข้อเท็จจริงต่าง ๆ ตลอดจนการแปรความหมายตามเนื้อหาสาระจากการรวบรวมข้อมูลตามเทคนิคของการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิด จากการสัมภาษณ์ สังเกต มีการจดบันทึก การถ่ายภาพกิจกรรมการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชื่อมโยงถึงความสัมพันธ์ของข้อมูล อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์ ตลอดจนถึงปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในชุมชน ซึ่งส่งผลต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนในแง่บวก หรือแง่ลบ และสิ่ง

เหล่านี้ย่อมสัมพันธ์เชื่อมโยงในเชิงลึกของความเป็นอยู่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งปรากฏการณ์เหล่านี้มีวิวัฒนาการมาจากวิถีชีวิต และแนวคิดบางประการของคนในชุมชนเอง หรือมาจากปัจจัยภายนอกที่เป็นสิ่งเร้าทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น และพร้อมกับสิ่งที่ต้องการศึกษา โดยมองในบริบทขององค์กรรวม มีการอ้างอิงเปรียบเทียบข้อมูลในเอกสารงานวิจัย ที่ผู้อื่นได้ศึกษาไว้กับข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากงานภาคสนาม ซึ่งระหว่างเขียนรายงานการวิจัยนั้นเพื่อให้งานวิจัยมีความถูกต้องสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้ปฏิบัติดังนี้ คือ มีการตรวจสอบข้อมูลซ้ำด้วยการสังเกตชุมชนหมู่ที่ 5 อีกเป็นระยะ ๆ เพื่อนำผลการวิจัยไปวิเคราะห์ความถูกต้องร่วมกับชาวบ้านในชุมชนอีกครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูลในเบื้องต้นจะทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลได้ในส่วนหนึ่ง และนำมาตรวจสอบข้อมูลแล้วอ่าน่าเชื่อถือได้ ก็จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลพร้อม ๆ กันไปด้วย ประเด็นที่ทำการศึกษเป็นการศึกษาถึงปรากฏการณ์ความเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมที่มี 5 ลักษณะ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เช่น ด้านการเพิ่มขึ้นของประชากร การต้องการทางวัตถุ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา และด้านการพัฒนาของภาครัฐของชาวลาวชุมชนหมู่ที่ 5 ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อที่จะแยกปรากฏการณ์และข้อมูลของแต่ละช่วง เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยใช้ปรากฏการณ์ของบริบทชุมชนมาเป็นฉาก และมืองค์ประกอบ เหตุการณ์ และปัจจัยต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องกับการเกิดปรากฏการณ์นั้น ๆ โดยมีการนำทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประกอบการวิเคราะห์ และตีความในปรากฏการณ์นั้น ๆ ไปด้วยโดยการเสนอนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะเป็นไปในลักษณะของการเขียนงานวิจัยเชิงพรรณนา

5.1.1 ผลการวิเคราะห์วัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อชาติลาว บ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอยางสัก จังหวัดเชียงราย

5.1.1.1 ด้านภาษา

จากการศึกษา พบว่า ชาวไทยเชื้อชาติลาวบ้านสบคำ ในอดีตไม่สามารถอ่านและเขียนอักษรภาษาลาวได้ ส่วนใหญ่จะพูดได้เท่านั้น เนื่องจากที่ผ่านมาไม่มีการเรียนการสอนภาษาลาวจึงทำให้ชาวบ้านสบคำ พูดภาษาลาวได้เพียงอย่างเดียวชาวไทยเชื้อสายชาวลาว บ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอยางสัก จังหวัดเชียงรายมีการใช้ภาษาลาวเหนือ เช่นเดียวกับลาวในพื้นที่หลวงพระบาง จะเห็นได้ว่าชาวไทยเชื้อสายชาวลาวในอดีตยังคงรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนไว้ได้ ถึงแม้ว่ากาลเวลาจะล่วงเลยมานาน ทำให้เห็นถึงความพยายามในการสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนรุ่นหนึ่ง อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของพวกเขาได้เป็นอย่างดีในขณะที่ปัจจุบันวัฒนธรรมจากภายนอกได้แพร่กระจายเข้ามาสู่ชุมชนจนมีหลายสิ่งเปลี่ยนแปลงไป รวมถึงวัฒนธรรมทางภาษา จากเดิมคนในชุมชนไม่ได้เรียนหนังสือ ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ แต่ปัจจุบันคนรุ่นใหม่ได้เรียนหนังสือ ได้เรียนรู้ภาษาอื่นร่วมด้วย เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ เมื่อเด็กได้นำ

เรียนรู้วัฒนธรรมภาษาเพื่อนบ้าน จึงทำให้มีการพูดคุยสื่อสารกันในภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาลาว จนกระทั่งใช้ภาษาไทยกลางมาเป็นภาษาในการสื่อสารระหว่างกัน จนในที่สุดภาษาลาวค่อย ๆ เลือนหายจากสังคมคนรุ่นใหม่

5.1.1.2 ด้านการแต่งกาย

จากการศึกษา พบว่า ชาวไทยเชื้อชาติลาว บ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายในอดีตมีการแต่งกายตามขนบธรรมเนียมดั้งเดิม มีการนุ่งห่มและแต่งกายตามประเพณีโบราณซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะการนุ่งห่มในเวลาอยู่บ้านอยู่เรือน โดยผู้ชายนุ่งผ้าสะโพรงไหมกางเกงขาสั้น ขายาวส่วนเสื้อเป็นเสื้อคอกลม คอตั้ง ซึ่งเป็นฝีมือของคนลาวโดยแท้ผู้หญิง นุ่งซิ่นมีหัวมีตีน ผ้าซิ่นฝ้าย หรือไหมส่วนเสื้อมีทั้งแขนสั้นและแขนยาว การนุ่งห่มพื้นเมืองที่เป็นผลิตภัณฑ์ ภูมิปัญญาของคนลาวได้รับการ รักษา และส่งเสริม เป็นอย่างดีในหลายรูปแบบ ส่วนแบบที่สองคือ การนุ่งห่มในเวลาไปทำบุญ และประเพณีต่างๆผู้ชายนุ่งกางเกงขายาว หรือสะโพรงเสื้อแขนยาว หรือแขนสั้น สุภาพเรียบร้อยเบี่ยงผ้า หรือมัดเอวผู้หญิง นุ่งซิ่น เสื้อแขนสั้น หรือยาว สีไหนก็ได้เกล้าผมเบี่ยงผ้าแพ ไม่นุ่งผ้าบางเกินใส่เครื่องประดับให้พอดีพองามผ้าซิ่นที่ขึ้นชื่อและนิยมสวมใส่กันในอดีต คือผ้าซิ่นตาหรือผ้าซิ่นหมี่ตา เป็นผ้าที่ผู้หญิงทอไว้ใช้ในโอกาสพิเศษ อาทิ นุ่งเป็นผ้าซิ่นเจ้าสาวในประเพณีแต่งงาน และใช้นุ่งไปในงานบุญประเพณีสำคัญๆ ตลอดจนใช้นุ่งไปทำบุญที่วัด ฝีมือความประณีตงดงามของผ้าซิ่นตาแสดงถึงความละเอียดอ่อนของจิตใจผู้ทอเป็นความภาคภูมิใจในความดีงาม ฝีมือความสามารถในการทอผ้าของตนให้ผู้อื่นได้ชื่นชมผ้าซิ่นตาจะมีทั้งการทอจากเส้นใยฝ้ายและเส้นใยไหมผสมกันนิยมสีสดใส สะดุดตาสะดุดใจผู้พบเห็นผ้าซิ่นตา

การแต่งกายในสมัยปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะรูปแบบของการนุ่งห่ม มีความทันสมัยและสากลไปกว่าเดิมผู้ชายโดยทั่วไปมีการนุ่งห่มหลายแบบเช่น นุ่งชุดซาฟารี เสื้อแขนสั้น แขนยาว คอตั้ง กางเกงขายาว (ไม่นิยมนุ่งกางเกงสีแดง และ สีเหลือง) นุ่งชุดสุภาพธรรมดา เอาเสื้อเข้าข้างในกางเกง ใส่เข็มขัดสีดำ ตัดผมจอน หวีผมเปีย หรือ หวีไปทางตั้ง การใช้น้ำหอม สเปย์ ให้พอเหมาะสม ส่วนผู้หญิง การนุ่งห่มมีหลายแบบกว่าผู้ชาย แต่โดยทั่วไปแล้ว นุ่งซิ่นฝ้าย ซิ่นไหมสีเรียบ เสื้อแขนสั้น แขนยาว เอวปล่อย หรือ เสื้อเข้าข้างใน ใส่เข็มขัด รองเท้ารัดส้นหวีผมเรียบร้อยด้วยการมัด ปล่อยผม นุ่งเครื่องให้ถนอมร่างกาย ไม่นุ่งกางเกง และ เสื้อสายเดี่ยว

การที่สังคมก้าวเข้าสู่โลกยุคโลกาภิวัตน์ทำให้วัฒนธรรมอันดีงามถูกแทรกซึมที่ละเล็กละน้อย ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การแต่งกายของคนไทยเชื้อสายลาวเริ่มเปลี่ยนแปลงตามมาด้วยเห็นได้จากผู้คนส่วนใหญ่หันมานิยมใช้เสื้อผ้าสำเร็จรูปที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ โดยเฉพาะผู้หญิงนิยมใส่กางเกงมากขึ้น ซึ่งเป็นค่านิยมที่กำลังพัฒนาและเผชิญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สิ่งดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อการสืบทอดภูมิปัญญาการตำหูกของลาวไม่มากนักน้อยการปลูกฝังค่านิยมในการตำหูกให้เป็นคุณสมบัติประจำตัวของผู้หญิงลดน้อยลงคนรุ่นใหม่ทั่วไป

เรียนหนังสือในเมืองหรือไปทำงานในเมืองล้วนแต่งกายตามแบบคนพื้นเมือง ไม่สวมใส่ชุดประจำชาติลาว แม้กระทั่งคนที่แต่งงานย้ายถิ่นจะเลิกการแต่งกายในชุดลาวเป็นอันดับแรก ซึ่งจะทำให้ค่อย ๆ เห็นห่างจากกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีของเชื้อชาติลาว เนื่องจากปัจจัยทางเวลาระยะทางและสภาวะแวดล้อมใหม่

5.1.1.3 ด้านการบริโภค

ในอดีตชาวไทยเชื้อชาติลาว บ้านสบคำ จะทำอาหารโดยใช้เตาถ่าน โดยมีถ่านเป็นเชื้อเพลิง และจะมีหวดไว้สำหรับนั่งข้าวเหนียว และครกกับสากเป็นเครื่องครัวที่ขาดไม่ได้ในลาว อาหารโดยทั่วไปนั้น มีลักษณะที่ปรุงแต่งน้อยที่สุด เน้นความเรียบง่ายแบบธรรมชาติ รสชาติไม่ค่อยจัดจ้าน วิธีการทำไม่ซับซ้อนลักษณะของอาหารเน้นกินผัก กินปลา เนื่องจากธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ อาหารประเภทแกงของลาวจะไม่ใส่กะทิอาหารลาวมีเครื่องปรุงรสที่สำคัญ คือ ปลา ร้า รวมถึงเกลือและน้ำปลา ในภาคเหนือจะมีการใส่น้ำปูและถั่วเน่าด้วย จึงมีรสเค็มและไม่ใส่น้ำตาล การปรุงอาหารของชาวลาว ส่วนใหญ่จะกระบวนการต้ม แกง นึ่ง คั่ว ยำ อั่วคือการยัดไส้เอาะ คือลักษณะคล้ายแกงแต่มีน้อยกว่า ปิ้ง และขนาบ ซึ่งเป็นการนำอาหารที่ปรุงแล้วมาหอบไอบตองแล้วนำไปปิ้งให้สุกด้วยไฟอ่อนๆ และในอดีตชาวลาวชุมชนบ้านสบคำเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบเรียบง่ายโดยเฉพาะเรื่องอาหารการกินส่วนพัฒนาการเรื่องอาหารการกินในชุมชนนั้นเดิมชาวบ้านได้แสวงหามาจากป่าและปลูกไว้บริโภคเองแต่ปัจจุบันรูปแบบของการได้มาซึ่งอาหารมีอยู่ 2 ทางคือ

1. อาหารที่เกิดจากธรรมชาติโดยมากจะเป็นจำพวกพืชผักที่ขึ้นเองตามธรรมชาติบางอย่างมีตลอดทั้งปีบางอย่างขึ้นตามฤดูกาลซึ่งอาหารที่เกิดตามธรรมชาติได้แก่หน่อไม้เห็ดโคนเห็ดบดผักตำลึง ผักเต่าผักตบผักบุงสาหร่ายสายบัวผักแว่น เป็นต้น ผู้คนในชุมชนจะออกไปเก็บผัก หาของป่า เป็นกิจวัตรประจำวัน

2. อาหารที่ปลูกไว้บริโภคเองโดยมากจะเป็นพืชผักสวนครัวที่ปลูกตามรั้วบ้านหรือในไร่ในสวนเช่นพืชล้มลุกได้แก่ผักกาดคะน้าถั่วฝักยาวบวบผักบุงผักแว่นฟักทองแดง เป็นต้นพืชยืนต้นได้แก่ชะอมแคกฐินมะลุมยอ เป็นต้นในบางครั้งชาวบ้านก็นำมาแลกเปลี่ยนกันหรือเก็บไปกินก่อนแล้วค่อยมาให้ที่หลังก็ได้ใครมีมากก็แบ่งให้คนอื่นทานไม่มีการซื้อขาย

ปัจจุบันชาวไทยเชื้อสายลาวบริโภคอาหารสำเร็จรูปมากขึ้นรวมถึงอาหารที่ได้จากตลาด เพราะมีความสะดวกสบายในชุมชนมีร้านค้าขายของชำและมีรถเข้ามาขายอาหารสามารถเลือกซื้อได้ตามความต้องการมีทั้งเนื้อสัตว์พืชผักผลไม้ถ้าต้องการอาหารจำนวนมากก็นำเข้าไปหาซื้อได้ในตลาดตัวอำเภอ ประเภทของอาหารการกินในชุมชนบ้านสบคำไม่แตกต่างจากชุมชนอื่นในพื้นที่ใกล้เคียงมากนักเพราะส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเมื่อหลายร้อยกว่าปีก่อนทำให้รูปแบบอาหารการกินไม่แตกต่างกัน แต่อาหารที่นำมาบริโภคจะแตกต่างจากอดีตโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ ในอดีตกินของป่าและพืชผักตามธรรมชาติ การปรุงอาหารนิยมใส่ปลาร้า เช่น อาหาร

จำพวกแกง ลาบ แต่ปัจจุบันไม่นิยมนำมาเป็นเครื่องปรุง และผู้คนส่วนใหญ่จะซื้ออาหารจากท้องตลาด ส่วนวิธีการทำอาหารมีหลากหลายรูปแบบมากขึ้น

5.1.1.4 ด้านความเชื่อ

จากการศึกษาพบว่า ชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาวบ้านสบคำมีความเชื่อในพระพุทธศาสนา เป็นความเชื่อหลักของชุมชน ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชน มีความยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาโดยได้ปฏิบัติตามลัทธิธรรมต่างๆ ได้แก่ การรักษาศีล ปฏิบัติธรรม การทำบุญตักบาตรทุกวัน การทำบุญตามประเพณีในรอบปี เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันสงกรานต์ การทำบุญกฐิน ผ้าป่า ชาวบ้านจะช่วยกันตามกำลังศรัทธาของครอบครัว และการทำบุญในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ ชาวบ้านก็จะร่วมกันทำบุญตักบาตรภายในวัดถวายเป็นพระราชากุศลประจำปี กล่าวได้ว่า วัดพระธาตุผาเงาได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและเป็นศูนย์กลางของสังคม พระสงฆ์นอกจากนำคำสอนของพุทธศาสนาออกไปเผยแพร่ให้กับประชาชนแล้ว ยังช่วยเหลือให้คำปรึกษาแก่ชาวบ้านที่เข้ามาวัด พระสงฆ์จึงเป็นผู้นำแห่งจิตใจและปัญญา วัดเป็นศูนย์กลางของการบริการต่างๆ ของสังคมและศูนย์รวมจิตใจอย่างแท้จริง คือ เป็นสถานศึกษา เป็นศูนย์กลางทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม เป็นสถานพยาบาล เป็นสถานสงเคราะห์ และเป็นที่พบปะชุมนุมของชาวบ้าน

นอกจากนี้ยังพบว่า ศีลธรรมและค่านิยมของประชาชนมีรากฐานจากพุทธศาสนา เพราะพุทธศาสนามีความสำคัญและสัมพันธ์กับการจัดระเบียบทางสังคมอย่างลึกซึ้ง คือ ทำให้คนยอมอยู่ในกรอบจารีตประเพณี ทั้งการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนทางศาสนาพุทธอีกทั้งยังเป็นยิ่งกว่ากฎหมายคือ ทำให้ชาวพุทธสามารถทำตามข้อบังคับของสังคมได้โดยที่วัดและสถาบันสงฆ์ถือเป็นกลไกสำคัญที่เข้าถึงความเป็นอยู่ของประชาชนและมีอิทธิพลต่อสังคมโดยรวมมากที่สุด ความเชื่อเป็นสิ่งที่มิบเทาและยังคงมีความสำคัญต่อจิตใจและพฤติกรรมของชาวบ้านสบคำในอดีตเป็นอย่างมากโดยเฉพาะกับกลุ่มของผู้สูงอายุและกลุ่มที่อยู่ในวัยกลางคน

5.1.1.5 ด้านประเพณี

จากการศึกษา พบว่า ประเพณีของชาวไทยเชื้อชาติลาวบ้านสบคำส่วนใหญ่จะเป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาเกือบทั้งหมด ได้แก่ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา บุญจุลกฐิน บุญผ้าป่า งานบวช ประเพณีทานข้าวจี๋-ข้าวหลาม ส่วนวันสงกรานต์ การเกิด งานแต่ง งานศพทั้งหมดนี้แม้ว่าจะเป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับคน แต่ด้วยภูมิปัญญาและความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา ชาวบ้านจึงได้นำมาประยุกต์เข้ากับตนเอง และพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาได้เข้ามามีบทบาทสำคัญด้วยทุกครั้ง

ประเพณีทานข้าวจี๋ในอดีตก่อนจะถึงวันบุญทานข้าวจี๋ชาวบ้านจะพร้อมใจกันเข้าป่าหาพินและไม้เสียบข้าวจี๋ ไม้ที่นิยมมาทำพินคือ ไม้ดิว ซึ่งเป็นไม้ที่ให้ถ่านได้ดี ส่วนไม้ที่นำมาเสียบข้าวจี๋คือ ไม้

ไผ่ เมื่อได้ไม้พอสสมควรแล้วจะนำมารวมไว้ที่วัด ในอดีตชาวบ้านในชุมชนส่วนมากประกอบอาชีพทางการศึกษารวมอยู่กับพื้นที่เมื่อเสร็จงานจากท้องไร่ ท้องนา หรือสวน แล้วมีเวลาว่าง จึงเป็นผลทำให้ชาวบ้านสามารถรวมตัวกันได้โดยง่ายและสะดวกในการทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกัน หนึ่งคืนก่อนวันบุญข้าวจี่ ชาวบ้านจะนำสิ่งของ และสิ่งต่าง ๆ โดยเฉพาะข้าวเหนียวและเครื่องปรุงข้าวจี่ เช่น เกลือ ปลา ร้า ไข่ น้ำตาล น้ำอ้อย ฯลฯ มารวมตัวกันที่วัดเพื่อจัดเตรียมการทำข้าวจี่ คืนนั้นชาวบ้านจะมีกิจกรรมทำร่วมกัน เช่น มีการขับร้องเพลงพื้นบ้าน พุดคุยกัน เพื่อเป็นการรอเวลา พอถึงเวลาตีสามหรือตีสี่ ชาวบ้านจะเริ่มจุดไฟที่เตรียมเอาไว้เพื่อให้ได้ถ่าน ในขณะที่เดียวกันข้าวเหนียวที่แช่เอาไว้จะนำมาหนึ่งพอนึ่งเสร็จแล้วชาวบ้านจะนำเอามาข้าวเหนียวนั้นมาปั้นเป็นรูปแบบต่าง ๆ ตามความชอบ หลังจากนั้นจะนำเอาไม้ไผ่ที่เหลาให้แหลมมาเสียบกับก้อนข้าวที่ปั้นเอาไว้ แล้วนำไปย่างไฟจนสีข้าวเหลืองนาทาน ชาวบ้านจะนิยมทำไข่ใส่เกลือและน้ำปลาร้าเป็นการเพิ่มรสชาติให้อร่อย พอถึงเวลารุ่งเช้าพระและเณรออกบิณฑบาต ข้าวจี่ทั้งหลายที่สุกแล้วจะถูกนำไปใส่บาตรและถวายพระเมื่อทำบุญถวาย ข้าวจี่เสร็จชาวบ้านจะมีความเอิบอิ่มใจ และรวมตัวกันทานข้าวจี่ที่เหลือจากการทำบุญอย่างมีความสุข

ปัจจุบันชาวบ้านนิยมทำข้าวจี่ที่บ้านแล้วจึงนำไปถวายพระในยามเช้าทีเดียว เนื่องด้วยวิถีชีวิตสังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย ชาวบ้านไม่สามารถรวมตัวกันได้เหมือนเมื่อก่อน เพราะต่างคนต่างมีวิถีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันมีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย วิธีการทำข้าวจี่ในปัจจุบันมีความสะดวกสบายมากขึ้น กระบวนการและวิธีการทำข้าวจี่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างเห็นได้ชัดเจน นอกจากนี้จะมีการทำข้าวจี่ด้วยการย่างแล้วยังมีการทอดอีก ซึ่งวิธีการเหล่านี้ได้เปลี่ยนไปตามสภาพการดำเนินชีวิตในปัจจุบันที่หลายครัวเรือนนิยมใช้แก๊สในการหุงหาอาหาร ด้วยเหตุที่ว่าปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการดำเนินชีวิตชาวบ้านมีการประกอบอาชีพหลากหลาย เช่น รับราชการ ค้าขาย เกษตรกรรม ฯลฯ จึงเป็นการยากที่จะรวมชาวบ้านให้มาปฏิบัติอย่างเช่นในอดีต ด้วยความที่ไม่พร้อมเพียงกันของชาวบ้านในชุมชนจึงเป็นผลทำให้บุญข้าวจี่มีการเปลี่ยนแปลงมากโดยเฉพาะรูปแบบของการปฏิบัติสืบสานประเพณีบุญข้าวจี่ จากการที่เคยรวมตัวกันทำข้าวจี่ที่วัดก็กลายมาเป็นการกระทำที่บ้านของตนแทน และวิธีการทำข้าวจี่ที่เคยย่างไฟอย่างเดียว ปัจจุบันมีการทำการทอดข้าวจี่ด้วยน้ำมันด้วยกระทะ

ประเพณีไหลเรือไฟ เป็นประเพณีของชาวลาว ภาษาท้องถิ่นเรียกว่า “เฮือไฟ” จัดขึ้นในช่วงเทศกาลออกพรรษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบูชารอยพระพุทธรูปของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ณ ริมฝั่งแม่น้ำนัมทามหานที นอกจากนี้ประเพณีไหลเรือไฟยังจัดขึ้นเพื่อขอขมาลาโทษแม่น้ำที่ได้ทิ้งสิ่งปฏิกูลและเป็นการเอาไฟเผาความทุกข์ให้ลอยไปกับสายน้ำเรือไฟทำด้วยท่อนกล้วย ไม้ไผ่ หรือ วัสดุ ที่ลอยน้ำ มีโครงสร้างเป็นรูปต่าง ๆ ตามต้องการ เมื่อจุดไฟใส่โครงสร้าง เปลวไฟจะลุกเป็นรูปร่างตามโครงสร้างนั้นงานประเพณีไหลเรือไฟ นิยมปฏิบัติกันเทศกาลออกพรรษา ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 หรือ วันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ประเพณีไหลเรือไฟ มีความเชื่อเกี่ยวโยง สัมพันธ์กับข้อมูลความเป็นมา

หลายประการ เช่น เนื่องจากการบูชารอยพระพุทธรูป การสักการะพกาพรหม การบวงสรวงพระธาตุจุฬามณี การระลึกถึงพระคุณ ของพระแม่คงคา เป็นต้นเรือไฟประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นท่อนสำหรับลอยน้ำ จะใช้ไม้ที่ลอยน้ำ มาผูกติดกันเป็นแพ และส่วนที่เป็นรูปร่างสำหรับจุดไฟ เป็นส่วนที่อยู่บนท่อน ใช้ไม้ไผ่ ลำยาวแข็งแรง ตั้งปลายขึ้นทั้ง 3 ลำ เป็นเสารับน้ำหนักของแพลง และแพลงนี้ ก็ทำด้วยไม้ไผ่ขนาดเล็กมาผูกยึดไขว้กัน เป็นตารางสี่เหลี่ยม ระยะห่างกันประมาณ คืบเศษ มัดด้วยลวดให้แน่น วางราบบนพื้น เมื่อกวางแพงานออกแบบบนแพว่า ควรเป็นภาพอะไร การออกแบบในสมัยก่อน ออกแบบเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับ ศาสนาพุทธ เช่น พุทธประวัติ เป็นต้น

ในปัจจุบันวิธีทำเรือไฟมีการนำเอาเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาช่วยเช่นการใช้เรือจริงแทนต้นกล้วยหรือไม้ไผ่ใช้ริ้วผ้าชุบน้ำมันดีเซลแทนน้ำมันยางหรือการใช้ไฟฟ้าประดับเรือแทนการใช้ริ้วผ้าชุบน้ำมันยาง เป็นต้น ประเพณีการไหลเรือไฟนิยมทำกันในวันขึ้น 15 ค่ำหรือวันแรม 1 ค่ำเดือนสิบเอ็ดพอถึงวันงานชาวบ้านพระภิกษุสงฆ์และสามเณรจะช่วยกันทำเรือไฟเพื่อไปลอยที่แม่น้ำในช่วงเช้าจะมีการประกอบกรุกศุลโดยการไปทำบุญตักบาตรมีการถวายภัตตาหารเพลแล้วเลี้ยงญาติโยมที่มาในช่วงบ่ายมีการละเล่นต่างๆเพื่อความสนุกสนานรวมทั้งมีการรำวงเป็นการฉลองเรือไฟพอประมาณ 5-6 โมงเย็นหรือตอนพลบค่ำมีการสวดมนต์รับศีลและฟังเทศน์ถึงเวลาประมาณ 19.00-20.00 น. ชาวบ้านจะนำของกินผ้าเครื่องใช้ขนมข้าวต้มมัดกล้วยอ้อยหมากพลู บุหรี่ ฯลฯ ใส่ลงในกระจาดบรรจุไว้ในเรือไฟครั้งถึงเวลาจะจุดไฟให้เรือสว่างแล้วปล่อยเรือให้ลอยไปตามแม่น้ำ

ในช่วงใกล้ออกพรรษาชาวบ้านจะเตรียมจัดเรือไฟโดยเอาต้นกล้วยมาเสียบไม้ต่อกันให้ยาววางสองแถวนำไม้ไผ่มาผูกไขว้เป็นตารางสี่เหลี่ยมและมัดด้วยลวดให้แน่นนอนหลังจากนั้นก็จะเป็นหน้าที่ของผู้ออกแบบภาพบนแพว่าจะสร้างสรรค์อย่างไรต่อจากนั้นก็ให้นำจีวรเก่าของพระมาฉีกแล้วชโลมด้วยน้ำมันให้ชุ่มพอประมาณนำไปผึ่งแดดประมาณ 6-7 วันจนมีสีน้ำตาลเข้มนำไปมัดและผูกด้วยลวดภายในเรือจะนำกล้วยอ้อยเผือกมันฝ้านุ่นฝ้าหมใส่ไว้เพื่อเป็นทานให้แก่ผู้สัญจรไปมาเมื่อถึงเวลาตอนเย็นชาวบ้านต่างพากันลงเรือและร้องเพลงกันอย่างสนุกสนานพอตอนค่ำก็จุดไฟในเรือลากไปกลางน้ำแล้วปล่อยให้เรือลอยไปเรื่อยๆโดยยังมีการควบคุมเรืออยู่แต่พอพ้นเขตหมู่บ้านก็จะมีคนมาเอาสิ่งของในเรือไปจนหมด

ต่อมาระยะหลังได้มีการตัดแปลงการทำเรือไฟให้แปลกตาใช้น้ำมันก๊าดหรือน้ำมันโซล่าแทนขี้ไต้แพหวกก็เปลี่ยนมาเป็นถังเหล็กใช้โครงเหล็กเพื่อความทนทานและตัดแปลงรูปร่างได้หลากหลายจึงได้มีการจัดประกวดเรือไฟขึ้นในงานประเพณีได้รับพระราชทานไฟพระฤกษ์จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เพื่อความเป็นสิริมงคลด้วยในงานประเพณีไหลเรือไฟจะมีความยิ่งใหญ่สวยงามตระการตาแต่ก็มีข้อคิดและสาระที่แฝงอยู่นั้นก็คือชีวิตมนุษย์เป็นอนิจจังเนื่องจากเมื่อมนุษย์เกิดมาก็ต้องดำเนินชีวิตไปด้วยความสุขและความทุกข์แต่สุดท้ายมนุษย์ทุกคนก็ต้องตายชีวิตดับสูญไปในที่สุด

5.1.2 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อชาติลาว บ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

จากที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ชุมชนบ้านสบคำ หมู่ที่ 5 ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย โดยการสังเกต สัมภาษณ์ สันทนากลุ่มย่อย กับกลุ่มประชากร พบว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ได้แก่

5.1.2.1 การเพิ่มของประชากร

บ้านสบคำมีประชากรเพิ่มขึ้น ซึ่งได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานทำมาหากินบริเวณชุมชนบ้านสบคำในระยะเริ่มแรกมีเพียง 20 ครัวเรือนเท่านั้น เมื่อเวลาผ่านไปจำนวนครัวเรือนต่างๆ ได้เพิ่มปริมาณและขยายตัวออกไปเรื่อยๆ จากห้าครัวเรือนเป็นร้อยครัวเรือนกระทั่งปัจจุบันชุมชนบ้านสบคำมีจำนวนมากกว่า 340 ครัวเรือน และมีแนวโน้มว่าจำนวนดังกล่าวจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากสมาชิกแต่ละครัวเรือนมีจำนวนเพิ่มขึ้น จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ชาวบ้านในชุมชนรับเอาอาชีพใหม่จากภายนอกเข้ามาดำเนินการในครัวเรือน เพื่อเป็นการเสริมรายได้ในอาชีพเกษตรกรรมที่มีอยู่เดิมเพียงการปลูกข้าว การเพิ่มขึ้นจำนวนประชากรดังกล่าวยังได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้านต่างๆ ภายในชุมชนอีกด้วย ทำให้ความต้องการในการใช้ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรคเพิ่มขึ้นตามจำนวนของประชากรในชุมชนที่เพิ่มขึ้นด้วย และเมื่อทรัพยากรที่มีอยู่ไม่เพียงพอต่อความต้องการจึงจำเป็นต้องทำงานอื่นนอกจากภาคเกษตรกรรม เพื่อให้ได้ผลผลิตมากขึ้นในการดำรงชีวิตอยู่ในปัจจุบันชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาวมีการติดต่อกับสังคมภายนอกอยู่เสมอตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากที่ตั้งของชุมชนไม่ห่างไกลจากตัวเมืองเชียงแสน ซึ่งเป็นศูนย์รวมของคนที่มาจากหลายเชื้อชาติ เช่น ชาวไทย ชาวพม่า ชาวจีน และชาวลาวที่มาจากฝั่งประเทศลาว แต่ละชนชาติที่ได้เข้ามาอาศัยหรือมาติดต่อกับสังคมเมืองเชียงแสนนั้นก็ได้นำเอาวัตถุ วัตถุเครื่องอุปโภคบริโภคที่เป็นสินค้ามาด้วย เพื่อมาแลกเปลี่ยนหรือซื้อ-ขายกับคนในตัวเมือง ชาวลาวชุมชนบ้านสบคำที่เข้ามาติดต่อกับผู้คนในชุมชนเมืองเชียงแสนได้มีโอกาสพบปะกับคนต่างถิ่นและได้ซื้อวัตถุสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ผลิตจากสังคมภายนอก เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชาวลาวในชุมชนเป็นอย่างดี

5.1.2.2 การพัฒนาของภาครัฐ

นับตั้งแต่รัฐมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำให้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ และพัฒนาไปถึงเขตทุรกันดารที่ห่างไกลความเจริญ การเน้นปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นเช่นนี้ ชุมชนลาวบ้านสบคำ ก็ได้รับการพัฒนาจากภาครัฐเหมือนกับชุมชนอื่นทั่วประเทศเช่นเดียวกัน ดังนี้

เส้นทางคมนาคม ภาครัฐได้ทำการปรับปรุงพื้นที่เส้นทางคมนาคมเข้าสู่ชุมชนบ้านสบคำ ซึ่งแต่เดิมมีสภาพเป็นถนนดินเท้า ผิวทางขรุขระเป็นหลุมเป็นบ่อและมีขนาดความกว้างเท่ากับเส้นทาง

เกี่ยวกัน เมื่อรัฐเข้ามาดำเนินการ ทำให้เส้นทางคมนาคมของชุมชนบ้านสบคำเชื่อมโยงเข้ากับชุมชนอื่นๆ ทำให้พ่อค้าต่างถิ่นสามารถเข้ามาจับซื้อผลผลิตจากชาวบ้านและได้ขายสินค้าที่บรรทุกมาพร้อมกับรถยนต์ เช่น เครื่องมือทางการเกษตรสมัยใหม่เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ เป็นต้น เมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยวพ่อค้าจะเข้ามาเก็บผลผลิตไปเป็นการชำระหนี้ที่ชาวบ้านได้กู้ยืมมาเพื่อใช้ในการเพาะปลูกก่อนนั้นแล้ว นอกจากนี้ถนนสายดังกล่าวยังทำให้ชาวบ้านสบคำบางรายได้มีโอกาสนำสินค้าหรือผลผลิตจากพื้นที่ทำกินของตนออกไปขายแลกเปลี่ยนกับชุมชนภายนอกได้สะดวกขึ้น ส่งผลต่อระบบการผลิตของชุมชน ซึ่งจากเดิมที่เป็นระบบเศรษฐกิจเพื่อยังชีพมาเป็นระบบการผลิตเพื่อการตลาดแทนไฟฟ้า ภาครัฐได้นำไฟฟ้าเข้ามาในชุมชนบ้านสบคำทำให้ชาวบ้านต้องจ่ายค่าติดตั้งอุปกรณ์ไฟฟ้าและเริ่มจ่ายค่าใช้ไฟฟ้าเป็นรายเดือนครั้งแรกในปีนั้น เมื่อชาวบ้านได้รับความสะดวกสบายจากแสงสว่างของไฟฟ้าแล้ว ยังสามารถใช้เครื่องอำนวยความสะดวก เช่น โทรทัศน์ ตู้เย็น เครื่องซักผ้า เตารีด หม้อหุงข้าว พัดลม เป็นต้น ชาวบ้านจะต้องหาซื้อมาเพื่ออำนวยความสะดวกต่อตนเองมากขึ้นตั้งนั้น การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรของชาวบ้านจะต้องเร่งผลิตให้มากขึ้น เพื่อจะได้ขายสินค้าแล้วนำมาซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคตามกระแสในช่วงนั้น ทำให้วิถีชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง การพึ่งพาตนเองหรือการผลิตเพื่อยังชีพได้ถูกเปลี่ยนมาเป็นการพึ่งพิงจากภายนอก และการผลิตเพื่อให้มีรายได้เพิ่ม ซึ่งทำให้ชาวบ้านตกอยู่ในกระแสบริโภคนิยมอย่างไม่รู้ตัว

สื่อสารมวลชน เมื่อถนนและไฟฟ้าเข้ามาสู่ชุมชนบ้านสบคำ ทำให้วิถีชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก เนื่องจากการติดต่อกับชุมชนภายนอกเพิ่มขึ้น นอกจากนั้นยังมีเครื่องอำนวยความสะดวกสบาย เช่น โทรทัศน์ โทรศัพท์ ที่ทำให้ชาวบ้านมีความสะดวกในการติดต่อสื่อสารกับคนนอกชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อเพื่อการค้าขายหรือเป็นการติดต่อกับญาติพี่น้องที่อยู่ต่างถิ่น ต่อมาในระยะเวลาไม่นาน การสื่อสารมวลชนเริ่มเข้ามามีอิทธิพลต่อชาวบ้านมากขึ้น โดยเฉพาะด้านวิทยุและโทรทัศน์ที่มีบทบาทสูงต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้าน เนื่องจากชาวบ้านจะนิยมดูรายการข่าวและรายการอื่นๆ ทางวิทยุและโทรทัศน์ ทำให้ชาวบ้านบริโภคข่าวสารทั้งที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์เข้าไปอย่างไม่รู้ตัว และไม่มีกรกลั่นกรองด้วยการแนะนำของผู้ใหญ่ ทำให้ชาวบ้านหรือเยาวชนบางรายได้รับอิทธิพลจากภาพที่เห็นหรือเสียงที่ได้ยินเข้าไป จึงเกิดเป็นพฤติกรรมเลียนแบบขึ้น ซึ่งเป็นไปได้ทั้งสองทางคือทั้งดีและไม่ดี นอกจากนี้ยังทำให้ชาวบ้านมีค่านิยมและมีการใช้เครื่องอุปโภคบริโภคเหมือนกับสิ่งที่ได้รับจากสื่อสารมวลชนอีกด้วยในปัจจุบันโทรศัพท์มือถือได้เข้ามามีบทบาทต่อชาวบ้านสบคำมากขึ้น ทุกครัวเรือนจะมีโทรศัพท์มือถือใช้ในการติดต่อกันภายในครอบครัวหรือติดต่อธุระอื่นๆ ทำให้แต่ละครอบครัวมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น แต่โทรศัพท์มือถือก็มีความจำเป็นในการดำรงชีวิตของชาวบ้านในปัจจุบันเป็นอย่างมาก แม้ว่าจะต้องมีค่าใช้จ่ายในครอบครัวเพิ่มขึ้นอย่างไรก็ตาม ปัจจัยและเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมทั้งภายในและภายนอก ไม่เพียงแต่จะทำให้ประชากร ทรัพยากรธรรมชาติ เกิดการเปลี่ยนแปลงเท่านั้น ยังส่งผลถึง

วัฒนธรรมด้านอื่นๆ ด้วย เช่น ครอบครัวและประชากร การศึกษา ความเชื่อและศาสนา เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี เปลี่ยนแปลงไปด้วย แต่ก็ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมนั้นๆ ว่าชาวลาบ้านสบคำยังคงรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมของตนให้คงอยู่ต่อไปหรือไม่ เพราะวัฒนธรรมบางอย่างอาจจะเปลี่ยนแปลงไปจนกลายเป็นรูปแบบใหม่ขึ้นมา วัฒนธรรมบางอย่างอาจจะเปลี่ยนแปลงไปในรูปแบบผสมผสานซึ่งวัฒนธรรมเหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม่คงที่และมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสนิยมของโลกตลอดเวลาจึงขึ้นอยู่กับชาวบ้านว่าจะจัดการกับวัฒนธรรมในชุมชนของตนให้คงอยู่และสืบทอดต่อไปอย่างไร

5.1.2.3 การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม

ในปัจจุบันชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาวบ้านสบคำได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากสังคมภายนอกสูงมาก จนทำให้วัฒนธรรมเดิมของตนที่มีอยู่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งอิทธิพลจากการแพร่กระจายเหล่านี้ มีผลกระทบให้ชุมชนได้รับสิ่งที่เป็นประโยชน์และเกิดการสูญเสียต่อชุมชนอีกด้วย ทั้งสองสิ่งที่ตรงกันข้ามนี้มีการเปลี่ยนแปลงไปในหลายรูปแบบ คือแบบก้าวหน้า แบบวิวัฒนาการ แบบพัฒนา แบบกระทำให้เป็นสมัยใหม่ และแบบปฏิวัติ รูปแบบ 5 ประการนี้ ทำให้วัฒนธรรมทั้ง 5 ด้านในชุมชนบ้านสูงเนินได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จนทำให้ชาวบ้านต้องปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอก และได้เกิดเป็นวัฒนธรรมผสมผสานระหว่างแบบดั้งเดิมกับแบบใหม่หรือเปลี่ยนเป็นรูปแบบใหม่โดยไม่หลงเหลือของเดิมอยู่

5.1.2.4 เทคโนโลยี

เทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นผลพวงของการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ เริ่มต้นเมื่อโลกของเรามีเครื่องจักรไอน้ำ เครื่องกำเนิดไฟฟ้า เครื่องจักรกล เครื่องยนต์ ฯลฯ พัฒนาการต่อมาจนเกิดเครื่องคอมพิวเตอร์ในปัจจุบัน รวมความแล้วเทคโนโลยีสมัยใหม่ เมื่อตัวเกิดมาแล้วก็ยังคงผลให้กำเนิดสิ่งอื่น ๆ ตามมาอีกมากมาย

การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติความเชื่อแบบเดิม แล้วหันไปนิยมแบบใหม่ เพื่อต้องการให้เป็นผู้ที่เรียกว่า ทันสมัยไม่ล้าหลัง มีการปรับปรุงแนวคิดใหม่ อยู่เสมอ ซึ่งความเจริญทางเทคโนโลยีที่เข้ามา เช่น วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต นับเป็นสิ่งอันสำคัญที่ทำให้ชุมชนได้รับข่าวสารเรื่องราวต่าง ๆ เกิดการเรียนรู้ ยอมรับและปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมุ่งความทันสมัย ไม่คำนึงถึงรากฐานวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมระบบของเทคโนโลยีที่ใช้กันทั่วโลกนั้น สามารถนำมาใช้ในชุมชน เพราะว่าชุมชนได้รับการเข้าถึงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างแพร่หลาย และเป็นที่ยอมรับของชุมชน สร้างความเจริญ ความทันสมัย และความสะดวกสบายกว่าวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ซึ่งเทคโนโลยีที่พบในชุมชน มีดังนี้

ก. เครื่องคอมพิวเตอร์ ทั้งระบบตั้งโต๊ะ และแบบพกพา มีในหน่วยงานของรัฐทุกแห่ง และของเอกชนทุกแห่ง รวมทั้งในบ้านทั่วไปด้วย

ข. อินเทอร์เน็ต ทั้งมีสายและไร้สายมีในหน่วยงานของรัฐทุกแห่ง และของเอกชน ทุกแห่ง รวมทั้งในบ้านทั่วไปด้วย

ค. โทรศัพท์/มือถือ มีปรากฏอยู่ในหน่วยงานของรัฐทุกแห่ง และของเอกชนทุกแห่ง รวมทั้งในบ้านทั่วไปด้วย โดยเฉพาะมือถือมีใช้ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ แม้แต่การไปทำไร่ ไถนา เข้าป่าล่าสัตว์ยังสามารถพกพาไปใช้ได้ถ้ามีคลื่นผ่าน

ง. โทรทัศน์ เมื่อก่อนมีน้อยมาก ส่วนมากเป็นโทรทัศน์ขาวดำและรับสัญญาณยาก ปัจจุบันเป็นโทรทัศน์สี มีมากมายหลายยี่ห้อ หลายรูปแบบ ส่วนการรับสัญญาณที่เคยยาก ปัจจุบันรับได้ง่ายขึ้น มีทั้งระบบจานดาวเทียม

จ. งานรับสัญญาณดาวเทียมดาวเทียม ซึ่งเป็นนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่คนในชุมชนนิยมใช้กันอย่างมาก กล่าวคือ ระบบจานดาวเทียมสามารถรับสัญญาณจากทั่วโลก ส่วนงานรับสัญญาณดาวเทียมคนนิยมกันมากเพราะให้ความบันเทิงที่หลากหลาย สามารถดูได้ทั้งวัน โดยเฉพาะภาพยนตร์ต่างชาติและกีฬาฟุตบอลต่างประเทศ

ฉ. รถยนต์ชนิดต่าง ๆ ทั้งรถเก๋ง รถกระบะ รถบรรทุก และรถโดยสาร ในอดีตมีไว้ครอบครองยากเพราะมีราคาแพง ปัจจุบัน ราคาแพงอยู่ แต่พ่อค้ามีวิธีขายให้คนจนก็สามารถซื้อไว้ใช้ได้โดยใช้ระบบเงินผ่อน กล่าวคือ มีเงินวางมัดจำเล็กน้อย (เงินดาวน์) และผ่อนส่งระยะยาว เสียดอกเบี้ยก็ยิ่งดีกว่าไม่มีใช้

ช. รถจักรยานยนต์ เป็นรถขนาดเล็กใช้ได้คล่องตัว ไม่เปลืองน้ำมัน เป็นที่นิยมมากเช่นกัน คือมีใช้ทุกหลังคาเรือน เพราะระบบการซื้อการขายเป็นลักษณะเดียวกับรถยนต์

ซ. อุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้า เช่น หม้อหุงข้าว โทรทัศน์ ตู้เย็น พัดลม เครื่องซักผ้า ฯลฯ มีใช้แทบทุกครัวเรือน

ในปัจจุบันการเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีทำให้วิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายลาวเปลี่ยนแปลงไป มีความสะดวกสบายมากขึ้น เพราะมีสิ่งอำนวยความสะดวกเข้ามามีบทบาทในชีวิต มีการนำเครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ มาใช้ในการทำงานให้มีความสะดวกสบายมากขึ้น แต่ชาวบ้านจะต้องรับภาระเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นตามมาจากการใช้บริการต่าง ๆ เหล่านี้ในแต่ละเดือน เช่น ค่าไฟฟ้า ซึ่งเป็นวิถีชีวิตแบบใหม่ที่ชาวบ้านจะต้องปรับตัวเข้ากับสภาพการพัฒนาชุมชนที่เน้นด้านวัตถุให้มีความทันสมัยมากขึ้นตามอย่างสังคมในเมืองและสนองต่อความต้องการของคนในชุมชนที่ต้องการความทันสมัย ทันเหตุการณ์และความสะดวกสบายนั่นเอง

5.2 อภิปรายผล

จากการศึกษาผลสรุปของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อชาติลาวบ้านสบคำสามารถอภิปรายได้ดังต่อไปนี้

ด้านภาษา ชาวไทยเชื้อชาติลาวบ้านสบคำ มีการเปลี่ยนแปลงภาษาพูด เนื่องจากที่ผ่านมาไม่มีการเรียนการสอนภาษาลาว จึงทำให้ชาวบ้านสบคำ พูดภาษาลาวได้เพียงอย่างเดียว ไม่สามารถอ่านและเขียนอักษรภาษาลาวได้ **ที่เป็นเช่นนี้ก็อธิบายได้ว่า** ในอดีตชาวไทยเชื้อสายลาวไม่ได้เรียนหนังสือ ในขณะที่ปัจจุบันวัฒนธรรมจากภายนอกได้แพร่กระจายเข้ามาสู่ชุมชนจนมีหลายสิ่งเปลี่ยนแปลงไป รวมถึงวัฒนธรรมทางภาษา จากเดิมคนในชุมชนไม่ได้เรียนหนังสือ ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ แต่ปัจจุบันคนรุ่นใหม่ได้เรียนหนังสือ ได้เรียนรู้ภาษาอื่นร่วมด้วย เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ เมื่อเด็กได้นำเรียนรู้วัฒนธรรมภาษาเพื่อนบ้าน จึงทำให้มีการพูดคุยสื่อสารกันในภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาลาว จนกระทั่งใช้ภาษาไทยกลางมาเป็นภาษาในการสื่อสารระหว่างกัน จนในที่สุดภาษาลาวค่อย ๆ เลือนหายจากสังคมคนรุ่นใหม่

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมงคล สุมงคโล (2559)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อวิถีชีวิตชนเผ่าละว้าหมู่ที่ 11 ตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน” ผลการวิจัยพบว่าการเปลี่ยนแปลงด้านภาษา ในปัจจุบันประชาชนในหมู่บ้านก็เริ่มจะพูดและเข้าใจภาษาไทยหรือภาษาพื้นเมือง เป็นภาษาที่สอง เนื่องจากชาวบ้านได้รับการศึกษา รวมทั้งการได้มีโอกาสไปติดต่อกับสังคมภายนอก อีกทั้งยังมีการเข้ามาของสื่อ หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ที่เข้ามาติดต่อกับสื่อสารกันมากขึ้นทำให้ประชากรส่วนใหญ่เริ่มที่จะสามารถพูด เข้าใจได้ทั้งภาษาลาวและภาษาไทย โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและวัยรุ่นทั้งชายและหญิงพวกเขาจะได้รับการเรียนการสอนให้พูดสื่อสารโดยใช้ภาษาไทยกลาง ภาษาไทยพื้นเมืองและภาษาอังกฤษ ปรากฏการณ์ของการเปลี่ยนแปลงทางด้านภาษานี้เกิดขึ้นและพบเห็นได้ชัดในกลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งถือเป็นสมาชิกรุ่นใหม่ในสังคมที่มีโอกาสได้รับการศึกษา แต่ในขณะที่เดียวกันคนรุ่นใหม่เริ่มไม่พูดภาษาของตัวเอง สังเกตได้จาก การพูดคุยสนทนากันมีการพูดภาษาไทยแทนภาษาลาว และที่สำคัญคนรุ่นใหม่ไม่เข้าใจคำศัพท์บางคำ รวมถึงคำพูดเปรียบเปรยที่เป็นสำนวน หรือแม้กระทั่งการขอ (ละขอมแล) ปัจจุบันไม่มีใครสนใจและเริ่ม ค่อย ๆ หายไปในที่สุด

ด้านการแต่งกายมีการเปลี่ยนแปลงจากในอดีต กล่าวคือ ในกลุ่มผู้สูงอายุยังรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีด้านการแต่งกายไว้ ผู้หญิงยังมีการนุ่งซิ่น ผู้ชายมีการนุ่งสะโพรง แต่คนรุ่นใหม่ไม่นิยมแต่งกายชุดประจำเผ่าของตนเอง **ที่เป็นเช่นนี้ก็อธิบายได้ว่า** ปัจจุบันมีความหลากหลายและเพิ่มมากขึ้นวัยรุ่นหรือวัยกลางคนไม่สวมใส่ชุดลัวะ จะสวมใส่ชุดที่ซื้อจากในเมืองมากขึ้น ส่วนเด็กสวมใส่เสื้อผ้าเหมือนคนในเมือง ประกอบกับปัจจุบันผู้คนส่วนใหญ่ไปใช้ชีวิตในเมือง จึงมีการรับเอาวัฒนธรรมต่าง ๆ จากคนในเมืองมาประยุกต์ใช้ โดยเฉพาะการแต่งกาย เมื่อสังคมเปลี่ยนไปความคิด ค่านิยม ย่อมเปลี่ยนแปลงตาม ยกเว้นคนแก่ที่ยังสวมใส่ชุดประจำชาติของตน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมงคล สุมงคโล (2559)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อวิถีชีวิตชนเผ่าละว้าหมู่ที่ 11 ตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน” ผลการวิจัยพบว่า

วัฒนธรรมทางด้านการแต่งกายมีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด ภาษานั้นมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก เพียงแต่ชาวลาัวสามารถพูดภาษาคำเมืองได้อีก 1 ภาษา ส่วนประเพณีเกี่ยวกับความเชื่อนี้ยังอยู่กึ่งกลางระหว่างการเปลี่ยนแปลงภาษาและการแต่งกาย เนื่องจากประเพณีเป็นสิ่งปฏิบัติ ที่หยั่งรากลึกในจิตใจของชาวลาัวทุกคนยังคงยึดถือปฏิบัติเพียงแต่รายละเอียดบางประการปรับ ให้เหมาะสมกับภาวะปัจจุบันเท่านั้น อย่างไรก็ตามชาวลาัวมิได้มีการเปลี่ยนแปลงจนสูญเสียเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนยังคงพยายามธำรงเอกลักษณ์ของตนไว้

ด้านประเพณี ประเพณีของชาวไทยเชื้อชาติลาวบ้านสบคำส่วนใหญ่จะเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนา ซึ่งมีอิทธิพลแก่การดำเนินชีวิตของคนในชุมชนเป็นอย่างมาก แต่ทว่า สรรพสิ่งในโลกนี้ไม่มีอะไรคงที่ถาวรมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนบ้านสบคำก็เช่นกัน ในอดีตชาวบ้านทุกคนจะให้ความสำคัญต่อประเพณีของชุมชนอย่างเสมอภาค ทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดประเพณีต่างๆ ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไปการร่วมแรงร่วมใจของคนในชุมชนก็ไม่ใช่อย่างเดิม บางครอบครัวที่มีสภาพเศรษฐกิจดีกว่าก็จะใช้เงินจ้างคนไปประกอบส่วนแทน วัฒนธรรมก็มีการเปลี่ยนแปลงมากจากที่เคยใส่ซิ่นก็เป็นการใส่กระโปรงหรือกางเกงแทนการบริโภคนิยมออกไปทานที่ร้านอาหารมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เกิดจากอิทธิพลวัฒนธรรมตะวันตกที่แพร่เข้ามา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สรณานุสรณทรงกูร (2550)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวใต้” กรณีศึกษาชุมชนบ้านสูงเนิน ตำบลปากช่อง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรีผลการศึกษาพบว่า ลักษณะทางวัฒนธรรมของชุมชนลาวใต้มี 10 ลักษณะ คือ ครอบครัว และเครือญาติ การศึกษา ความเชื่อและประเพณี เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง ภาษา ดนตรีและการละเล่น การสาธารณสุข การคมนาคม และเทคโนโลยี วัฒนธรรมเหล่านี้มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงไปในรูปแบบดังนี้คือ แบบก้าวหน้า แบบวิวัฒนาการ แบบพัฒนา แบบกระทำให้เป็นสมัยใหม่และแบบปฏิวัติ ซึ่งรูปแบบดังกล่าวก่อให้เกิดทั้งประโยชน์และปัญหาในชุมชนลาวใต้บ้านสูงเนิน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สอนทิพ ขุนบุลลาน (2551)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาทัศนคติของนักศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นในการรับรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม โดยเห็นด้วยร้อยละ 74.3 ด้านการรับรู้คุณค่าทางวัฒนธรรมมีนักศึกษาเห็นด้วยร้อยละ 64.5 แต่มีนักศึกษาไม่เห็นด้วยต่อผลเสียจากการละเลยต่อวัฒนธรรมร้อยละ 62.4 และเห็นด้วยต่อผลดีจากการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีร้อยละ 64.1 และไม่เห็นด้วยต่อการแพร่กระจายวัฒนธรรมตะวันตกร้อยละ 35.9 ส่วนความเห็นต่อนโยบายการอนุรักษ์วัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก มีความเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก และรับรู้ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

ด้านความเชื่อ ชุมชนบ้านสบคำมีความเชื่อในพระพุทธศาสนาเป็นความเชื่อหลักของชุมชนบ้านสบคำ ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชน มีความยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาโดยได้ปฏิบัติตามหลักธรรมต่าง ๆ **ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า** วัดได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและเป็นศูนย์กลางของสังคม พระสงฆ์นอกจากนำคำสอนของพุทธศาสนาออกไปเผยแพร่ให้กับประชาชนแล้ว ยังช่วยเหลือให้คำปรึกษาแก่ชาวบ้านที่เข้ามาวัด พระสงฆ์จึงเป็นผู้นำแห่งจิตใจและปัญญา วัดเป็นศูนย์กลางของการบริการต่าง ๆ ของสังคมและศูนยรวมจิตใจอย่างแท้จริงซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สิงห์คำ อินทะมีไชย (2560)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระพุทธิญาณมุนีในการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนบ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย” ผลการวิจัยพบว่าพระพุทธิญาณมุนีมีบทบาทต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนบ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย กล่าวคือ ท่านบำเพ็ญตนเพื่อประโยชน์สุขแก่วัดและชุมชน ท่านใช้หลักพรหมวิหาร 4 เมตตา กรุณา มุทิตา อุpekขา ในการปกครอง ดูแลความร่มเย็นเป็นสุขของพระภิกษุสงฆ์ และฆราวาส ตระหนักถึงความสำคัญของการเผยแผ่ธรรมเป็นอย่างดี นับเป็นงานสำคัญของความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา และเพื่อประโยชน์หมู่สงฆ์และฆราวาส ท่านทั้งศึกษาและปฏิบัติตามพระธรรมวินัย จนเกิดความรู้ความเข้าใจ เกิดปฏิบัติความเลื่อมใสแก่ผู้พบเห็น และเกิดความเชี่ยวชาญในการนำหลักธรรมคำสอนเผยแผ่สู่สาธารณชน

ด้านการบริโภค ในอดีตชาวบ้านสบคำกินอยู่แบบเรียบง่าย พึ่งพาธรรมชาติเป็นหลัก เก็บของป่ามาทำเป็นอาหารส่วนรูปแบบอาหารส่วนใหญ่เป็นจำพวกแกง ต้ม และนิยมปรุงรสชาติด้วยปลาร้า **ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า** ปัจจุบันลักษณะการกินการอยู่เปลี่ยนแปลงไปจากในอดีตมาก การกิน การอยู่ มีการพัฒนามากขึ้น นำเอาวิถีชีวิตของคนในเมืองมาใช้ ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย สังเกตได้จากการทำอาหารจะมีทั้งแกง ผัด ปิ้ง ย่าง และกินกับข้าวหลายอย่าง นอกจากนี้ยังนิยมซื้ออาหารจากตัวเมืองตลอดจนอุปกรณ์ในครัวเรือน เช่น ช้อน ถ้วย จาน หม้อหุงข้าว หม้อแกง และอุปกรณ์ใช้ไฟฟ้าต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ได้อำนวยความสะดวกมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ร้อยตำรวจโท ประธาน เขียวขำ (2546)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในพิธีกรรมชุมชน และประเพณีเกี่ยวกับชีวิต : ศึกษากรณีชุมชนลาวโซ่ง จังหวัดสุพรรณบุรี” ผลการวิจัยพบว่าชุมชนลาวโซ่งมีความเป็นอยู่แบบเศรษฐกิจพอเพียงมีการออม รู้จักการถนอมอาหารในรูปผักดองอาหารตามวิถีวัฒนธรรมลาวโซ่งส่วนใหญ่เป็นแบบง่ายๆไม่ยุ่งยากและนิยมนำปลาร้ามาประกอบอาหารเหมือนกันนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **วรภรณ์ กันทะ (2551)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง บ้านตุงลอย หมู่ 4 ตำบลอมก๋อย อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า ชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านตุงลอย มีสภาพเป็นชุมชนขนาดเล็ก มีอาชีพเกษตรกรรมแบบยังชีพ ได้แก่ การทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงชีวิตครอบครัว

อย่างพอยู่พอกินตามลักษณะของชาวบ้านในชุมชนชนบทที่ไม่มีความเจริญเข้ามาในชุมชน ดำรงชีวิตด้วยการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยการล่าสัตว์ หาของป่า ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่าย

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาผลสรุปของการเปลี่ยนแปลงการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อชาติลาว บ้านสบคำ หมู่ที่ 5 ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับชุมชนเพื่อการพัฒนา

1) ควรให้มีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้าน เช่น การแต่งกาย อาหาร ภาษา และประเพณีอันดีงามของชุมชนให้คงอยู่คู่ชุมชนตลอดไปด้วยการปลูกจิตสำนึกให้ทุกคนเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนโดยการสร้างกิจกรรมเกี่ยวประเพณีให้คนรุ่นต่อไปได้ปฏิบัติตาม

2) ส่งเสริมให้นำวัฒนธรรมมาเป็นจุดเด่น หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชาวบ้านควรมองถึงประเด็นสำคัญตรงนี้ว่า วัฒนธรรมสามารถนำมาเป็นจุดเด่นของชุมชนได้ กล่าวคือสามารถทำให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ และยังเป็นการรักษาวัฒนธรรมไม่ให้สูญหายไปจากชุมชนอีกด้วย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ของรัฐ เอกชน และชาวบ้านที่จะสนับสนุนและเล็งเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมตนเองหรือไม่ ซึ่งถ้าชุมชนมีศักยภาพเพียงพอควรดำเนินการให้เป็นไปตามครรลองของวัฒนธรรมชุมชนของตนต่อไป

3) การสร้างเครือข่ายและประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนลาวด้วยกัน ชาวบ้านในชุมชนลาวควรคำนึงถึงความเป็นชุมชนเข้มแข็งทางวัฒนธรรมในอนาคต เพราะว่า วัฒนธรรมต่างๆ สามารถเปลี่ยนแปลงและสูญหายไปได้ แต่ถ้ามีการสร้างเครือข่ายและประสานความร่วมมือในชุมชนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน จะทำให้มีประสิทธิภาพและมีศักยภาพในการรักษาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มชนตนเองไว้ได้ นอกจากนี้ยังสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อสร้างวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1) จิตสำนึกสาธารณะ ชาวบ้านที่อยู่ในชุมชนบ้านสบคำควรทำความเข้าใจและทำความรู้จักกับกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองให้มากกว่านี้ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน ยังไม่รู้จักกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองว่ามีความเป็นมาอย่างไร ดังนั้นในชุมชนจึงควรสร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิดหรือรักในชุมชนของตนเอง โดยให้เด็กและเยาวชนสามารถเข้าใจและแนะนำวัฒนธรรมของตนให้กับบุคคลภายนอกที่เข้ามาในชุมชนได้

2) การพัฒนาชุมชน หน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนก็ตาม ควรทำความเข้าใจบริบทของชุมชนแต่ละชุมชนก่อนที่จะเข้าไปพัฒนาหรือแนะนำให้กับชาวบ้าน เพราะบางอย่างการพัฒนาไม่ได้เป็นไปเพื่อการพัฒนายั่งยืน แต่จะเป็นการพัฒนาแบบฉาบฉวย ผู้ที่ได้รับผลกระทบก็คือชาวบ้าน ซึ่ง

นักพัฒนาถ้ามีความเข้าใจในวัฒนธรรมชุมชนถือว่าเป็นสิ่งที่ดี แต่ถ้านักพัฒนาไม่เข้าใจหรือไม่พยายาม จะทำความเข้าใจ การพัฒนาเหล่านั้นอาจจะส่งผลเสียต่อวัฒนธรรมชุมชนโดยตรง

5.3.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

- 1) ควรทำการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบชุมชนลาวในเขตพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันเพื่อให้ทราบถึงความเข้มแข็งและความคงอยู่ของวัฒนธรรมในชุมชน
- 2) ควรทำการศึกษาวิจัยบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการสนับสนุนกิจกรรมด้านวัฒนธรรมประเพณีในชุมชน
- 3) ควรทำการศึกษาวิจัยการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มชาติพันธุ์โดยอาศัยวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาพื้นบ้านที่มีอยู่ในชุมชน
- 4) ควรทำการศึกษาวิจัยภูมิปัญญาพื้นบ้านกับพฤติกรรมทางจริยธรรมในมิติต่างๆ ของชุมชน เพื่อให้ทราบถึงข้อดีและข้อเสียที่เกิดขึ้นภายในชุมชนโดยตรง

บรรณานุกรม

- งามพิศสัตย์สงวน. (2548). *การวิจัยเชิงคุณภาพทางมานุษยวิทยา*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- _____. (2545ก). *วัฒนธรรมข้าวในสังคมไทย : การคงอยู่และการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ : เท็กซัส แอนด์เจอร์นัลพัลลิตเดชั่น
- จารุวรรณ พรหมวัง. (2536). *การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมบางประการของชาวไทยลื้อ*. ปรินญา มานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- จำนงค์อติวัฒน์สิทธิ์. (2543). *สังคมวิทยา*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จำนงค์อติวัฒน์สิทธิ์ และคนอื่นๆ. (2548). *สังคมวิทยา*. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ฉัตรทิพย์นาถสภา. (2533). *เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีต*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : สร้างสรรค์.
- เฉลิมพยาราชภูริ. (2545). *การเปลี่ยนแปลงระบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีผลต่อระบบการผลิต การเกษตรในชุมชนชนบท*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาการศึกษานอก ระบบมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- เฉลียวฤกษ์จุฬิมลและคณะ. (2548). *กรรมการบริหารวิชาบูรณาการหมวดวิชาศึกษาทั่วไป*. มนุษย์ กับสังคม. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชาญชัย จีรวรรณกิจ. (2529). *การปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมไทยของชาวลัวะในภาคเหนือของ ประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ณัฐพันธ์เจรนนันท์. (2551). *พฤติกรรมองค์การ*. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- เต็มศักดิ์ คทวนิช. (2546). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ทองสุขทุมทา. (2542). *การศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจสังคมสิ่งแวดล้อมจากการนำเอาเทคโนโลยี สมัยใหม่มาใช้ในการเพิ่มผลผลิตพืชเศรษฐกิจของเกษตรกรในเขตโครงการชลประทานลำปาง : ศึกษากรณีบ้านเหล่าตำบลบัวบานอำเภอบางตลาดจังหวัดกาฬสินธุ์*. วิทยานิพนธ์ปริญญา การศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาภูมิศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วราภรณ์กันทะ (2551). *การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านตุงลอย หมู่ 4 ตำบลลอมก๋อย อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่*. สารนิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย วิชาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยพุทธศักราช
- บุญเต็มพันรอบ. (2528). *สังคมวิทยา มานุษยวิทยา*. กรุงเทพฯ : อมรการพิมพ์.

- ประธาน เขียวขำ (2546). การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในพิธีกรรมชุมชนและประเพณีเกี่ยวกับชีวิต : ศึกษากรณีชุมชนลาวโซ่ง จังหวัดสุพรรณบุรี. ปรินญาณามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล สาขา มานุษยวิทยา. คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พวงผกาประเสริฐศิลป์. (2542). ประเพณีกับการเปลี่ยนแปลงตามกระแสวัฒนธรรมโลก. กรุงเทพฯ : เสมอธรรม.
- พระมงคล สุมงคล. (2559). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อวิถีชีวิตชนเผ่าละว้าหมู่ที่ 11 ตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. ปรินญาณาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระอินจันทร์กนตจारी (ศรีบุญ), (2549). วิถีชีวิตการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมของชุมชนชาวยองชุมชนบ้านคอนปิ่น ตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
- ยศสันตสมบัติ. (2548). มนุษย์กับวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัตนพร เศรษฐกุล. (2537). การคงอยู่และการปรับเปลี่ยนทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท กรณีศึกษาหมู่บ้านของตำบลบวักค่าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- รัชนิกรเศรษฐ์. (2532). โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- รุ่งอรุณทีฆชุนหเถียรและสมศักดิ์ศรีสันติสุข. (2532). การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจการเมืองสังคมและวัฒนธรรมในหมู่บ้านชาติพันธุ์ : ศึกษากรณีไทยอุ้งบ้านโพน. รายงานการวิจัยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ล้วนสายยศและอังคณาสายยศ. (2543). การวัดด้านจิตพิสัย. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น
- วรารณ กันทะ (2551, หน้า 113-122). การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง บ้านตุลลอย หมู่ 4 ตำบลอมก๋อย อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่.
- วันชัยมีชาติ. (2548). พฤติกรรมการบริหารองค์การสาธารณะ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิวัฒน์ชัยบุญญาพงศ์. (2544). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนมอญบ้านเกาะเกร็ดอำเภอปากเกร็ดจังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขารัฐศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ศิริรัตน์แอตสกุล. (2545). รวมบทความสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สนชัยสุขอัจจะสกุล. (2537). กวานอานอนาคตชุมชนเกาะเกร็ด. สยามอารยะ
- สนทยาพลศรี. (2545). ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

- _____. (2545). หลักสังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : โอ. เอส. พริ้นติ้งเฮาส์.
- สนิท สมัครการ. (2545). การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาสังคม. (พิมพ์ครั้งที่5).
กรุงเทพฯ : องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- _____. (2544). วิธีการศึกษาสังคมมนุษย์กับตัวแบบสำหรับศึกษาสังคมไทย. (พิมพ์ครั้งที่6).
กรุงเทพฯ : องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สบสุขลีละบุตร. (2542). การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- สมศักดิ์ศรีสันติสุข. (2536). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม : แนวทางศึกษาวิเคราะห์ และ
วางแผน. ขอนแก่น : คลังนานาวิทยา.
- _____. (2546). สังคมวิทยาชุมชน : หลักการศึกษาวิเคราะห์และปฏิบัติงานชุมชน. ขอนแก่น :
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สรณาอนุสรณทรานุกร (2550). การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวใต้ กรณีศึกษา
ชุมชนบ้านสูงเนิน ตำบลปากช่อง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี. ปรินญาศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
- สมศักดิ์ศรีสันติสุขและสุวรรณบัวทวน. (2527). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน
สองแห่งในจังหวัดขอนแก่น : หมู่บ้านอัมพวันและหมู่บ้านคำแก่นคูณ. รายงานการวิจัยคณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สากกลจริยวิทยานนท์. (2528). สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : โพรเฟสชั่นแนลพับลิชชิง.
- สิงห์คำ อินทะมีไชย.(2560). บทบาทของพระพุทธรูปในกระบวนการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลาง
ชุมชนบ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย. ปรินญาศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- สินพันธุ์พินิจ. (2547). เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ. วิทย์พัฒนา.
- สุพัตราสุภาพ. (2534). สังคมวิทยา.(พิมพ์ครั้งที่11). กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- _____.(2540). สังคมและวัฒนธรรมไทยค่านิยมครอบครัวศาสนาประเพณี. กรุงเทพฯ : ไทย
วัฒนาพานิช. 95
- สุวิทย์ธีรศาสตร์และสมศักดิ์ศรีสันติสุข. (2529). การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจการเมืองสังคมและ
วัฒนธรรมในหมู่บ้านอีสาน : กรณีบ้านโนนตะแบก. ภาควิชาสังคมศาสตร์คณะมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เสรีพงษ์ภิญโญ. (2534). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในหมู่บ้านกำลังพัฒนา : ศึกษา
กรณีบ้านหนองเต่าตำบลโคกศรีอำเภอมืองจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปรินญาศิลปศาสต
รมหาบัณฑิตสาขาวิชาไทยคดีศึกษาบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาสารคาม.

- โสภณนิไชโยค. (2547). 80ปีศาสตราจารย์เกียรติคุณนายแพทย์สุเอ็ดคชเสนี : 48 ปีสมาคมไทย
รามัญ. กรุงเทพฯ : เท็คโพรโมชันแอนด์แอดเวอร์ไทซิ่ง
- อานนท์อาภาภิรม. (2515). มนุษย์กับสังคม : สังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : บำรุงนุกุลกิจ.
- อาภรณ์จันทร์สมวงษ์. (2542). วิธีชีวิตชาวสวนไทยในบริบทการพัฒนา : กรณีศึกษาชุมชนชาวสวนใน
จังหวัดสมุทรสงคราม. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อาภาศรีสงคราม. (2543). วัฒนธรรมพื้นบ้านเกาะเกร็ด. กรุงเทพฯ : โปรแกรมวิชาภาษาไทยคณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์สถาบันราชภัฏจันทรเกษม.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

1. พระมหาวิเศษ ปญญาวิชโร, รศ.ดร.

ตำแหน่งอาจารย์ประจำหลักสูตรปริญญาโทสาขาพุทธศาสตร์และปรัชญา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วุฒิการศึกษา

ปริญญาเอก ปรัชญาดุสิตบัณฑิต (ผู้นำทางการศึกษาและการ
พัฒนาทรัพยากรมนุษย์)

ปริญญาโท ศาสนศึกษามหาบัณฑิต (พุทธศาสนศึกษา)

ปริญญาตรี ศึกษาศาสตร์บัณฑิต (สังคมศึกษามัธยมศึกษา)

2. ผศ.ดร.ตระกูล ชำนาญ

ตำแหน่งอาจารย์ประจำหลักสูตรปริญญาโทสาขาสังคมวิทยา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วุฒิการศึกษา

ปริญญาเอก ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต การพัฒนาสังคม

ปริญญาโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สังคมวิทยา

ปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต สังคมวิทยา

3. นางสาวพรทิพย์ พงษ์สงวนจันทร์

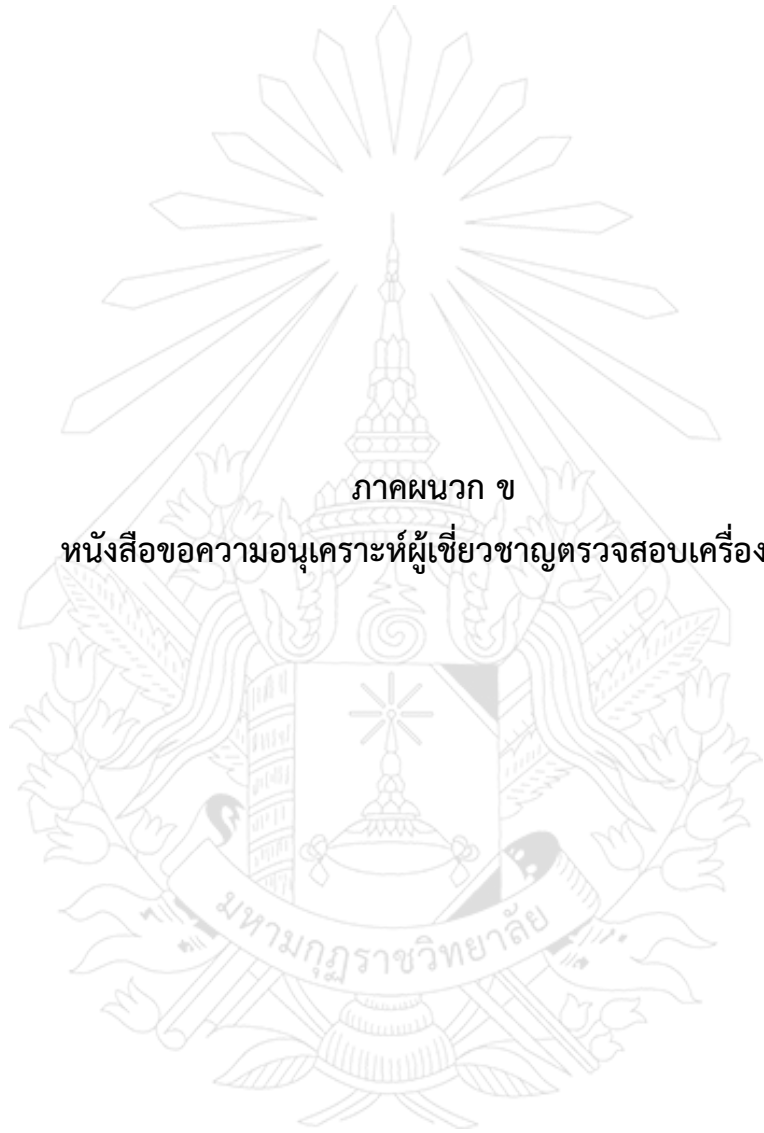
ตำแหน่งนักพัฒนาสังคม

วุฒิการศึกษา

ปริญญาโท ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ปริญญาตรี บริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน .....บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา โทร. ๐๕๓ ๒๗๐๙๗๕-๖ ต่อ ๑๔

ที่ ..... ศธ 6013(2)/642 ..... วันที่ ..... 29 กันยายน พ.ศ. 2559

เรื่อง .....ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

กราบเรียน .....พระมหาวีเศษ ปณณาวชิโร, รศ.ดร.

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ขอรับรองว่า นายเพ็ง อินทะมีไชย เป็นนักศึกษาระดับปริญญาโท รหัสนักศึกษา 5720550432011 สาขาวิชาสังคมวิทยา ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

นักศึกษาผู้นี้มีความประสงค์จะขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการทำสารนิพนธ์ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาว บ้านสบคำ ตำบลเวียงอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ทั้งนี้ นักศึกษาผู้นี้อยู่ในความควบคุมดูแลของ รศ.สมหมาย เปรมจิตต์ และ ดร.จรรยาศักดิ์ แพง อาจารย์ที่ปรึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะกรุณาให้ความร่วมมือในครั้งนี้ และขอขอบคุณในความช่วยเหลืออนุเคราะห์ใด ๆ ที่ท่านจะโปรดให้แก่ นักศึกษาผู้นี้ด้วย

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

(พระอานนวิทย์ จิตติชัย จิตติชโย, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา โทร. ๐๕๓ ๒๗๐๙๗๕-๖ ต่อ ๑๔

ที่ ศธ 6013(2)/643 วันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2559

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เจริญพร ผศ.ดร.ตระกูล ชำนาญ

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ขอรับรองว่า นายเพ็ง อินทะมีไชย เป็นนักศึกษาระดับปริญญาโท รหัสนักศึกษา 5720550432011 สาขาวิชาสังคมวิทยา ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

นักศึกษาผู้มีความประสงค์จะขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการทำสารนิพนธ์ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาว บ้านสบคำ ตำบลเวียงอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ทั้งนี้ นักศึกษาผู้นี้ อยู่ในความควบคุมดูแลของ รศ.สมหมาย เปรมจิตต์ และ ดร.จรรยาศักดิ์ แพง อาจารย์ที่ปรึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะกรุณาให้ความร่วมมือในครั้งนี้ และขอขอบคุณในความช่วยเหลืออนุเคราะห์ที่ใด ๆ ที่ท่านจะโปรดให้แก่ นักศึกษาผู้นี้ด้วย

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณา

(พระครูปลัด จิตติชัย จิตติชโย, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ที่ ศธ 6013(2)/784

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
 เลขที่ ๑๐๓ ถ.พระปกเกล้า ต.พระสิงห์ อ.เมืองเชียงใหม่
 จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐ โทรศัพท์ ๐๕๓ ๒๗๐ ๙๗๕ - ๖
 โทรสาร ๐๕๓ ๘๑๔ ๗๕๒

7 ธันวาคม 2559

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เจริญพร นางสาวพรทิพย์ พงษ์สงวนจันทร์ นักพัฒนาสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ขอรับรองว่า นายเพ็ง อินทะมีไชย เป็นนักศึกษาระดับ
 ปริญญาโท รหัสนักศึกษา 5720550432011 สาขาวิชาสังคมวิทยา ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตล้านนา

นักศึกษานี้มีความประสงค์จะขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการทำสารนิพนธ์
 เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาว บ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน
 จังหวัดเชียงราย ทั้งนี้ นักศึกษานี้ อยู่ในความควบคุมดูแลของ รศ.สมหมาย เปรมจิตต์ และ ดร.จรรยาศักดิ์ แพง
 อาจารย์ที่ปรึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะกรุณาให้ความร่วมมือในครั้งนี้
 และขอขอบคุณในความช่วยเหลืออนุเคราะห์ใด ๆ ที่ท่านจะโปรดให้แก่ นักศึกษานี้ด้วย

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระครูปลัดจิตติชัย จิตติชโย, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ล้านนา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ภาคผนวก ค
หนังสือขออนุเคราะห์เก็บข้อมูลในการวิจัย

ที่ ศธ 6013(2)/619

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
 เลขที่ ๑๐๓ ถ.พระปกเกล้า ต.พระสิงห์ อ.เมืองเชียงใหม่
 จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐ โทรศัพท์ ๐๕๓ ๒๗๐ ๙๗๕ - ๖
 โทรสาร ๐๕๓ ๘๑๔ ๗๕๒

22 มีนาคม 2560

เรื่อง ขออนุญาตขอความเห็นชอบข้อมูลเพื่อการวิจัย

กราบเรียน พระพุทธิญาณมุนี เจ้าคณะอำเภอเชียงแสน

ด้วย นายเพ็ง อินทะมีไชย นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาสังคมวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ทำสารนิพนธ์ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาว บ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) โดยมี รศ.สมหมาย เปรมจิตต์ และ ดร.จรรยาศักดิ์ แพ่ง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาในครั้งนี้

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จึงใคร่ขออนุญาตจากท่านโปรดอนุญาตให้ นายเพ็ง อินทะมีไชย ได้เก็บรวบรวมข้อมูลในเขตพื้นที่เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำการวิจัยต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงกราบเรียนมาเพื่อพิจารณา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

กราบเรียนด้วยความเคารพอย่างสูง

(พระสุนทรเทพเจดियารักษ์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ล้านนา
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ที่ ศธ 6013(2)/620

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
 เลขที่ ๑๐๓ ถ.พระปกเกล้า ต.พระสิงห์ อ.เมืองเชียงใหม่
 จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐ โทรศัพท์ ๐๕๓ ๒๗๐ ๙๗๕ - ๖
 โทรสาร ๐๕๓ ๘๑๔ ๗๕๒

22 มีนาคม 2560

เรื่อง ขออนุญาตขอความเห็นชอบเพื่อการวิจัย

เจริญพร นายพินิจ แก้วจิตคงทอง นายอำเภอเชียงแสน

ด้วย นายเพ็ง อินทหมีไชย นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาสังคมวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ทำสารนิพนธ์ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาว บ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) โดยมี รศ.สมหมาย เปรมจิตต์ และ ดร.จรรยาศักดิ์ แพง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาในครั้งนี้

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นายเพ็ง อินทหมีไชย ได้เก็บรวบรวมข้อมูลในเขตพื้นที่เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำการวิจัยต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(พระสุนทรมหาเจตยานุรักษ์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ล้านนา
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ที่ ศธ 6013(2)/621

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
 เลขที่ ๑๐๓ ถ.พระปกเกล้า ต.พระสิงห์ อ.เมืองเชียงใหม่
 จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐ โทรศัพท์ ๐๕๓ ๒๗๐ ๙๗๕ - ๖
 โทรสาร ๐๕๓ ๘๑๔ ๗๕๒

22 มีนาคม 2560

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

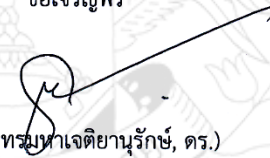
เจริญพร นายประดิษฐ์ พงษ์สวัสดิ์ ผู้ใหญ่บ้าน บ้านสบคำ

ด้วย นายเพ็ง อินทะมีไชย นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาสังคมวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ทำสารนิพนธ์ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาว บ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) โดยมี รศ.สมหมาย เปรมจิตต์ และ ดร.จรรณศักดิ์ แพ่ง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาในครั้งนี้

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นายเพ็ง อินทะมีไชย ได้เก็บรวบรวมข้อมูลในเขตพื้นที่เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำการวิจัยต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

 (พระสุนทรมหาเจตียนุรักษ์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ล้านนา
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

สำนักงานเลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

โทร. 0-5327-0975-6 ต่อ 14 โทรสาร. 0-5381-4752

ภาคผนวก ง
แบบสัมภาษณ์การวิจัย

แบบสัมภาษณ์สารนิพนธ์

เรื่อง : การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อชาติลาวบ้านสบคำ ตำบลเวียง
อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ผู้วิจัย : นายเพ็ง อินทะมีไชย นักศึกษาระดับปริญญาโท (ปริญญาโท) สาขาสังคมวิทยาบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยวิทยาเขตล้านนา

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์งานวิจัยฉบับนี้เป็นเชิงคุณภาพ ที่ผู้วิจัยได้ใช้สัมภาษณ์ข้อมูลในประเด็นที่
เกี่ยวข้องและใช้สัมภาษณ์บุคคลที่ให้ข้อมูลสำคัญในชุมชน โดยแบ่งข้อมูลสัมภาษณ์ออกเป็น 4 ตอน
ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....ปี
2. ที่อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่ 5 ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
3. การศึกษา.....
4. ศาสนา.....
5. สถานภาพ โสด สมรส
6. จำนวนบุตร.....คน ชาย.....คน อายุ.....ปี หญิง.....คน อายุ.....ปี
7. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน
8. บทบาท หรือตำแหน่งในชุมชน.....
9. สัมภาษณ์เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....
10. สถานที่สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 2 สภาพวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อชาติลาว บ้านสบคำ

2.1 สภาพวัฒนธรรมดั้งเดิม

2.1.1 ด้านภาษา

.....

.....

.....

.....

.....

2.1.2 ด้านการแต่งกาย

.....

.....

.....

.....

2.1.3 ด้านการบริโภค

.....

.....

.....

.....

2.1.4 ด้านความเชื่อ

.....

.....

.....

.....

2.1.5 ด้านประเพณี

.....

.....

.....

.....

2.2 สภาพวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

2.2.1 ด้านภาษา

.....

.....

.....

.....

2.2.2 ด้านการแต่งกาย

.....

.....

.....

2.2.3 ด้านการบริโภค

.....

.....

.....

2.2.4 ด้านความเชื่อ

.....

.....

.....

2.2.5 ด้านประเพณี

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อชาติลาว บ้านสบคำ

3.1 การเพิ่มของประชากร

.....

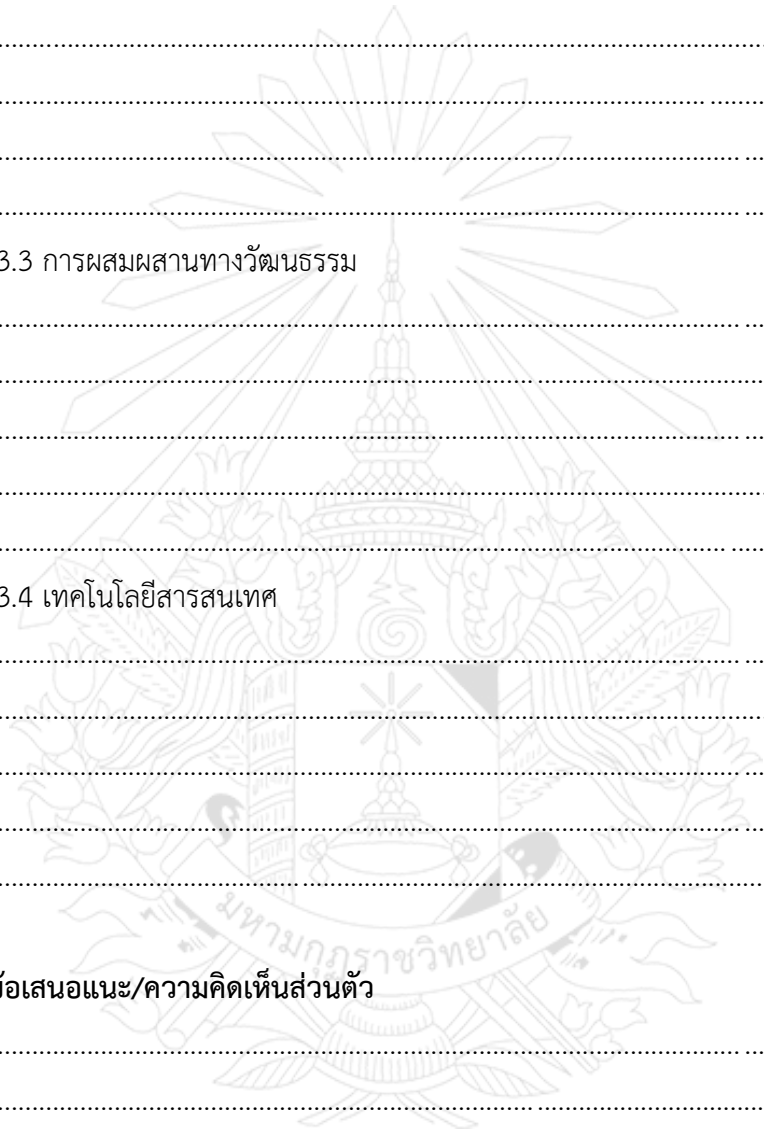
.....

3.2 การพัฒนาของภาครัฐและเอกชน

3.3 การผสมผสานทางวัฒนธรรม

3.4 เทคโนโลยีสารสนเทศ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ/ความคิดเห็นส่วนตัว

ขอบคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยจึงขอความร่วมมือจากท่านในการให้ข้อมูล โดยการตอบแบบสอบถามฉบับนี้ ข้อมูลของท่าน ถือเป็นส่วนสำคัญ และจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่องานวิจัย ซึ่งผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากแบบสอบถามนี้ไปใช้ในการประกอบการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น ขอรับรองว่าข้อมูลเหล่านี้จะไม่มีผลกระทบต่อท่านทั้งสิ้น และขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามครบถ้วนมา ณ ที่นี้ด้วย

นายเพ็ง อินทะมีไชย

ผู้สัมภาษณ์

นักศึกษาหลักสูตร ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาสังคมวิทยา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ภาคผนวก จ
รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	อายุ	ที่อยู่	การศึกษา	บทบาท/หน้าที่
1	พระพุทธิญาณมุนี ปถมลาวชิโร		วัดพระธาตุผาเงา	ปริญญาโท	เจ้าคณะอำเภอเชียงแสน เจ้าอาวาสวัดพระธาตุผาเงา
2	พระครูสุจินเจตยานุการ		วัดพระธาตุผาเงา	-	ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระธาตุผาเงา
3	นายบุญรัตน์ ขุนวัน	65	181 หมู่ 5	ป.4	กรรมการหมู่บ้าน
4	นายमित ป๋องปก	62	83 หมู่ 5	ป.4	กรรมการหมู่บ้าน
5	นายประดิษฐ์ พงษ์สวัสดิ์	60	207 หมู่ 5	ป.6	กรรมการ
6	นายเพ็ง พลสวัสดิ์	83	06 หมู่ 5	ป.4	ผู้อาวุโส
7	นายทองม้วน โจนส์	43	383 หมู่ 5	ป.6	ประชาชน
8	นายศกรฐ มโนเรือง	62	100 หมู่ 10	ปริญญาโท	กรรมการ
9	ร.ต สมคิด เขื่อนแก้ว	59	-	ม.6	ข้าราชการบำนาญ
10	นายภูมिरพี องค์ประเสริฐ	36	235 หมู่ 3	ปริญญาตรี	ประชาชน
11	นายณรงค์ เขื่อนเจ็ดตน	57	118 หมู่ 5	ป.4	ประชาชน
12	นางสาวศิริกัลยา จันแดง	35	418/257	ปริญญาตรี	นักวิชาการชำนาญการ
13	นางดาว เนตรรังสี	50	4/7	-	ประชาชน
14	นายอานนท์ สมพันธ์	44	378	ปริญญาตรี	ผู้ใหญ่บ้าน
15	นายอำนาจ กาไชยวงศ์	40	175	ปริญญาตรี	ประชาชน

ภาคผนวก ฉ
แผนที่แสดงพื้นที่

ภาคผนวก ข
ภาพประกอบการวิจัย

ภาพที่ 4 ภาพการแต่งกายในอดีต

ภาพที่ 5 ภาพการแต่งกายในปัจจุบัน

ภาพที่ 6 ลายผ้าซิ่นของลาว

ภาพที่ 7 ภาพการแต่งกายในพิธีกรรม

ภาพที่ 8 วัดพระธาตุมหาเจาอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ภาพที่ 9 วัดพระธาตุมหาเจาอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ภาพที่ 10 ประเพณีไหลเรือไฟในอดีต

ภาพที่ 11 ประเพณีไหลเรือไฟในอดีต

ภาพที่ 12 ประเพณีไหลเรือไฟในปัจจุบัน

ภาพที่ 13 ประเพณีไหลเรือไฟในปัจจุบัน

ภาพที่ 14 การเตรียมข้าวเหนียวทำข้าวจี

ภาพที่ 15 การเตรียมไม้เผาข้าวจี

ภาพที่ 16 การจี่ข้าวในอดิต

ภาพที่ 17 การจี่ข้าวในอดิต

ภาพที่ 18 ข้าวจี๊ดทอดในปัจจุบัน

ภาพที่ 19 การแปรรูปข้าวจี๊ดในปัจจุบัน

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ - สกุล : นายเพ็ง อินทะมีไชย
วัน/เดือน/ปี เกิด : 08 พฤศจิกายน ค.ศ. 1988
ที่อยู่ปัจจุบัน : 164 หมู่ 2 ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50300
การศึกษา : สำเร็จการศึกษาชั้นปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
หน้าที่การทำงานปัจจุบัน : ผู้ช่วยงานวิจัยอิสระ

